

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

Karar Günü:16.7.1991

R.G. Tarih-Sayı:28.01.1992-21125

DAVACI : Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı

DAVALI : Türkiye Birleşik Komünist Partisi

DAVANIN KONUSU : Davalı Parti'nin, Anayasa'nın 6, 10, 14 ve 68. maddeleriyle 2820 sayılı Yasa'nın 78. maddesine aykırı olarak sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini kurmayı, Anayasa'nın 2, 3, 14 ve 68. maddeleriyle 2820 sayılı Yasa'nın 78. ve 81. maddelerine aykırı olarak Devletin, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı amaçladığı, aynı Yasa'nın 96. maddesine aykırı olarak kullanılmasına yasal olanak bulunmayan bir adla kurulduğu ve kapatılan bir siyasi partinin devamı olduğunu beyan ve iddia ettiği ileri sürülerek, Siyasi Partiler Yasası'nın 101. maddesinin (a) bendi gereğince kapatılmasına karar verilmesi istenmiştir.

I- İDDİANAME :

Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 14.6.1990 günlü, SP.30Hz.1990/34 sayılı iddianamesi aynen şöyledir :

"Giriş :

4 Haziran 1990 tarihinde İçişleri Bakanlığına kuruluş bildiri ve belgelerini vermek suretiyle Türkiye Birleşik Komünist Partisi (TBKP) adıyla bir siyasi parti kurularak tüzel kişilik kazanmış ve kuruluş bildiri ve belgelerinin birer örneği 2820 sayılı Kanunun 8 inci maddesi uyarınca Cumhuriyet Başsavcılığımıza tevdi olunmuştur.

Siyasi Partiler Kanununun 9 uncu maddesi, kurulan partilerin tüzük ve programlarının Anayasa ve Kanun hükümlerine uygunluğunun öncelikle ve ivedilikle incelenmesini öngörmüştür.

İncelemenin kaynak ve içeriğini, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 68 inci maddesi oluşturmakta, madde gerekçesinde "siyasi partilerin kuruluşunda, tüzük ve programlarında uyacakları esasları Anayasa'da belirtmek uygun görülmüştür. Kurulmakta siyasi partilerin tüzük ve programlarının uyacağı esaslar 68 (77) maddesinin 4 üncü kısmında gösterilmiştir." denilmekte ve sözkonusu fıkra "siyasi partilerin tüzük ve programları, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, millet egemenliğine demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz." hükmünü taşımaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası bu uygunluğun kurulmakta aranacağını vurgulayarak 69 uncu maddesinde bu yöndeki incelemenin öncelikle ve ivedilikle Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılmasını, tüzük ve programlarda Anayasa ve Kanun hükümlerine aykırılığın tespiti halinde gereğini emretmektedir.

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 9 uncu maddesinin dayanağı olan bu kurallar ışığında Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin tüzük ve programının kanunun 4 üncü kısmında yer alan hükümleri açısından yapılan incelemesinde;

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

Kanunla İlgili Yasal Düzenlemeler

1- Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sı hükümleri,

2- 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu hükümleri,

Anayasa'nın; 2 nci maddesinde:

"Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde insan haklarına saygılı Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

3 üncü maddesinde:

"Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçe'dir."

5 inci maddesinde:

"Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini korumak ..."

6 ncı maddesinde:

"Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.

Türk Milleti egemenliğini Anayasa'nın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz....."

10 uncu maddesinde:

"Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz..."

11 inci maddesinde:

"Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz."

12 nci maddesinde:

"Herkes, kişiliğine bağlı dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir."

14 üncü maddesinde:

"Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini ve; sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak veya dil, ırk, din ve mezhep ayrımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzeni kurmak amacıyla kullanılamaz

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1991/1

Anayasanın hiçbir hükmü Anayasa'da yer alan hak ve hürriyetleri yok etmeye yönelik bir faaliyette bulunma hakkını verir şekilde yorumlanamaz."

66 ncı maddesinde:

"Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür."

68 inci maddesinde:

"... siyasi partilerin tüzük ve programları, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, millet egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz.

Sınıf veya zümre egemenliğini veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayan siyasi partiler kurulamaz."

4 üncü maddesinde:

"Anayasanın 1 inci maddesindeki Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile, 2 nci maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3 üncü maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez."

biçiminde emredici kurallar kabul edilmiş ve bu ilkeler doğrultusunda 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 78/a, b, c, 81/a, b ve 96/2-3 üncü maddeleride aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

Siyasi Partiler Kanununun:

78 inci maddesinde:

"Siyasi Partiler;

a) Türkiye Devletinin Cumhuriyet olan şeklinin; Anayasanın başlangıç kısmında ve ikinci maddesinde belirtilen esaslarını Anayasanın üçüncü maddesinde açıklanan Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, diline, bayrağına, milli marşına ve başkentine dair hükümlerini; egemenliğin kayıtsız şartsız Türk milletine ait olduğu ve bunun ancak Anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organları eliyle kullanılabilceği esasını; Türk Milletine ait olan egemenliğin kullanılmasının belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılmayacağı veya hiçbir kimse veya organın, kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamayacağı hükmünü; seçimler ve halk oylamalarının serbest, eşit gizli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılması esasını değiştirmek; Türk Devletinin ve Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, dil, ırk, renk, din ve mezhep ayrımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzeni kurmak;

Amacını güdemeler veya bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar, başkalarını bu yolda tahrik ve teşvik edemezler.

b) Bölge, ırk, belli kişi, aile, zümre veya cemaat, din, mezhep veya tarikat esasına dayanamaz veya adlarını kullanamazlar.

c) Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini veya zümre egemenliğini veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamazlar ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar ..."

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1991/1

81 inci maddesinde:

"Siyasi Partiler:

a) Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerine millî veya dinî kültür veya mezhep veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler.

b) Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler ve bu yolda faaliyette bulunamazlar..."

96 ncı maddesinde:

"Kurulacak siyasi partiler, kapatılan siyasi partilerin devamı olduklarını beyan edemez ve böyle bir iddiada bulunamazlar.

Komünist, anarşist, faşist, teokratik, nasyonal sosyalist, din, dil, ırk, mezhep ve bölge adlarıyla veya aynı anlama gelen adlarla da siyasi partiler kurulamaz veya parti adında bu kelimeler kullanılamaz."

TÜRKİYE BİRLEŞİK KOMÜNİST PARTİSİ TÜZÜK VE PROGRAMI

Parti tüzüğünün 2 nci maddesinde:

"Türkiye Birleşik Komünist Partisi, Türkiye işçi sınıfının, aydınlarının, Türk ve kürt bütün çalışanların partisi, Türkiyeli komünistlerin gönüllü birliğidir.

Türkiye Birleşik Komünist Partisi işçi sınıfının devrimci partisi, barışın ve demokratizmin partisi, yurtseverlik ve enternasyonalizmin partisi, aklın, hümanizmin ve sosyalizmin partisidir.

Türkiye Birleşik Komünist Partisi yaratıcı, marksist teori temelinde politikasını çizer, bunu Türkiye veya dünya kültürünün çağdaş düşünce ve bilimin demokratik, insancıl değerleriyle zenginleştirerek sürekli geliştirmeyi görev bilir. Partinin düşünce ve çalışma aracı yaratıcı marksizm, diyalektik yöntemdir.

Türkiye Birleşik Komünist Partisinin amacı demokrasiyi kazanma, geliştirme, ulusal baskı ve eşitsizliğe son verme ve demokrasinin güçlendirilmesi yoluyla kapitalizmi aşarak sosyal adaletin ve sosyal barışın sağlanması, sosyalizmin kurulmasıdır. Türkiye Birleşik Komünist Partisi, barışı ve demokrasiyi sürekli güçlendirme yoluyla çoğunluğa dayalı devrimci bir süreçle köklü dönüşümleri gerçekleştirerek barışçıl yoldan sosyalizme geçmeyi öngörür. Sosyalizmde başarı ve demokrasiyi güçlendirerek değişecektir..."

Parti programının:

Giriş Bölümünde;

"Türkiye Birleşik Komünist Partisi Türkiye İşçi Partisi (TİP) ve Türkiye Komünist Partisi'nin (TKP)'nin birleşmesiyle oluşan işçi sınıfının, öteki kent ve köy emekçilerinin, aydınlarının, gençlerin ve kadınların Türk ve Kürt marksistlerinin sınıf esasına dayalı marksist partisidir. TİP ve TKP'nin birliği; özgün koşullar nedeniyle doğan politik boşlukların yeni örgütlenmelere yol açmasıyla oluşan ayrılığa son vermesi, komünist hareketin birliği ve marksizmin yenilenme süreci açısından tarihsel önemde bir olaydır.

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

TBKP hızla değişen dünyamızda tarihsel görevini marksizmin rolünün azaldığı değil, tersine artması gerektiği temel görüşüne dayandırır ve bu görevin yerine getirilmesini, çağın yeni düşünceleri ışığında marksist teori ve pratiğin katılımcı demokrasizm ve hümanizm ruhunda yenilenebilmesine ve sosyal politik, kültürel ve ekonomik gelişme süreçlerine aktif müdahale politikalarına bağlı görür.

TBKP, komünist ve marksist hareketin işçi sınıfı mücadelelerinin dünya ölçüsündeki kazanımlarına, devrimci teori ve pratiğine yaslanır, bu tarihten beslenir, TBKP, aynı zamanda insanlığın özgürlükçü, aydınlanmacı mirasını kendi mirası ve zenginliği sayar ve toplumsal gelişme ve genel insanlık çıkarlarıyla emekçilerin çıkarlarını uyum içinde savunur.

TBKP, komünist ve marksist hareketin ilk kurucusu Mustafa Suphi'den bu yana bu hareketin üye ve yöneticilerine, bütün farklı örgütlenmelerine, partilerine, bir bütün olarak sahip çıkan, bu mirasın eleştirel değerlendirilmesiyle onun zengin deneyiminden yararlanan bir partidir....

TBKP, ülkemiz marksistlerinin geniş birliğini amaçlıyor ve sosyalistlerin birlik partisinin oluşmasına yapıcı katkılarda bulunuyor ve bulunacak. Öteki marksistlerle birlikte ülkemiz marksist hareketin devamcısı, geniş güçleri birleştiren işçi ve öteki emekçilerin, aydınların politik rolünün artmasına yardım eden çağdaş bir marksist parti oluşturmak, TBKP'nin vazgeçilmez amacıdır.

TBKP, 1987 sonbaharında bu temel görevini gecikmeden yerine getirmek amacıyla "birlik-yasallık-yenilenme" belgesiyle yasal kurulma talebini açıkladı ve yurt dışından ülkeye dönüş hareketini başlattı. TBKP'nin bu talebi geçen süre içinde toplum çapında genel onay kazandı....

TBKP, toplumda kazandığı haklılıkla ve tüm olanaklarıyla demokratikleşme katkısını yapacak ve tüm olumlu değerlerini marksistlerin birlik partisine taşıyarak tarihsel misyonunu yerine getirmiş olacaktır...

4 ve 5 inci sahifelerinde "kürt sorununun adil, demokratik barışçı çözümü için" başlıklı bölümde:

"Ulusal kurtuluş savaşı birlikte yürütüldüğü halde Kürtlerin ulusal varlığı ve meşru hakları Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana inkar edilmiştir. Gelişen Kürt ulusal bilincine, egemen güçler yasaklarla, baskı ve terörle yanıt vermişlerdir. Irkçı, şoven, militarist politikalar, kürt sorununu keskinleştirmektedir. Bu aynı zamanda Türkiye'nin demokratikleşmesinin önünde büyük bir engel oluşturmakta ve uluslararası emperyalist ve militarist odakların, ortadoğudaki gerginlikleri artırma, halkları birbirine düşman etme, Türkiye'yi askeri maceralara sürükleme planlarına hizmet etmektedir.

Kürt sorunu, Kürt halkının varlığının ulusal kimliğinin ve haklarının tanınmamasından kaynaklanan politik bir sorundur. O nedenle bu sorun baskı ve terörle, askeri yöntemlerle çözülemez. Şiddet her halkın doğal ve devredilemez hakkı olan kendi geleceğini tayin hakkını, birlik değil, aykırılık biçiminde tek yönlü kullanılmasına, yol açar. Sorunun çözümü politiktir. Kürt halkı üzerindeki ulusal baskı ve eşitsizliğin ortadan kalkması için Kürt ve Türklerin birliğine ihtiyaç vardır ...

Kürt sorununun çözümü kürtlerin özgür iradesini temel almalı, Türk ve Kürt uluslarının ortak çıkarlarına dayanmalı, Türkiye'nin demokratikleşmesine ve Ortadoğu'da barışa hizmet etmelidir.

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

Kürt dili ve kültürü üzerindeki yasaklar kalkmalı, sorun özgürce tartışılabilir. Anayasa'da kürtlerin varlığı tanınmalıdır ..."

5 ve 6 ncı sahifelerde "demokratik bir kültür ve eğitim politikası için" başlıklı bölümünde;

"Kültürel yenilenme, Türk ve Kürt ulusal kültürel değerleri, Anadolu uygarlıklarının mirası, İslam kültürünün insancıl öğeleri, halkımızın çağdaşlaşma mücadelesinde yarattığı tüm değerlerin evrensel, çağdaş, kültür ile karşılıklı etkileşimi ile gerçekleşecektir ..."

8 inci sahifesinde "TBKP'nin temel amacı: sosyalizm" başlıklı bölümünde: "TBKP'nin temel amacı sosyalizmdir. Sosyalizm, işçi ve öteki emekçilerin, aydınların, genel olarak toplumun iktidara ve mülkiyete yabancılaşmasına ve bu yolla insanın insan tarafından sömürülmesine son verildiği, halkın kendisinin ve ülkesinin geleceği konusunda özgürce karar verebildiği ve emeğinin karşılığını alabildiği kendini çok yönlü geliştirebildiği bir düzendir...

Kapitalizm'den sosyalizme geçiş için, sosyalist devrimin başarılması zorunludur. Bir dizi ara aşamadan oluşan sosyalist devrim süreciyle, kapitalizmden sosyalizme geçilmesi ancak işçi sınıfının ve geniş hak yığınlarının özgür isteği, bilinçli, kararlı ve örgütlü gücüyle gerçekleşebilir. Devrime demokratik ve barışçı yolla yani geniş demokratik bağlaşıklık ilişkileriyle, çoğunluğun kazanılmasıyla politik demokrasi zemininde köklü dönüşümler için mücadele yoluyla yaklaşılabilecektir. Bu günden yaratılacak katılımcı, özyönetimsel her oluşum sosyalizme yakınlaşmaya hizmet edecektir.

İşçi sınıfının öncülüğünde tüm emekçilerin tüm çalışanların iktidarıyla kurulacak olan sosyalizm, işçi ve emekçilerin eseri olacaktır.

Sosyalizmde insan her şeyin merkezinde olacaktır. Sosyalizmin gelişme sürecinin ileri evrelerinde sınıf farklarının doğal gelişme sonucu kalkacağı komünist toplumda üretilen toplumsal zenginlikten maddî ve kültürel birikimden "herkesin ihtiyacına göre payını alabileceği, özgür insanların özgür dünyasını yaratmanın koşulları oluşmaya başlayacaktır. TBKP'nin nihai amacı insanın insanca yaşayabileceği özgürlük dünyasıdır."

şeklindeki görüşlere yer verilmiştir.

DEĞERLENDİRME :

A- SOSYAL BİR SINIFIN DİĞER SOSYAL SINIFLAR ÜZERİNDE EGEMENLİĞİNİ SAVUNMAK VE YERLEŞTİRMEYİ AMAÇLAMAK:

a) Davalı siyasi partinin "düşünce ve çalışma aracı" olan "marksizm, diyalektik yöntem"; nihai hedef komünizmi gerçekleştirme aşamalarında sınıf diktatöryasını kendiliğinden kapsar. Partinin niteliği ve amacı da budur.

"Sosyalist devrim" amaçlanmakta ve sosyalist devrim sürecinin bir dizi aşamayı içerdiği ifade edilmektedir. Devrime yaklaşımdan sözedilmekte demokratik ve barışçı yol önerilmektedir.

Bu aşamalı yollar sonunda "TBKP, emekçi iktidarı" kurulacak "komünist toplum"a ulaşacaktır. Böylece marksist görüşten hareketle emekçi sınıfın egemenliğinde komünizm öngörülüş ve amaçlanmıştır.

İktidara geldiği vakit kendine özgü bir toplum düzeni sözkonusudur. "Sosyalist devrim"e yaklaşma aşamasında barışçıl yol öngörülse dahi teorileri gereği, kendi görüş ve ideolojilerine

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

göre belirledikleri komünist düzeni yerleştirmek için ideolojilerine aykırı gördükleri demokrasiyi ortadan kaldırmayı amaçladıkları kuşkusuzdur.

b) Partinin, düşünce yapısına bütünüyle sahip çıktığı, "komünist ve marksist hareketin ilk kurucusu Mustafa Suphi'den bu yana bu hareketin" üye ve yöneticileri bütün farklı örgütlenmeleri ve özellikle partinin oluşumuna vücut veren Türkiye İşçi Partisi ve Türkiye Komünist Partisi'nin görüş ve düşünceleri doğrultusunda faaliyette bulunan kişiler, çeşitli zamanlarda yargılanmışlardır.

Yargılama sonucu TİP ve TKP'nin görüş ve düşüncesi ile bu yöndeki faaliyetleri TCK'nun 141. maddesinde belirtilen "sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadî veya sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmeye matuf" cemiyet olarak nitelendirilmiş, verilen kararlar yargısal denetimden geçerek kesinleşmiştir.

Bunlardan bir kısım TKP mensubu kişiler, Ankara Sıkıyönetim 1 Nolu Askeri Mahkemesinde yargılanmışlardır. Bu mahkemenin 29.3.1985 günlü 1984/147 esas ve 1985/90 sayılı kararının 65-120. sahifelerinde TKP'nin Mustafa Suphi'yle başlayan faaliyetleri açıklanmış, partinin amaç ve stratejisi ile buna uygun düşen faaliyetlerin TCK'nun 141. maddesinde yazılı suç sayılan eylemi oluşturduğu vurgulanmıştır (Ek-1).

Bu hüküm Askeri Yargıtay 5 inci Dairesince incelenip suçları sübuta eren kişiler yönünden onanmıştır. Askeri Yargıtay 5 inci Dairesinin 28.10.1987 gün ve 1986/175- 1987/4 esas ve 1987/666 sayılı kararının 17 ve 18 inci sahifelerinde aynen:

"Yapılan savunmalar nazara alınarak gerekli inceleme yapıldı :

Suç vasfı ve niteliği yönünden: Sanıklara isnat edilen TCK'nun 141 inci maddesinde yazılı suçun, bir fikir suçu olduğu bu maddenin, örgütlenme özgürlüğüne aykırı düştüğü şeklindeki sanıklar ve vekilleri tarafından ileri sürülen savunmaları; Anayasa Mahkemesinin muhtelif kararlarıyla reddedilmesi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının kabul ettiği, sosyal, ekonomik, kültürel ilkeler, devletin şeklini ve niteliğini belirleyen temel hükümler ve ceza hukukunun uygulama alanına ilişkin kurallar karşısında geçerli görülmemiştir.

Yasa dışı örgüt olan TKP'nin bir kısım üst düzey yöneticilerinin yurt dışında Sınıf tahakkümüne -proleterya diktatöryasına dayalı olarak Anayasayla belirlenen devlet şeklini değiştirmeye ve komünist bir düzen kurmaya yönelik faaliyetlerde buldukları, dosyada mevcut TKP'nin tüzük ve programı sanıkların gizli faaliyet ve amaçlarını yansıtan ifadeleri, yayın ve belgelerin içeriğinden anlaşılmaktadır. Bu nedenle mahkemenin gerekçeli hükmünde bu konu ile ilgili değerlendirmeleri Anayasa hukukumuz ve TCK'nun kabul ettiği sistem yönünden isabetli görülmüştür." denilmektedir (Ek-II).

Davalı siyasi partinin düşünce yapısına bütünüyle sahip çıktığı diğer bir örgütlenmede Türkiye İşçi Partisidir. Türkiye İşçi Partisi (TİP) yasal olarak 1961 yılında kurulmuş, programı dışına taşarak halk üzerinde bölücü ve ayrıcı etkisi olabilecek söz ve tutumları benimsemesi, 1961 tarihli Anayasanın 57 nci ve 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 89 uncu maddesindeki kurallara aykırı bulunması nedeniyle, Anayasa Mahkemesinin 20.7.1971 gün 1971 /3 esas ve 1971 /3 sayılı kararıyla kapatılmıştır. 30.4.1975 tarihinde Türkiye İşçi Partisi yeniden kurulmuş, 12 Eylül 1980 tarihinde Milli Güvenlik Konseyinin 7 numaralı bildirisıyla yasaklanıncaya kadar faaliyetini sürdürmüş ve 2533 sayılı kanunla diğer partiler yanında bu parti de kapatılmıştır.

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1991/1

İçlerinde bazı kurucularının da bulunduğu TİP adına faaliyette bulunan kişiler İstanbul Sıkıyönetim 2 Nolu Askeri Mahkemesinin 1982/33 esas sayılı dava dosyasıyla yargılanmışlardır. Bu mahkemenin 26. 1 . 1984 gün ve 1982 /33-14 sayılı kararının 29- 647 nci sahifelerinde, mevcut tüm deliller sıralanarak 648-698 inci sahifelerinde değerlendirilmiş, sonuçta suçları sübuta eren kişiler yönünden mahkumiyet kararı verilmiştir. Mahkeme kararının 700-701 inci sahifelerinde (... 1961 Anayasasında, 648 sayılı Siyasi Partiler Kanunu ve Türk Ceza Kanununda devlet düzenini korumak amacıyla yer verilmiş bulunan açık hükümlere rağmen Türkiye İşçi Partisi yöneticilerinin partinin kuruluşunu müteakiben "kongrelerde almış oldukları kararlar ve bu kararların ışığında ve marksist-leninist ilkeler doğrultusunda kitleleri tek cephede toplamak amacıyla parti teşkilatını paravan yaparak yurt dışında yoğun bir propaganda sürdürdükleri, parti üyelerini bu yönde eğitip bilinçlendirdikleri, partinin tesbit edilen amacı doğrultusunda süreli ve süresiz yayınlar yaptıkları, partinin ilkelerini tamamen marksist-leninist, ilkelerden seçtikleri ve tüm faaliyetlerini bu doğrultuda yürüttükleri dosyada mevcut tüm belgelerden anlaşılmış" partinin Türk Ceza Kanununun 141 /1 . madde ve fıkrasında unsurları belirtilen yasa dışı örgüt haline dönüştürülmüş olduğu anlaşılmıştır.

Bu suretle; marksist-leninist yapısı tesbit edilmiş bulunan partinin yönetiminde görev alan ve mahkumiyetleri cihetine gidilen sanıkların fiillerinin TCKnun 141 inci maddesi kapsamında değerlendirilmesi cihetine gidilmiştir...) denilmektedir (Ek- III).

Mahkemenin bu kararı Askeri Yargıtay 5. Dairesinin 22.5.1985 gün 1985/15-128 sayılı ve Askeri Yargıtay Daireler Kurulunun 14.11.1985 gün, 1985/145-146 sayılı kararlarıyla yargısal denetimden geçerek kesinleşmiştir (Ek IV-V).

Böylece davalı siyasi partinin Anayasanın 6, 10, 14 ve 68 inci maddeleriyle 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 78 inci maddesine aykırı olarak sınıf egemenliğini amaçlayıp savunduğu anlaşılmaktadır.

B- KULLANILMASI VE KURULMASI YASAKLANMIŞ ADLA SİYASİ PARTİ KURULMASI :

Davalı Siyasi Parti kendisine Türkiye Birleşik Komünist Partisi adını vermiştir. Oysa; sınıf ve zümre egemenliği ile diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayan siyasi parti kurulmasını yasaklayan Anayasanın 68 inci maddesinin gerekçesinde:

"... 1961 Anayasasında, Anayasanın sağa ve sola ve ne oranda açık olduğu ilk yıllardan beri tartışma konusu olmuştur. Bu nedenle bu gibi tartışmalara son vermek için, Türkiye'de bundan böyle sınıf ve zümre esasını, komünizmi faşizmi, teokrasiyi ve herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi esas alan siyasi partinin kurulamayacağını kabul etmiştir.

Türkiye'de demokrasinin bu sistemleri amaçlamadığı ve Türk milletinin bu düşünceleri savunan sistemlere ihtiyacı olmadığı; Atatürk ilkeleri ışığında bir demokrasinin bu düşünceleri reddettiği sonucuna varılmıştır. Türk Milletinin bu düşüncelere dayanan sistemlerden uzak olan bir demokrasi ile daha rahat ve içinde kendi birlik ve beraberliğini koruyacağını ve bağımsız kalacağı ve kalkınmasını yapabileceği sonucuna varılmıştır."

Denilmiş ve buna uygun olarak komünist adı kullanılmak suretiyle kurulan siyasi partilerin, sınıf egemenliğini amaçladıkları peşinen kabul edilerek, kurulması yasaklanmak istenmiş ve yasa koyucu da bu ilke doğrultusunda konuyu 2820 sayılı Kanunun 96/son maddesinde düzenlemiştir.

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1991/1

C- DEVLETİN ÜLKESİ VE MİLLETİYLE BÖLÜNMEZ BÜTÜNLÜĞÜNÜ BOZMAK :

Davalı Partinin tüzüğünün 2 nci maddesinde:

"TBKP, Türkiye işçi sınıfının, aydınlarının, Türk ve kürt bütün çalışanların partisi..."

Parti programının giriş bölümünde:

"TBKP... Türk ve kürt marksistlerin sınıf esasına dayalı marksist partisidir."

Yine programın 4, 5, 6 ncı sahifelerinde "kürt sorununun adil, demokratik, barışçı çözümü" bölümünde:

"Ulusal kurtuluş savaşı birlikte yürütüldüğü halde, kürtlerin ulusal varlığı ve meşru hakları ... inkar edilmiştir. Gelişen kürt ulusal bilincine egemen güçler yasaklarla ... yanıt vermiştir.

.... kürt sorunu kürt halkının varlığının, ulusal kimliğinin ve haklarının tanınmamasından kaynaklanan politik bir sorundur. şiddet her halkın doğal ve devredilemez hakkı olan kendi geleceğini tayin hakkının... tek yönlü kullanılmasına yolaçar... Türk ve Kürt halkının birlikte yaşamaları ve devletin ortak çıkarlar temelinde demokratik yeniden yapılanması için çalışılacaktır. Kürt sorununun çözümü, kürtlerin özgür iradesini temel almalıdır. Türk ve kürt uluslarının ortak çıkarlarına dayanmalı..., kürt dili ve kültürü üzerindeki yasaklar kalkmalı... Anayasada kürtlerin varlığı tanınmalıdır... kültürel yenilenme Türk ve kürt ulusal kültürel değerleri ile gerçekleşecektir."

şeklinde görüşler yer almaktadır.

Özetlenen bu bölümlerde ayrı "dili" ve "kültürü" olan ve özellikle "kendi geleceğini tayin hakkına sahip" Türkiye Cumhuriyeti ülkesi toprakları üzerinde yaşayan bir "kürt ulusunun" varlığı açık ve seçik bir biçimde kabul edilmiştir.

Bir siyasi partinin Türkiye ülkesi üzerinde Türkçe'den başka dil konuşan azınlık bulunduğunu ileri sürerek ve o azınlığı erek edinerek onun için kendi geleceğini tayin hakkı da dahil olmak üzere bir takım haklar ve yetkiler tanınmasını istemesi ulusal yapıda gitgide kopmalara, bölünmelere yol açması anlamını taşır.

Yine Türk ve Kürt Marksistlerin partide omuz omuza çalışacaklarının belirtilmesi, ulusal yapıdaki bütünlüğü bozucu düzenlemenin parti tarafından desteklendiğini gösteren ayrı bir olgudur.

Bu suretle ileriye sürülen görüş ve benimsenen ilkelere göre davalı Türkiye Birleşik Komünist Partisi :

a) Anayasa'nın 3 üncü maddesinin 1 inci fıkrasının "Türkiye Devleti ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir."

b) Anayasa'nın 14 üncü maddesinin 1 inci fıkrasının "Anayasada belirtilen hak ve hürriyetlerden hiçbirisi devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, ... veya dil ... ayırımı yaratmak amacıyla kullanılamaz."

c) Anayasa'nın 68 inci maddesinin 4 üncü fıkrasının "Siyasi partilerin tüzük ve programları, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, ... aykırı olamaz."

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

d) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun dördüncü kısmında yer alan 78 inci maddesinin (a) bendinin "Siyasi Partiler, ... Türk devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, ... dair hükümleri değiştirmek ... dil, ırk, ... ayrımı yaratmak... amacını güdemezler."

e) Aynı kanunun 81 inci maddesinin (a) ve (b) bendinin "Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde milli veya dini kültür veya mezhep veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler.

Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler, bu yolda faaliyette bulunamazlar."

Biçimindeki buyurucu kurallarına da aykırı davranmış bulunmaktadır.

D- KAPATILAN BİR SİYASİ PARTİNİN DEVAMI OLDUĞUNU BEYAN VE İDDİA ETMEK:

Davalı siyasi parti programının giriş bölümünde, TBKP'nin Türkiye İşçi Partisi ve Türkiye Komünist Partisi'nin birleşmesi ile oluştuğu ve Türkiye İşçi Partisi'nin devamı olduğu anlamını taşıyan ibareler yer almaktadır.

Türkiye İşçi Partisi, 16 Ekim 1981 tarihinde yürürlüğe giren 2533 sayılı kanunla, her türlü yardımcı kuruluş ve yan organları ile birlikte, feshedilmiştir.

Yüce mahkemenizin 28.9.1984 günlü, 1984/1 esas ve 1984/1 sayılı kararında, 2820 sayılı kanunun 96/2 nci maddesinde belirtilen "kapatılan siyasi parti" kavramı içine, 2820 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önce ve sonra kapatılmış, tüm siyasi partilerin gireceğinin belirtilmesi suretiyle konu vuzuha kavuşmuştur.

Bu nedenle davalı siyasi partinin, kapatılan bir siyasi partinin devamı olduğunu beyan ve iddia etmek suretiyle 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 96/2 nci maddesine aykırı davrandığı açıkça anlaşılmış bulunmaktadır.

SONUÇ :

Yukarda gerekçeleri ve yasal dayanakları ile birlikte açıklandığı üzere, davalı Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin;

TC. Anayasası'nın 6, 10, 14 ve 68 inci maddeleri ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 78 inci maddesine aykırı olarak, sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini kurmayı ve TC. Anayasası'nın 2, 3, 14 ve 68 inci maddeleriyle Siyasi Partiler Kanununun 78 inci ve 81 inci maddelerine aykırı olarak devletin, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı amaçladığı,

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 96 ncı maddesine aykırı olarak, kullanılmasına yasal olanak bulunmayan adla kurulduğu ve kapatılan bir siyasi partinin devamı olduğunu beyan ve iddia ettiği,

Sonucuna varıldığından, davalı siyasi partinin, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 101 /a maddesi gereğince kapatılmasını,

Yasalar karşısındaki durumunun biran önce belirlenmesi bakımından davaya öncelikle bakılmasını,

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1991/1

Arz ve talep ederim."

II- DAVALI PARTİNİN İLK SAVUNMASI :

Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin 13.7.1990 günlü ilk savunması aynen şöyledir :

1) Bayram süreyi kısaltmıştır.

Hemen belirtelim ki, Anayasa Mahkemesi'nin 28.6.1990 günlü inceleme toplantısında, müvekkilimiz partiye (tebliğ tarihinden başlayarak) tanınan ön savunma süresi, bayram nedeniyle ve fiilen büyük ölçüde kısaltılmıştır. Başkanlıkça, bu karar doğrultusunda yollanan yazı, 29.6.1990 Cuma günü akşam üzeri müvekkilimiz muhataba ulaşmış ve o saatlerde 9 günlük bayram tatili başladığı için, hiç bir avukatla temas kurulamamıştır. Sözünü ettiğimiz tarihlerde, bütün Türkiye bu manzarayı yaşamıştır. Durumu takdirlerinize bırakıyoruz.

Demek oluyor ki, dosya bize tatil bittikten sonra, 9.7.1990 günü getirilmiştir. Üstelik, Başkanlık yazısında yer alan "başlayarak" sözü, tebligat gününün hesaba katılması ihtimalini yarattığı için, süre iyiden iyiye kısaltılmıştır. Elbet, önemli hukuksal sorunların yer alacağı bir savunma, pazartesiden-cumaya hazırlanamaz. Bu süre içinde, 21 sahifelik böyle bir iddianame sağlıklı biçimde tartışılmaz.

Biz, öncelikle bu gerçeği bilgilerinize sunuyoruz.

Mevcut koşullarda, ancak sınırlı bir çalışma hazırlayabildiğimizi belirtiyor ve sözlü açıklama hakkı tanınmasını istiyoruz. Böylece bazı önemli hususları vurgulama fırsatı bulacağımız gibi, CMUY'nın temel direği sayılan sözlülük ilkesinden yararlanıp daha sağlıklı görev yapma imkanına kavuşacağız. Üstelik, savunma süremizin fiilen kısaltılmasından doğan eksiklerimizi gidermiş olacağız. Durumu tekrar takdirlerinize sunuyor, Anayasa'nın 148/2 ve 2820 sayılı Yasanın 98/1. maddeleri uyarınca (1988/2 Esas sayılı Sosyalist Parti davasında yapıldığı gibi) "sözlü açıklama" isteğimizin kabulünü diliyoruz.

2) SINIF EGEMENLİĞİ KONUSU

Yukarıdaki girişten sonra, iddianamede yer alan 4 ayrı kapatma isteğini, birer birer cevaplamaya çalışacağız. Bunu yaparken, elbet zamanın sınırlarını zorlayacağız. Ama, her şeye rağmen özet ve kısa bir savunma sunmak durumunda kalacağız.

4 ayrı kapatma isteği, iddianamede ilkin 1. sahifenin "dava" başlıklı bölümünde sıralanmıştır. Ama, değiştirilmiştir. Asıl suçlama sıralamayı esas alıp önce "sosyal bir sınıfın egemenliğini savunmak ve yerleştirmeyi amaçlamak" noktasına değineceğiz.

İddianame, 12. sahifenin ortalarına kadar, Anayasa'nın 2820 sayılı Yasanın çeşitli maddelerine ve TBKP Tüzük-Programına rastgele atıflar yapıyor. Ardından, davalı partinin "düşünce ve çalışma aracı olan marksizm, diyalektik yöntem, nihai hedef komünizmi gerçekleştirmede sınıf diktatörlüğünü kendiliğinden kapsar. Partinin niteliği ve amacı budur." diyor. Önerilen, demokratik ve barışçıl yola inanılmayacağını söylüyor. Sonra, Mustafa Suphi'den başlayarak, TİP'li, TKP'li bir çok insanın mahkum olduğunu işaretle bu mahkumiyet kararlarını (ek olarak) takdim ediyor ve böylece "davalı partinin Anayasa'nın 6, 10, 14 ve 68. maddeleriyle 2820 sayılı SPY'nın 78. maddesine aykırı olarak sınıf egemenliğini amaçladığını" tekrar ediyor.

Aslında, Anayasa Mahkemesi'nin 8.12.1988 gün ve 1988/1 sayılı Sosyalist Parti hakkındaki kararı, bu iddiayı temelden çürütüyor.

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

Yani, bizim Anayasa Mahkemesi kararına atıf yapıp bırakmamız, iddianameyi cevaplamaya yetiyor. Ama, mevcut karara rağmen, aynı suçlama sürdürüldüğü için bizim de, Anayasa'nın 14. ve 2820 sayılı Yasanın 78. maddelerine göre, durumu izah etmemiz gerekiyor.

Önce, Anayasa'nın 14. maddesine bakıyoruz. "Kişi ve zümre" yönetiminin yasaklandığını görüyoruz.

Dikkat ediyoruz, burada 'Sınıf' sözcüğü yok. Demek ki, kişiye ve zümreye dayalı yönetim yasaklanıyor, ama sınıfa dayalı yönetim yasaklanmıyor. Ve bu bölümde sınıf sözcüğünün atlanması, söylediklerimizin doğruluğunu gösteriyor. Yani, sınıf iktidarının yasaklanmadığını gösteriyor.

Nitekim, bu bölüm tamamlandıktan sonra, sıra egemenliğe ilişkin yasağa geliyor ve hemen sınıf sözcüğüne yer veriliyor. Kısacası, Anayasa sınıf iktidarına giden yolu açık bırakıyor, sadece Sınıf diktası ile sınıf egemenliğini yasaklıyor.

Zaten, bu madde bir yenilik getirmiyor. TCY'nın bilinen 141. maddesini Anayasa kapsamına alıp bırakıyor. Böylece, bu maddeye ilişkin aykırılık itirazlarını önlemiş oluyor. Nasıl, 141. madde emekçi sınıflara dayalı bir parti kurulmasını ve böyle bir partinin demokratik yoldan iktidar olmasını yasaklamıyorsa, aynı maddenin Anayasa kapsamına alınması sonucu değiştirmiyor. Durum hukuksal olarak yine aynı kalıyor.

Ve 2820 sayılı Yasanın 78. maddesine bir göz atınca, söylediklerimiz daha iyi anlaşılıyor.

Bu madde (ilkin) (a) fıkrası ile egemenliğin "bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamayacağını" söylüyor. Dikkat ediyoruz, burada sınıf sözcüğü açıkça kullanılıyor. Ama, (b) fıkrasına bakıyoruz, yine 'sınıf' sözcüğü atlanmış. Aynen şöyle deniliyor:

"Bölge, ırk, belli kişi, aile, zümre veya cemaat, din, mezhep veya tarikat esaslarına dayanamaz veya adlarını kullanamazlar."

Evet, 'sınıf' sözcüğü burada kullanılmıyor. Demek oluyor ki, sınıf esasına dayalı parti kurmak serbest. Ve sınıf adı ile parti kurmak serbest.

Bu fıkrayı bırakıp (c) fıkrasına baktığımız zaman, yine aynı gerçekle karşı karşıya kalıyoruz. Bu fıkrada egemenlik yasaklanıyor ve 'sınıf' sözcüğü hemen kullanılıyor.

İşte yasal durum bu. Anayasa böyle diyor. Siyasal Partiler Yasası böyle diyor. Ve Anayasa'nın 14. maddesi ile 2820 sayılı Yasanın 78. maddesi açıkça bizi doğruluyor. Ardından, Anayasa Mahkemesi kararını okuyoruz, O da bizi doğruluyor. "Bu maddelerin tümünde, sınıf egemenliğinden ve sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğinden söz edilmektedir. Siyasal partiler, toplumun belirli ya da çeşitli kesimlerinin çıkarlarını temsil ettiklerine göre, toplumda çeşitli sınıflar bulunduğu gerçeği yadsınamaz. Nitekim Anayasanın 14. ve 2820 sayılı Yasanın 78. ve 5. maddelerinde "Sosyal bir sınıfın, diğer sosyal sınıflar üzerinde" denilerek, toplumsal sınıflar sosyal bir olgu olarak kabul edilmektedir. Sınıfların varlığı kabul edildiğinde, siyasal partilerin tabanlarını belirli bir sınıfa veya sınıflara dayandırmaları doğal olur. Böylece iktidarlar da, siyasal bilim açısından belirli bir sınıfın ya da sınıfların iktidarları olabilirler. 1961 ve 1982 Anayasalarında, sınıf gerçeğini ya da bunun iktidara yansımalarını önleyici bir hüküm yoktur. Yasaklanan, bu iktidarın bir Sınıf egemenliğini kurmak yolunda kullanılması ve bir tek sınıfın öteki sınıflar üzerinde egemenlik kurmasıdır."

3) EGEMENLİK BAŞKADIR

İKTİDAR BAŞKADIR

Bu apaçık gerçeğe rağmen, iddianame iktidar ile egemenlik kavramlarını birbirine karıştırıyor. Ve iktidar ile egemenliği birbirine karıştırdığı için, çok yanlış sonuçlara varıyor. Kısacası, iddianame "iktidar" kavramından "egemenliği" anlıyor. Bu nedenle de, Anayasa'nın 14. maddesi ile siyasal partiler yasasının 78. maddesinin ihlal edildiğini söylüyor.

Oysa, 'siyasal iktidar' ile 'egemenlik' kavramları kamu hukukunun çok temel kavramlarıdır. İnsanlık daha ilk çağlardan beri devlet gücünün kaynağını araştırmaya çalışmıştır. Ve bu gücün sınırlanması sorunları ortaya çıktıkça, egemenlik kavramı ile iktidar kavramı birbirinden ayrılmıştır.

Devlet gücünün nasıl ve nereden doğduğu, bir sınırı olup olmadığı hep araştırılmış, yazılıp tartışılmıştır.

Örneğin, ilk çağlarda Çin filozoflarından Kog-Tse ve Meng-Tse devlet gücünün niteliği üzerinde durmuştur. Örneğin, Budizm iktidarın ne olduğunu, nereden kaynaklandığını anlayıp açıklamaya çalışmıştır (Ord. Prof. Dr. Recai Galip OKANDAN, Umumi Amme Hukuku, İstanbul, 1976, Sh. 752).

Sonra Yunan'da EFLATUN ve ARİSTOTALES, Roma'da POYBIOS ve MT. CICERO devlet gücünü tartışmıştır. Eflatun'un Devlet'i ve Aristoteles'in Politika'sı insanlığın bu soruna ilişkin arayışlarını kanıtlar.

Orta çağda AAugustinus, Thomas Aquino (ve daha niceleri) yine devlet gücünün niteliği üzerinde durup bu gücün sınırlarını aradılar. Bu sınırı bulmaya çalıştılar. Biz, konuya ilişkin tartışmaların tamamını aktaracak değiliz. Ama iktidar, ve egemenlik kavramlarının birbirinden ayrı kavramlar olduğunu açıklamak zorundayız.

Gerçekten, devlet gücünün mutlak, bölünmez, parçalanmaz ve sınırlanmaz kabul edildiği günlerde egemenlik ve iktidar kavramları iç içe yaşayıp durdu. Ama, bu güce sınır arandığında, iki kavramı birbirinden ayırma gereği doğdu. Ve bu ihtiyaç nedeniyledir ki, iktidar kavramı egemenlik kavramından ayrıldı.

Örneğin, daha 16. yüzyıl ortalarında Jean BODIN (1530-1596) egemenlik kavramını çok özgün bir biçimde açıklamıştır. Prof. İlhan AKIN bu konuda aynen şöyle diyor:

"Bodin'in üzerinde titizlikle durduğu konu egemenlik kavramıdır... Bodin'in egemenlik kavramını işleyişi, siyaset felsefesinin en önemli başarılarından biridir. Salt krallığın babası sayılan bu yazara göre, egemenlik bölünmez, salt ve süreklidir. Bu üçüncü nitelik, yani süreklilik üzerinde durur Bodin, bu yüzden de, belirli bir süre için elde edilen ya da verilen egemenliği egemenlikten saymaz... İstenildiği zaman geri alınabilen bir iktidar olsa olsa yetkidir, egemenlik değildir... Egemenlik sürekli olur. Yani, hangi biçimde belirirse belirsin, toplumu yönetenin vicdanına sıkı sıkıya bağlıdır." (Prof. İlhan AKIN, Kamu Hukuku, 2. Bası, 1980, İstanbul, Sh: 94).

Demek ki, daha 16. yüzyılda mutlak krallığa inanan, devlet gücüne hiç sınır tanımayan BODIN, bu güç sınırlanırsa egemenlik olmaz diyor. Ve iktidarı sınırlamaya bir güç olduğu için, sadece yetki sayıyor. Egemenlikten ayırıyor.

Bodin'in bu çalışması kamu hukukuna özgün bir katkıdır. Gerçekten, egemenlik bölünemez, mutlak, süreklidir. Sınırsızdır, aslidir.

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1991/1

İktidar ise, bölünebilir. Mutlak değildir. Sınırsız değildir. Asli değildir. Sürekli değildir.

Kıyası, toplumun eriştiği ekonomik düzey ve üretim ilişkileri devlet gücü konusundaki görüşleri etkileyip değiştirmiştir. Mutlakıyetçi devlet anlayışı Kent-içi kapalı üretime dayanıyordu. Ama üretim düzeyi geliştikçe, burjuvazi de gelişip serpilmeye başladı. Ve ekonomik güce kavuştukça, iktidarı paylaşma ihtiyacı duydu. Böylece, devlet gücünü sınırlama sorunları ortaya çıktı.

Ve İngiltere'de John Locke (1632-1704), Fransa'da Montesquieu (16 . -1755) bu ihtiyacı cevaplamaya çalıştı.

Ne yapmalıydı ki, devlet gücü sınırsız olmaktan çıkarılmalıydı. Örneğin, kuvvetler ayrılığı buradan doğdu. O kadar ki, Montesquieu yürütme gücünün ve yargılama gücünün birbirlerine hiç karışmamalarını istiyordu. Her güç kendi alanında kalmalıydı. Yalnızca kendi görevlerini yapmalıydı (Prof. İlhan AKIN, ag.k. Sh. 152).

Liberal ekonominin yarattığı bu ihtiyaç devlet gücü konusunda yeni anlayışların belirmesine yol açtı. Artık, iktidar kavramını egemenlik kavramından ayırmak gerekiyordu. Özellikle 19. yüzyıl Alman hukukçuları bu tezi savunmaya başladı. Örneğin, Leon Michoud, R. Carre de Malberg, Lapradelle iktidar ile egemenlik kavramlarının aynı şey olmadığını ortaya koydular. Yine Alman hukukçu Georg Jellinek de iktidar kavramından egemenlik unsurlarının aranmayacağını açıkladı.

VE ASIL GEORGES BURDEAU iki kavram arasındaki kesin ayrılığı aydınlattı.

Dememiz o ki, bu ayrım yüzyıllar ötesinden yazıla çizile ve süzüle günümüze gelmiştir. Üstelik, bu ayrım sol düşüncenin değil, tam tersi liberal görüşlerin bir ürünü olarak kendini göstermiştir. Ve giderek bizim hukukumuzda da yerleşmiştir.

Önce, 1961 Anayasası'nın genel gerekçesinde ve sonra öğretilerde bu ayrıma açıkca yer verildiğini görüyoruz. Örneğin, söz konusu gerekçe ile TUNAYA ve ÖZEK aynen şöyle diyor:

"Milli hakimiyet millet varlığının bir iradesidir. Siyasal iktidara gelince, Anayasa'da yazılı şartlar içinde hükümet edenlerin belli organlar tarafından kullanılan yetkileridir...

"Milletin egemenliğe kayıtsız ve şartsız sahip olmasına karşılık, siyasal iktidar hükümet edenlerin malı olmadığı gibi, kullanılması da bir takım kayıt ve şartlara bağlıdır. Tasarımın 4, 5, 6, 7. maddelerinde bu modern ayrım açıkca belirtilmiştir." (Kazım Öztürk, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1966, Ciltl, Sh. 602).

"Hakimiyet ile siyasal iktidar arasındaki farklar çağdaş devlet fikrinin nitelikleri olarak kabul edilmiştir. Şöyle ki, hakimiyet millete aittir. Oysa, iktidar hükümet edenlere ait değildir... zilyedidirlir..."

"Hakimiyet sınırsızdır... Hükümet edenlerin iktidarı ise sınırlıdır... "Hakimiyet aslidir... En yüksek kudrettir... Hükümetler değişir. Hakimiyet bölünemez. İktidarda ise, bölünürlük, kısmilik vardır. Örneğin, hakimiyet bir gruba, bir sosyal sınıfa maledilememesine karşı, siyasal iktidar bir grubun, bir sosyal sınıfın elinde olabilir. Seçimler bu sonuçları verebilir." (Prof. Tarık Zafer TUNAYA, Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku, 4. Bası, İstanbul, 1980, Sh: 152) .

"Egemenlik ile siyasal iktidar farklı nitelik taşımaktadır. Egemenlik ulusa ait olduğu halde siyasal iktidar sahipleri tarafından sınırlanmıştır. Egemenlik kurucu bir kudret olup siyasal

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1991/1

iktidarın üzerindedir. Bu açıdandır ki, egemenlik asli, en yüksek ve iktisap edilmiş olmayan bir iktidardır.

"Siyasal iktidar ise, siyasal olaylardan doğmaktadır. Diğer bir deyişle, ulus egemenliğin sahibi, siyasal iktidar ise iktidarın zilyedidir. Nihayet, egemenlik bir bütünü, iktidar ise kısmılığı içerir." (Prof. Çetin ÖZEK, TCY'nın 50. Yılında Devlete Karşı Suçlar, İstanbul, 1976, Sh: 31).

4) BAŞKA KAYNAKLAR VE

ANAYASA MAHKEMESİ

Egemenlik konusunu, daha yeni bir-iki kaynağı sıralayarak bitirmek istiyoruz. Ve özellikle 1982 Anayasası'na göre yapılmış değerlendirmeleri sunmak istiyoruz. Bakalım, durumu 1982 Anayasası'na göre ele alan, Prof. Dr. SOYSAL ne diyor, Prof. Dr. ÖZBUDUN ne diyor:

"Bir toplumsal olgu olarak sınıfların varlığını kabul ettikten sonra, partilerin tabanlarını böyle bir toplumsal olguya dayandırmalarını da, bu dayandırış ister itiraf edilsin, ister edilmesin doğal karşılamak gerekir. İktidarlar da siyasal bilim açısından incelendiklerinde belirli bir toplumsal sınıfın ya da Sınıfların iktidarı olabilirler. Ne 1961 Anayasası'nda... ne de 1982 Anayasası'nda sınıf gerçeğini ya da bunun iktidara yansımalarını önleyici bir hüküm yok. Önlenecek bu iktidarın bir sınıf egemenliği kurmak yolunda kullanılması...dır. Bu bakımdan, egemenlik ve iktidar kavramlarını birbirine karıştırmaktan kaçınılmalıdır." (Prof. Mümtaz SOYSAL, 10 Soruda Anayasa'nın Anlamı, Altıncı Bası, 1986, İstanbul, Sh:184).

"Bilindiği gibi, Anayasa'nın 68. maddesine göre (f.5), (sınıf ve zümre egemenliğini veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayan siyasi partiler kurulamaz) Ancak, unutmamak gerekir ki, bu hüküm ne sosyolojik bir gerçeklik olarak sosyal sınıfların inkar edildiği, ne de belli sınıfların menfaatlerini temsil eden siyasi partilerin yasaklandığı anlamına gelir.

Egemenlik ve siyasal iktidar farklı kavramlardır. Sınıf egemenliği ülke içindeki tek gücün tek bir sınıfın elinde toplanması ve bütün diğer sınıfların egemenliğinin kullanılmasında dışlanması demektir." (Prof. Ergun ÖZBUDUN, Türk Anayasa Hukuku, Ankara, 1986, Sh: 76).

Evet, iki Anayasa kitabı aynen bunları söylüyor. İktidar başkadır, egemenlik başkadır. Fakültelerimizde, gerçek böyle öğretiliyor. Nitekim, Anayasa Mahkemesi'nin de aynı düşünceyi benimsediği görülüyor. Sosyalist Parti kararında, iktidar ve egemenlik kavramlarının farklılığına işaret ediliyor ve şöyle deniliyor :

"Yasaklanan, bu iktidarın bir sınıf egemenliğini kurmak yolunda kullanılması ve bir tek sınıfın öteki sınıflar üzerinde egemenlik kurmasıdır. 'Egemenlik' ve 'iktidar' kavramları birbirine karıştırılmamalıdır. Anayasa'nın 6. maddesine göre, 'egemenliğin kurulması, hiç bir surette hiç bir kişiye, zümreye veya Sınıfa bırakılmaz' ama, iktidar, bir süre için siyasal partiler yoluyla ağırlıklarını duyuran zümre ya da sınıfların eline geçebilir. Bu maddede yasaklanan, egemenliğin kullanılmasının sürekli ve değişmez bir biçimde bir kişi, zümre veya sınıfa bırakılmasıdır.

Sınıf egemenliği, siyasi iktidarın ve siyasi faaliyetin belli bir sınıfın tekeline geçmesi, toplumdaki diğer sınıfların ve partilerin siyasi hayatın dışına itilmesi, onlara iktidar olma hak ve imkanının tanınmaması olarak tanımlanabilir. Anayasa'nın yasakladığı da budur. Diğer sınıflar üzerinde tahakküm kurmak amaçlamadığı, hukuk devleti ilkesine, çok partili çoğulcu sisteme ve iktidarların seçimlerle değişebilirliği kuralına aykırı bir tutum alınmadığı sürece, sınıf iktidarını istemek ya da bu yolda çalışmak yasalara aykırı düşmez.

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1991/1

Yukarıdaki açıklamaların ışığında Anayasa'da ve özellikle 2820 sayılı Yasanın siyasi partilerin hangi esaslara dayanamayacaklarını söyleyen 78. maddesinin (b) bendinde, 'zümre', 'cemaat' vb. yanında sosyal sınıftan söz edilmemesi karşısında siyasi partiler yasasında, sosyal sınıf esasına dayalı parti kurulmasını engelleyen bir kuralın bulunmadığı kabul edilmelidir." (RG., 16.5. 1989, Sh: 49-50).

5) DEMOKRASİ KONUSU :

İddianame sosyalizm ve demokrasi konusunda da çok yanlış bir yaklaşım kuruyor. Suçlamaya göre,"aşamalı yollar sonunda komünist topluma ulaşılacaktır", "Barışçıl yol öngörülse dahi, teorileri gereği, kendi görüş ve ideolojilerine göre benimsedikleri komünist düzeni yerleştirmek için, ideolojilerine aykırı gördükleri demokrasiyi ortadan kaldırmayı amaçladıkları kuşkusuzdur."

Biz, böyle bir hukuk anlayışı karşısında, donup kaldığımızı itiraf ediyoruz. Gözlerimizin önünde hızla değişen bir dünya var. Duvarlar yıkılıyor. Ama iddianame, Anayasa Mahkemesi'nin kararıyla tescil edilmiş gerçekleri bile görmüyor, hala eski türkülerini söylüyor. Bu nedenle, ayrıntıya girmeden, partiye ait metinlerle Anayasa Mahkemesi kararına atıf yapıp bırakmak istiyoruz. Önce, programdan bazı bölümleri tekrar ediyoruz :

"(...) Türkiye'de geniş mutabakatlara dayalı çağdaş, katılımcı ve çoğulcu bir demokrasiyi gerçekleştirmek, (...) TBKP'nin öncelikli hedefleridir. Bu hedeflere varabilmek, demokrasiyi kazanıp güvence altına alabilmek, devletin çağdaşlaşmasını, demokratik yeniden yapılanmasını sağlamak, halkın politikada söz ve karar sahibi olarak toplumsal gelişmenin öznesi olabilmesi için, öncelikle düşünce, inanç ve örgütlenme özgürlüğü önündeki engellerin kaldırılması, tabuların yıkılması gerekir. TBKP, bu ivedi görevi kendisinin vazgeçilmez misyonu kabul eder." (Program, Giriş, Son paragraf).

"TBKP, ancak çağdışı baskı, şiddet ve tahakküm ilişkilerine karşı, toplumsal yaşamın her alanında evrensel demokratik değerleri bizzat yaşama geçiren bir mücadele anlayışıyla, demokrasinin bir yaşam tarzına, kalıcı bir kültüre dönüşebileceği görüşündedir. TBKP, muhalefette ya da iktidarda, her zaman halkı bu yönde esinlendirecektir." (Program, Sh: 2, Par: 8).

"Parlamento politik sistemin en üst organı olmalıdır." (Program, Sh: 3, Par: 1).

"Demokrasiyi güçlendirerek sosyalizme geçilecek, sosyalizmi güçlendirerek demokrasi geliştirilecektir. Sosyalizmde, çoğulculuk, sosyalizmi benimsemeyen partileri de içerecektir. Sosyalizmin bütün potansiyelinin seferber edilmesi ancak azami demokrasiyle olanaklıdır. Bu koşullarda toplum, kendi üretim ve paylaşım tarzını, yaşama ve çalışma koşullarını özgürce belirleyebilecektir. (...) TBKP'nin nihai amacı, insanın insanca yaşayabileceği özgürlük dünyasıdır." (Program, Sh: 8, Par: 9-10).

Evet, parti programı böyle diyor. Geniş mutabakat diyor. Çoğulcu demokrasi diyor. Ve çoğulculuğun, sosyalizmi benimsemeyen partileri de içereceğini açıkça ilan ediyor. Ama iddianame, bu metinlerde demokrasiyi ortadan kaldırma amacı buluyor. Ve hatta bu amaç kuşkusuzdur diyor. Bakalım, böyle bir hukuk anlayışına Anayasa Mahkememiz ne cevap veriyor :

"Bir sosyalist partinin sosyalist öğretilerin yol göstericiliğinden ve sosyalist kültürden yararlanması geçmiş hataların eleştirisi ve kendi potasında oluşturmaya çalışacağı kişilikle

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

yolunu belirlemeye çalışması yadırganamaz. Önemli olan, eylem ve davranışlarıyla Anayasa ve Yasalara aykırı düşüp düşmediğidir."

"Sosyalist bir partinin, sosyalist teoriyi benimsemesi ve mücadelesinde sosyalist teorinin yol göstericiliğinden yararlanması doğaldır. Ancak, benimsenen teori, parlamenter demokratik çoğulcu sistem anlayışından kaynaklanmalıdır. Sosyalist teorinin yol göstericiliği, programının diğer maddelerindeki amaç, temel ilkeler ve öngörülen faaliyetlerle anlam kazanır. Davalı parti programının 11. maddesinde, iktidarın kaynağının mutlaka halkta olmasını demokrasi ilkesi olarak kabul ettiğine, parlamenter sistem ve seçim esasını öngördüğüne, gizli oy, açık sayım ilkesini benimsediğine göre programında öngörülen, demokratik ilkelere bağlıdır. Bu tür bir sosyalist teorinin yol göstericiliği o partinin kapatılma nedeni olamaz."

"'Sosyalizmin' teoride ve uygulamada sürekli değişim içinde olması ve anlamındaki değişiklikler nedeniyle sosyalist bir partinin Anayasa ve Yasalarla yasaklanıp yasaklanmadığı konusunu sadece adına bakarak çözüme bağlamaya olanak yoktur. Her somut olay, başlı başına değerlendirilip karara bağlanmalıdır." (Anayasa Mahkemesi, Sosyalist Parti Kararı).

Bize göre, Anayasa Mahkemesi'nin bu yaklaşımı, demokrasi konusundaki haksız suçlamayı çözüp atıyor. Mustafa Suphi şöyle olmuş, TİP'liler ve TKP'liler böyle olmuş, Sıkıyönetim Mahkemeleri mahkumiyet hükmü kurmuş, Askeri Yargıtay onaylamış... Hiç böyle hukuk olur mu' Karşımızda yepyeni bir tüzel kişilik var. Ve mahkum olmuş kişiler nedeniyle, partinin nasıl sorumlu tutulacağı yolunda özel kurallar var. 2820 sayılı Yasa bunları açıkca saymış, Eğer koşulları varsa, suçlama bu koşullara göre yapılır. Yoksa, birilerinin mahkumiyetinden başka bir tüzel kişi sorumlu tutulmaz.

Nitekim, Anayasa Mahkememiz, açıkca kabul ediyor. Bir sosyalist partinin, sosyalist kültürden yararlanabileceğini, onu kendi potasında pişirip oluşturabileceğini söylüyor.

TBKP'de, örneğin TİP'den bahsederken, bu kültürden yararlanmayı ve kendi potasında oluşturmayı kastediyor. Ve iddianamenin bu yaklaşımı da, Anayasa Mahkemesi kararıyla çürüyor, çözüyor, çürüyor.

6) KISACA DİĞER SUÇLAMALAR

Daha önce belirttiğimiz gibi, iddianame 12. sahifedeki "DEĞERLENDİRME" başlığıyla önce sınıf egemenliği amaçlamayı ele alıyor. Sonra, 16. sahifede "Kullanılması ve Kurulması Yasaklanmış Adla Siyasi Parti Kurulması", 17. sahifede "Devletin Ülkesi ve Milletiyle Bölünmez Bütünlüğü" 19. sahifede "Kapatılan Bir Siyasi Partinin Devamı Olduğunu Beyan ve İddia Etmek" suçlamalarını sıralıyor.

Biz, son üç suçlamayla ilgili olarak, sağlıklı çalışma yapabilecek bir zaman bulamadığımızı tekrar itiraf ediyoruz. Kullanılması ve kurulması yasaklanmış adla parti kurulmasına yönelik suçlama, davamızın can damarıdır. Anayasa'nın 68. maddesine ait gerekçe ile 2820 sayılı Yasanın 96. maddesinde yer alan düzenlemeyi ciddi biçimde ele almak istiyoruz. Aynı şekilde, Bölünmez Bütünlük konusunu ve özellikle 81. maddenin tümünü doğru bir süzgeçten geçirmek zorundayız. Dil farklılığı bulunduğunu ileri sürmek ve Türk dili veya kültüründen başka dil ve kültürlerin geliştirilmesinden bahsetmek konuları eski TİP ve TEP kararlarını ele almayı ve günümüzde yaşanan soruna gözetmeyi, diğer partilere ve dünyadaki gelişmelere bakmayı gerektiriyor. Kapatılan partilerin devamı olmak konusu da, yine zaman duvarına çarpıyor.

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

Ayrıca, bu üç konu ve dolayısıyla 2820 sayılı Yasanın 81 ve 96. maddeleri, demokrasimiz açısından artık çok önemli bir hukuksal tartışmayı gerektiriyor.

Bir yandan, Anayasa'nın 13. maddesindeki "Demokratik Toplum Düzeninin gereklerine aykırı olamaz" kuralı mutlaka ele alınmalıdır. Evet, Yüksek Mahkeme'nin 3218 sayılı yasayla ilgili (6.10.1986 gün ve 1986/23 sayılı) kararı var. ama, o karardaki dar kalıpların aşılması gerektiğini düşünüyoruz.

Öte yandan, Geçici 15. maddenin yürürlükte olup olmadığı konusunu, özgün bir biçimde tartışmak istiyoruz. Eğer Geçici 15. madde yürürlükte sayılacaksa, Anayasa karşısında bazı yasal kuralların "ihmal edilmesi" veya (Anayasa Mahkemesinin 1984/1 sayılı kararında söylediği gibi) "Anayasa kurallarına olabildiğince uygun yorumlamalarının düşünülmesi" konularını bu davada bir daha ele almayı çok yararlı görüyoruz. Elbet, ihmal ve olabildiğince uygun yorum konularının daha önce işlendiğini biliyoruz. Sadece, yeniden ele almanın yararlarına işaret ediyoruz. Ama, geçici 15. maddeyle ilgili tartışmamızın özgün bir tartışma olacağını tekrar ediyor ve bunda ısrar ediyoruz.

Sonuç olarak, ilk suçlama dışında diğer üç suçlamayı cevaplayacak zaman bulamadığımızı söylüyoruz. Tamamı haksız 4 suçlama için, kapatma talebinin reddini istemekle birlikte, sözlü açıklama hakkı tanınmasını bekliyoruz. Böylece, önemli bazı vurgulamalara fırsat bulacağımızı, CMUY'nın temel direği olan sözlülük ilkesinden yararlanıp daha sağlıklı görev yapacağımızı ve sürenin daralmasından doğan eksikliklerimizi tamamlayacağımızı belirtiyor, durumu takdirlerinize sunuyoruz. Anayasa'nın 148/2 ve 2820 sayılı Yasanın 98/1 ve 2949 sayılı Yasanın 33. maddeleri uyarınca (1988/2 Esas sayılı davada yapıldığı gibi) "Sözlü açıklama" isteğimizin kabulünü diliyoruz.

Saygılarımızla. 13.7.1990"

III- CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI'NIN ESAS HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ:

Başsavcılığın 15.10.1990 günlü, SP.30Hz.1990/34 sayılı esas hakkındaki görüşü aynen şöyledir :

"Davalı Türkiye Birleşik Komünist Partisi hakkında 14.6.1990 tarihli iddianamemizle açtığımız dava dolayısıyla Yüksek Mahkemenizce istenilen esas hakkındaki görüşümüz aşağıdaki şekilde sunulmuştur.

Öncelikle; Anayasa'nın geçici 15/son maddesi kapsamına ve Siyasi Partiler Kanununun açık hükümlerine göre, davalı siyasi partinin Anayasa'ya aykırılık iddiası ciddi görülmediğinden reddi gerektiği düşünülmüştür.

DAVALI SİYASİ PARTİNİN KAPATILMASINI GEREKTİREN SEBEPLER:

A- SOSYAL BİR SINIFIN DİĞER SOSYAL SINIFLAR ÜZERİNDE EGEMENLİĞİNİ SAVUNMAK VE GERÇEKLEŞTİRMEYİ AMAÇLAMAK :

a- Davalı partinin tüzük ve programında belirtilen görüşlerin temel dayanağını marksizmin teşkil etmesi nazara alınarak, öncelikle marksizm ve onunla ilişkili diğer kavramlar hakkında, bazı kamu hukuku yazarlarımızın bu konudaki eserlerinden de yararlanmak suretiyle, Kısa açıklamalar yapmak yararlı olacaktır.

I- SOSYALİST CEREYANLAR

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

Tarihi perspektiften bakıldığında, Yunan filozofu Eflatun'dan başlayarak Thomas More ve Campanella gibi XVI ve XVII. yüzyıl yazarları ideal bir toplum oluşturmak için görüşleri sürmüşler ve hem özel mülkiyeti, hem de doğuş aşamasında olan kapitalizmi eleştirmişlerdir. (Meydan Larousse Ansiklopedisi, C. XI, S. 471).

1789 Fransız İhtilali öncesinde ve sonrasında büyüyüp gelişen ekonomik hayat ekonomik liberalizmi doğurmuş, Fransız İhtilali de insanlara siyasi liberalizmi getirmişti. Ancak, ihtilali gerçekleştiren burjuva sınıfının kurduğu kapitalizm bu sınıfın gelişmesini, zenginleşmesini sağlarken, kendi bünyesindeki çelişmelerden dolayı bir işçi Sınıfının ortaya çıkmasına engel olamadı. Liberal demokrasi bu yeni sınıfın kapitalist düzen içindeki problemlerini çözümlenmekte yetersiz kaldı ve bunun sonucunda bir memnuniyetsizlik duygusu hakim oldu. Bu bakımdan, antiliberal siyasi rejimlerin temelinde yatanın kurulu düzenin yetersizliği inancı olduğu söylenebilir. (Hüseyin Naili Kubalı, Anayasa Hukuku Dersleri - Genel Esaslar ve Siyasi Rejimler İÜ.HF. Yayınları, İstanbul 1971 , s.483).

Bu koşulların etkisiyle XIX. yüzyıl ortalarında özellikle, Fransa'da Henri ve Saint- Simon, Charles Fourier, Louis Blanc ve Pierre-Joseph Proudhon, Gracchus Babeuf, Almanya'da Karl Marx, Friedrich Engels, Ferdinand Lasalle, İngiltere'de Robert Owen ve Amerika'da Henry George gibi düşünürler, endüstri alanındaki gelişmelerin doğurduğu ekonomik ve sosyal problemlere ve ferdiyetçiliğe bir tepki olmak üzere sosyalizm denilen toplumcu görüşü teşkil eden fikirler ileri sürmeye başlamışlar ve bu görüş kısa zamanda birçok ülkede yaygınlık kazanmıştır. (Recai Galip Okandan, Umumi Amme Hukuku, İÜ.HF. Yayınlarından, İstanbul 1976, ss. 639-641).

Bu yazarlar içinde özellikle Karl Marx ve onun yakın çalışma arkadaşı Friedrich Engels'in sistematize ettikleri sosyalist görüşler Marksizm adı altında insanlık tarihinde önemli sonuçlar meydana getirmiştir.

Marksizme "bilimsel sosyalizm" de denilmektedir. Çünkü kendisi dışında kalan ütopyacı sosyalizmin tersine, tarihin mutlak determinist bir felsefesi ve diyalektik metod üzerine inşa edilmiştir. (Bülent Daver, Çağdaş Siyasal Doktrinler, Ankara-1969, s. 75).

Marksizm bir ekonomik doktrin ve siyasi program olmakla beraber, aslında bir dünya görüşü, yani sosyal bir felsefedir. Bu dünya görüşü kendisinden önceki çeşitli düşüncelerden faydalanmış, onlardan ilham almış ve bir sentez meydana getirmiştir. (Ayferi Göze, Liberal Marxist Faşist ve Sosyal Devlet Sistemleri, İÜ.HF. Yayınlarından, İstanbul 1977, s. 48 ve dv.)

II- DİYALEKTİK MATERYALİZM

Diyalektik materyalizm marksist dünya görüşünün felsefi temelidir. Tek gerçeğin, maddenin ise bu ruhun esiri olduğunu, dolayısıyla evrenin ve maddenin üstün ruh tarafından yaratıldığını savunan idealizmin karşıtı olan materyalizm (maddecilik) maddeyi gerçek, bağımsız, asli bir varlık sayar. Evrendeki bütün olaylar tek gerçek olan maddenin çeşitli ve değişik görünümünden ibarettir. Tek gerçek duyularla algılanan maddi dünyadır. (A. Göze, ag.e., s. 50-51).

İşte Karl Marx kökeni antik çağlara uzanan materyalist görüşe Hegel'den aldığı diyalektik yöntemi uygulayarak ona yeni bir nitelik kazandırmıştır.

Konuya karşıtlarla yaklaşma, tartışma ve soru sorma anlamına gelen diyalektiğin felsefe alanında birçok düşünür tarafından çeşitli tarifleri yapılmıştır. Marx'ın etkilendiği ve idealist felsefe mensubu Georg Wilhelm Friedrich Hegel'e göre diyalektik, devamlı bir gelişimi ifade

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1991/1

eder. Hegel'in diyalektik mantığına göre, evrende, dünyada ve hayatta herşey değişir ve yeniden oluşur.

Dünya ve hayat statik bir realite değil, daimi bir süreç, bir hareket ve bir oluşumdur. Bu sürekli oluşum kesin şekilde biçimlenen tez ve antitezin çatışmasından ve sonunda bir senteze bağlanmasından ibarettir. (B. Daver, ag.e., s.76).

Tezin antitezi de beraberindedir. Sonuçta bir senteze varılır. Ancak, bu sentez aslında yeni bir tezdır ve onun da bir antitezi mevcuttur. Bu şekilde bir değişim ve oluşum süreci devam eder, gider. Hegel bu şekilde doğruya varılacağını düşünür. K. Marx, diyalektiğin daha ziyade çelişki yönü üzerinde durmuştur. Marx'a göre, düşünceler maddenin insan zihnine yansımalarıdır. Madde olmaksızın tek başına düşünce bir anlam taşımaz. K. Marx ve FEngels, materyalizm ve diyalektiğin sentezinden diyalektik materyalizm görüşüne varmışlardır.

Diyalektik materyalizme göre, madde ölümsüzdür, sonsuzdur ve yaratılmamıştır. Maddenin özü sürekli bir hareket halindedir. Maddenin bu hareketi gelişmeyi ve ilerlemeyi sağlayan bir olaydır. Hareket maddeyi belirleyen bir nitelik, ondan ayrılması imkansız bir özelliktir. Maddedeki bu hareketin kaynağı maddenin içindeki iç çelişkiler ve çatışmalardır. Bunlar bir senteze doğru giderlerken maddeyi harekete geçirirler.

Diyalektik materyalizm, evrenin sürekli bir değişme ve gelişme halinde olduğunu, bu gelişme ve değişimin sert ve ani olarak kendini gösterdiğini ve bu değişiklik ve gelişmelerin maddenin özünde var olan çelişik güçler nedeniyle meydana geldiğini savunur. (A. Göze, ag.e., s. 50 vd.).

III- TARİHİ MATERYALİZM

Tarihi materyalizm, diyalektik materyalizmin toplum hayatına uygulanması, toplum hayatının incelenmesinde kullanılmasıdır.

Toplumun ana ilişkileri tabiatlardır. Bu ilişkiler üretime dayanır. Üretim ise tabiat şartları, üretim tekniği ve iş bölümü şeklinde üç unsur ihtiva eder. Bu unsurların her biri değişir, gelişir, ancak birbirlerinden ayrılamazlar. Marx bu üç unsura üretim gücü demektedir ve her toplumdaki bu güce alt yapı adını vermektedir. Muayyen bir toplumdaki kültür, ahlak, hukuk, din, sanat, felsefe, edebiyat, sosyal teoriler, siyasi müesseseler ise üst yapıyı teşkil etmekte ve alt yapı demek olan üretim ilişkilerine bağlı bulunmakta ve onlara tabi olarak teşekkül etmektedir.

Üretim araçları ve toprağın birtakım kişilerin eline geçmesi sonucu bu gibi kimselerin yaptıkları iş yüksek iş sayılır ve bu gibi işlerde çalışanlar yüksek görevleri kendi çocuklarına bırakırlar. Böylece toplumdaki en yüksek görev en zengine ait olur. İşbölümü bu suretle toplumda sınıfların ortaya çıkmasına sebep olur.

Üretim araçları ise bir azınlığın elindedir. Oysa üretim faaliyetleri çoğunluk tarafından gerçekleştirilmektedir. Burada bir çelişik söz konusudur. Azınlıkta bulunanlar, yani üretim araçlarına sahip olanlar baskılarını devam ettirebilmek için, bu çelişkiyle ilgisi olmayan bir din ve ahlak sistemi geliştirir. Bunların amacı üretim araçlarının mülkiyeti ile üretim faaliyeti arasındaki çelişkiyi gizlemek ve kurulu düzeni sürdürmektir.

Marksist doktrin üst yapı ile alt yapı arasında sıkı bir ilişki bulunduğunu savunduğundan, felsefenin belli bir düzeni ortaya koyup eleştirmesinin yanında onu değiştirmesi gereğini de ortaya koyar. (İlhan Akın, Kamu Hukuku, 4. Bası, İstanbul, Basım Tarihi yok, ss. 227, 229)

IV- MARKSİZMİN DEVLET VE DEMOKRASİ ANLAYIŞI

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1991/1

Marksizme göre, devlet yukarıda belirtilen sınıflaşmanın ürünüdür. Bu sınıflar arasındaki çelişkiye dayanır. O bir sınıfın yani üretim araçlarını elinde bulunduranların diğer sınıfı yani üretimi gerçekleştirenleri baskı altında tutmasına yarayan bir vasıta. Bu baskıyı sağlayan unsur olan ekonomik güç yanında bir de zorlama vasıtalarına ihtiyaç vardır ki, bunlar da devletin silahlı kuvvetleri ve mahkemeleridir.

Marksist teori, kapitalist burjuva devletinin bünyesinde ihtiva ettiği çelişkiler nedeniyle er geç yıkılacağını, ancak işçi sınıfının ihtilalci mücadelesinin bu yıkılışa yardım edeceğini, onu hızlandırıp kolaylaştıracağını savunur.

K. Marx ve F. Engels'in kaleme aldıkları "Komünist Manifesto"da zikrettikleri gibi, burjuva toplumunda bir işçi sınıfının meydana gelmesi, işçilerin proleterleşmesi, sendikalarda örgütlenmeleri, feodal aristokrasi kalıntıları ve başka milletlerin burjuvazisi ile çatışan ve kapitalin belirli ellerde toplanması sonucu fakirleşen burjuvaların proleter sınıfa girmeleri, kapitalist düzenin sarsılması sonucu yönetici sınıfın küçük bir bölümünün de proletaryaya katılması, bunalımların ve işsizliğin başlaması gibi belirli bir sürecin tamamlanmasıyla proleterya ihtilali kaçınılmaz hale gelir. (B. Daver, ag.e., s. 80-81).

Üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet hakkının kaldırılmasını, kollektif mülkiyetin gerçekleştirilmesini, iktisadi, sosyal ve ideolojik ilişkilerin kökten değiştirilmesi suretiyle kapitalizmden sosyalizme geçilmesini programına alan komünist partisinin işçi sınıfının öncüsü olarak oynayacağı rol Komünist Manifesto'da ısrarla vurgulanmıştır. (Meydan-Larousse Ansiklopedisi, C. VII, s. 425).

Burada ihtilal yani şiddet yöntemi kendisini göstermektedir. Başka bir deyişle, işçi Sınıfı zora başvurmak suretiyle iş başına geçecek, üretim araçlarına el koyacak ve üretim araçlarına sahip olan burjuva Sınıfının varlığına son verip Sınıf farklılığını ortadan kaldıracaktır. Bununla beraber, bu işin gerçekleşmesiyle, Devletin de kendiliğinden, o andan itibaren yok olması söz konusu değildir. Bunun için ihtilali takip eden üç aşamadan geçilmesi gereklidir.

Birinci aşamada, işçi sınıfı burjuva sınıfıyla mücadele edecek, onların direnişini kırarak, üretim araçlarını onların elinden alacak, rejimi dış düşmanlara karşı koruyacaktır. Bunun için işçi sınıfı (proletarya) hakim sınıf olarak örgütlenip eski sınıfı tasfiye edecek, bunu da proletarya diktatörlüğü yoluyla gerçekleştirecektir.

Bu dönemde iktidarı ele geçirip hakim sınıf haline gelecek olan proletarya "bir devlet halinde teşkilatlanarak geçici bir süre despotik bir egemenlik" sürecektir. (HN. Kubalı, ag.e., s. 508).

Bu dönemde proletarya demokrasisi egemen olacaktır. İşçi sınıfının partisi olan komünist partisi vasıtasıyla, çalışanlar kamu işlerinin yönetimine katılacaklardır. Bu dönemde demokrasi mevcut olacaktır. Çünkü, marksizme göre proletarya diktatörlüğü demokratiktir. Zira, işçilerin yani çoğunluğun haklarını temsil eder, sömürüye son vermeyi, çalışanların hayat seviyesini yükseltmeyi amaç bilir.

Marksizme göre, bir rejimin demokratik olup olmadığını tesbit etmek için orada temsili demokrasi, özgür seçimler, birden fazla partinin varlığı, parlamento içi ve dışı muhalefet vsnin bulunup bulunmadığı önem taşımaz. Bunların hepsi mevcut olsa dahi, devlet azınlığın çıkarlarını gerçekleştirmeye yarıyorsa, azınlığa hizmet ediyorsa demokrasinin varlığından söz edilemez. (A. Göze, ag.e., s.81).

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1991/1

Bu bakımdan marksizme göre demokrasi, sözde demokrasi ve gerçek demokrasi olmak üzere ikiye ayrılır. Sözde demokrasi denilen burjuva demokrasisinde, temel hak ve özgürlükler ve genel seçim ilkeleri, insan hakları bildirileri, Anayasa ve kanunlarla güvence altına alınmış olmasına rağmen bunlar muhtevadan yoksun kalıplardan ibarettir. Üretim araçları burjuvazinin elinde bulunduğu sürece gerçek demokrasiden söz etmek mümkün değildir. Buna karşılık, çoğunluğu teşkil eden işçi sınıfının işbaşına geçmesi, mülkiyetinin topluma geçmesi suretiyle gerçek demokrasiye ulaşılabilecektir. (İAkın, ag.e., s. 232).

Fert hak ve özgürlükleri ile özgür seçimler gibi iki temele dayanan Batı demokrasisi ile marksizmin demokrasi anlayışları arasındaki fark bu açıklamalardan ortaya çıkmaktadır.

Aynı deyim kullanmakla beraber marksizmin demokrasiye verdiği farklı anlam konusunda yazar Server Tanilli de şunları söylüyor :

"... Marksizm'e göre, burjuvazinin iktidarının bir "devrim"le yıkılmasından sonra, işçi sınıfının kendisi egemen duruma gelir.

Ve devrimle beraber, "proletarya diktatörlüğü" başlar. "Komünizm"e erişmek için zorunlu bir aşamadır bu.

Nedir proletarya diktatörlüğü'

Marx'a göre, proletaryanın kimseyle paylaşmadığı, bölünmez ve doğrudan doğruya yığınların silahlı gücüne dayanan bir iktidar.

- Her şeyden önce söz konusu olan bir diktatörlüktür.

Gerçekten, marksistler, kurulan rejimin diktatöryal niteliği üstünde ısrarla dururlar. Onlara göre, aslında bir yenilik de değildir bu. Çünkü devlet, hep bir diktatörlük olmuştur. Gerçeği örtbas etmek için kullanılan terimler ne olursa olsun, bu böyledir. Devlet, bir Sınıfın bir başka Sınıf üstündeki baskı aracı olduğundan, olsa olsa ancak bir diktatörlük olabilir. İşçi Sınıfı da, eline geçirdiği devlet gücünden, kendi iktidarını güçlendirmek ve düşmanlarını ortadan kaldırmak için yararlanacaktır. Bu görevi yerine getirmek için de zor kullanacaktır.

- Ne var ki, bu diktatörlük, marksizme göre, demokratik bir diktatörlüktür aynı zamanda.

Diktatörlükle demokrasi kelimelerini yanyana getirmek "paradoksal" görünebilir gerçi. Ancak, onlara göre, proletarya diktatörlüğü demokratiktir ve demokratik niteliği de şuradadır: Devlet iktidarı, tarihte ilk kez çoğunluğun olmakta ve bu çoğunluğun çıkarlarını burjuvazinin iktidarına dönüş girişimlerine karşı savunmaktadır." (Server Tanilli, Devlet ve Demokrasi, Anayasa Hukukuna Giriş, İstanbul, 1981, s. 48).

Devletin yok olmasına giden sürecin ikinci aşamasında, burjuva sınıfı ortadan kalkmış olmakla beraber mutlak eşitlik henüz gerçekleşmemiştir. Herkes üretimden "emeğe göre" veya "yeteneğine göre" pay alabilmektedir. Sınıflar ortadan kalkmış sömürü bitmiştir. Eşitsizlikler tam olarak ortadan kalkmadığından devlete olan ihtiyaç devam etmektedir. Buna sosyalist devlet aşaması adı verilmekte ve komünizmin alt aşaması sayılmaktadır. (A. Göze, ag.e., s. 68).

Proleter hareketin amacı iktidarı burjuvaziden almak ve bütün ekonomik kuvvet ve sorumluluğu sosyalist aşamada devlete geçirmektir. Bu proletaryanın organize, yönetici kuvvet haline gelmesidir.

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

Komünist programa göre, sosyalist devlet aşamasında takip edilecek ana ilkeler (1) Toprak mülkiyetinin kaldırılması ve topraktan sağlanan gelirin müsadere edilmesi, (2) Ağır müterakki vergiler konulması, (3) Miras haklarının kaldırılması, (4) Bankaların devletleştirilmesi, (5) Haberleşme ve ulaşım araçlarının devletleştirilmesi, (6) Devletin endüstriyel ve tarımsal faaliyete geçiş işletmeler kurması, (7) Endüstri ve tarımın devlet tarafından yürütülmesi ve şehir ve köy hayatı arasındaki farklılıkların kaldırılması, (8) Parasız mecburi eğitim, (9) Planlı ekonomidir. (BDaver, ag.e., s. 84).

Sosyalist devlet aşamasında herkes özgürlüklerden tam olarak yararlanma durumundadır. Toplum sosyal ekonomik ve siyasal bakımlardan kendi kaderine hakim durumdadır. Böylece, temeli ve amacı özgürlük olan demokrasi gerçekleşmiş olacaktır. (A. Göze, ag.e., ss. 82, 83).

Ancak, komünist parti programını gerçekleştirmek amacıyla gerektiğinde büyük burjuvaziye karşı her parti ile entelektüellerle ve hatta küçük burjuva partileriyle de işbirliği yapabilir. Komünistler her yerde kurulu siyasal ve sosyal düzeni değiştirmeye yönelik girişimleri destekler ve ihtilalci davranışları benimserler (B. Daver, ag.e., s. 85).

Üçüncü aşama olan komünizmin üst aşamasında üretim güçleri gelişmiş, üretim bollamış ve herkes "ihtiyacına göre" üretimden pay alır hale gelmiştir. Üretim araçları tümüyle topluma geçmiştir. Böyle bir toplumda üretimin dağılımı kendiliğinden, herhangi bir baskıya gerek olmadan gerçekleşecektir. Böyle bir toplumda sınıflar bulunmadığından, sınıflar arasında çatışma ve mücadele de olmayacak, böyle olunca da sınıf mücadelelerinin doğurduğu bir örgütlenme olan Devlet kendiliğinden yok olacaktır.

Bu dönemde özgürlükler tam olarak gerçekleşeceği için demokrasinin varlığından söz edilebilir. Çünkü, insanlar birbirleri üzerinde egemenlik kuramayacağı gibi, üretim bolluğu sebebiyle hiç kimse eşitsizliklere maruz bulunmayacağından, gerek siyasi gerekse ekonomik özgürlükler gerçekleşmiş olacaktır (A. Göze, ag.e., ss. 59-84, İ. Akın, ag.e., ss. 231-235, RG. Okandan, ag.e., s. 668, B. Daver, ag.e., s. 82-85).

Hemen belirtmek gerekir ki, bu üçüncü dönemin ne zaman gerçekleşeceği bilinmemektedir.

b) Anayasamız hürriyeti yok etme hürriyetini ya da demokrasinin ortadan kaldırılması hürriyetini kabul etmemiştir. Bu husus Anayasanın 4, 5, 6, 10, 11 ve özellikle 12, 13, 14 ve 68 inci maddelerinde açıkça belirtilmiştir.

Anayasa, Temel Haklar ve Ödevler başlığını taşıyan ikinci kısmında yer alan 12 nci maddesinin birinci fıkrasında, herkesin kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahip olduğunu ilke olarak kabul etmiştir. Ancak, bu temel hak ve hürriyetleri sınırsız ve mutlak olmayıp, 13 ve 14. maddelerle bazı kayıtlamalara tabi tutulmuştur.

Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması başlığını taşıyan 13 üncü maddesinin birinci fıkrası;

"Temel hak ve hürriyetler, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, milli egemenliğin, cumhuriyetin, milli güvenliğin kamu düzeninin genel asayişin, kamu yararının, genel ahlakın ve genel sağlığın korunması amacı ile ve ayrıca Anayasanın ilgili maddelerinde öngörülen özel sebeplerle, Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabilir." hükmü ile genel nitelikteki sınırlama sebeplerini göstermiştir.

Bunu takip eden 14. madde ise, temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmasını önleyen esasları içermektedir. Bu maddenin birinci fıkrasında yer alan;

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

"Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiç biri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk devletinin ve cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir Sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak veya dil, ırk, din ve mezhep ayırımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzenini kurmak amacıyla kullanılamaz" hüküm ile son fıkrasındaki, "Anayasanın hiçbir hükmü, Anayasa'da yer alan hak ve hürriyetleri yok etmeye yönelik bir faaliyette bulunma hakkını verir şekilde yorumlanamaz" şeklindeki hükümle bu esaslar düzenlenmiştir.

Kişinin sahip olduğu haklar ve hürriyetler, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Cumhuriyeti ve Türk Devletini yıkmak, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir Sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak veya dil, ırk, din ve mezhep ayırımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzeni kurmak amacıyla, yani bu cinsten bir kötü kasıtlı kullanılamayacaktır. Aynı zamanda, genel olarak Anayasanın hiç bir hükmü ve özellikle de fertlerin sahip olduğu hak ve hürriyetler, bu hak ve hürriyetleri yok etmeğe yönelik bir harekette bulunmaya imkan verir şekilde yorumlanamaz (Bkz. Anayasanın İkinci Kısım Birinci Bölüm'ün genel gerekçesi ile 14. maddenin gerekçesi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Komisyon Raporları ve Madde Gerekçeleri, Derleyen, Basım Yeri ve Tarihi Yazılı Değil, s. 15, 20).

Anayasamızın 68 inci maddesinin dördüncü ve beşinci fıkralarında da, 13 ve 14. maddelerdeki sınırlamaya paralel olarak, siyasi partilerin tüzük ve programlarının, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, millet egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamayacağı;

Sınıf veya zümre egemenliğini veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayan siyasi parti kurulamayacağı esası kabul edilmiş bulunmaktadır.

Maddenin, Danışma Meclisi Anayasa Komisyonu'nun hazırladığı gerekçesindeki açıklamadan; bu hükümlerler, Türkiye de bundan böyle sınıf ve zümre esasını, komünizmi, (vurgulama bize aittir) , faşizmi, teokrasi ve herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi esas alan siyasi partinin kurulamayacağını; öte yandan, Türkiye'de demokrasinin bu sistemleri amaçlamadığı ve Türk Milletinin bu düşünceleri savunan sistemlere ihtiyacı olmadığı, Atatürk ilkeleri ışığında bir demokrasinin bu düşünceleri reddettiği sonucuna varıldığı, Türk milletinin bu düşüncelere dayanan sistemlerden uzak olan bir demokrasi ile daha rahat ve huzur içinde kendi birlik ve beraberliğini koruyacağını bağımsız kalacağı ve kalkınacağını kabul edildiği anlaşılmaktadır.

Davalı siyasi parti ise, tüzüğün 1. maddesi ile adında komünist kelimesine yer verdiği gibi kendisini bu şekilde nitelemekte ve 2. maddede de politikasını marksist teori temelinde çizeceğini belirtmekte, ayrıca bu hususu programının birçok yerinde tekrarlamaktadır.

c) Marksizm sadece bir kelime veya deyim olmayıp, siyasi, sosyal ve ekonomik bir rejimi ifade eder. Yukarıda da değinildiği gibi, kısaca kapitalist toplumdan komünizme ya da sosyalizme geçiş sürecini ve bu sürecin sonunda proletarya diktatörlüğünü öngörür. O, batı demokrasilerinde bütün bireylerin eşit olarak sahibi olduğu kabul edilen egemenliği sadece proletarya denilen işçi sınıfına tanır ve proletaryanın tahakkümüne dayanır.

Davalı siyasi partinin programının başında, bu partinin Türkiye Komünist Partisi (TKP) ve Türkiye İşçi Partisi (TİP)'nin birleşmesinden oluştuğu vurgulanarak komünist ve marksist

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1991/1

hareketin üye ve yöneticilerine, bütün farklı örgütlenmelerine, partilerine bir bütün olarak sahip çıktığı belirtilmektedir.

İddianamede geniş olarak açıklandığı gibi, Türkiye Komünist Partisi ile Türkiye İşçi Partisi'nin, sosyal bir Sınıfın diğer sosyal Sınıflar üzerinde egemenliğini, başka bir ifadeyle Anayasa'nın 68 inci maddesi ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 78 inci maddesinde yasaklanan bir amacı savunan ve onu yerleştirmeyi amaçlamış kuruluşlar olduğu hususu kanun yollarından geçerek kesinlik kazanmış mahkeme kararlarıyla sabittir. Davalı siyasî partiye varlık kazandıran, onun bütünüyle sahip çıktığını ifade ettiği görüş de işte bu amaç ve düşüncedir.

Bu arada, yeri gelmişken, marksist düşüncede 1975 yılından sonra oluşan bir gelişmeye de işaret edilmelidir.

Önce İspanya, İtalya ve Fransa Komünist Partilerinin başını çektiği ve adına Avrupa komünizmi (=Eurocommunisme, Örokomünizm) veya parlamenter komünizm denilen bu hareketin daha sonra diğer batı ülkelerindeki komünist partilerce de benimsendiği görülmektedir. Bu görüşün temel noktaları, her türlü sosyalizmin kendi yolunu takip edebilme hakkı, tek merkeze (Moskova) bağımlı olmaktan kurtuluş ve en önemlisi sosyalizmin kurulmasında şiddet ve ihtilal yolunun reddedilmesidir. Bu görüşe göre, batı demokrasisinin siyasal ve anayasal kurumları ve kuralları ile sosyalizm bağdaşabilir. (Tarık Zafer Tunaya, Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku, 4. Bası, İstanbul, 1980, ss. 557-558)

Bu cümleden olmak üzere, nihai hedef olan proletarya egemenliği yerine parti programlarında "çoğulcu demokrasi"ye dair deyim ve kavramlar kullanılmağa başlanmıştır. Buradaki çoğulcu demokrasiden amaçlanan şeyin daha ziyade faşistler dışında bütün siyasi partilerin özgürce eylemlerini garanti etmek olduğu ifade edilmiş ve bu anlayışın gerçekten bir "demokratlaşma" mı, yoksa partilerin ülkelerindeki gelişmelere ayak uydurma gayretleri mi olduğu şüphesi ileri sürülmüştür (A. Murat Demircioğlu, Avrupa Komünizmi, 13.2.1979 tarihli Cumhuriyet Gazetesi).

Yukarıdaki açıklamalar nazara alındığında, davalı siyasi partinin de proletarya diktatörlüğünü reddettiği söylenememektedir. Çünkü, öncelikle partinin oluşumunda etken olan ve bütünüyle sahip çıktığı Türkiye Komünist Partisi ile kapatılan Türkiye İşçi Partisi'nin görüşleri işçi sınıfının tahakkümü esasına dayanmaktadır. İddianamede açıklanan mahkumiyet kararları, adları geçen bu partiler ile davalı siyasi partinin bu görüşünü açıkça ortaya koymaktadır. Davalı siyasi parti proletarya diktatörlüğünü kabul etmediğini de açıkça programında belirtmemektedir. Öte yandan, yukarıda değinildiği gibi, Anayasa'nın 68 inci maddesi, gerekçesinde komünist partilerin sınıf egemenliğini amaçladıkları peşinen kabul edilmiştir.

Parti programının birçok yerinde barışçıl yol ve yöntemlerden ve çoğunculuktan bahsedilmesinin, gerek batı demokrasisiyle marksist demokrasi arasındaki yukarıda açıklanan farklılığın ve gerekse davalı siyasi partinin varlığını devam ettirebilme endişesi içinde tüzük ve programının Anayasa ve yasalara aykırı olmasını önleme çabasının sonucu olduğu anlaşılmaktadır.

B- PARTİ ADINDA KULLANILMASINA YASAL OLANAK BULUNMAYAN KELİMEYE YER VERMEK SURETİYLE SİYASİ PARTİ KURULMASI :

İddianamede açıklandığı üzere, Anayasa'nın 68. maddesi açık hükmü ile yukarıda bahsedilen gerekçesine uygun olarak düzenlenmiş olan 2820 sayılı Kanunun 96/son maddesiyle komünist adıyla siyasi parti kurulması veya parti adında komünist kelimesinin kullanılmasının

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

kesin olarak yasaklanmış olmasına rağmen davalı siyasi parti bu emredici kurala aykırı davranarak Türkiye Birleşik Komünist Partisi adı altında kurulmuştur.

C- DEVLETİN ÜLKESİ VE MİLLETİYLE BÖLÜNMEZ BÜTÜNLÜĞÜNÜ BOZMAK :

a- Anayasanın konuyla ilgili 3, 5, 14, 66 ve 68 inci maddeler ile bu maddeler hükümlerine uygun olarak düzenlenmiş olan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 78/a ve 81/a, b maddelerine iddianamede ayrıntılı biçimde işaret edilmiştir.

Bunların yanında kısaca bir açıklama yapmakta yarar görüyoruz. Anayasamızın Devletin bütünlüğüne ilişkin 3 üncü maddesi "Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür... Dili Türkçedir.", 14 üncü maddesi de "Anayasada belirtilen hak ve hürriyetlerden hiçbirisi devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, ... veya dil, ... ayrımı yaratmak amacıyla kullanılamaz." hükmünü içeriyor. Yine Anayasanın 68 inci maddesinde bu ilke partiler açısından tekrarlanırken, parti tüzük ve programlarının ülke yapısıyla ilgili olarak bölgecilik amacı güden veya ayrı egemenlikler üzerine kurulu karma yapılı bir devlet tipinin yaratılmasını amaçlayamayacakları ifade ediliyor.

Bu doğrultuda Siyasi Partiler Kanununun 78 ve 81 inci maddelerinde; partilerin ülke bütünlüğünü bozma, devlet tekliği ilkesini değiştirme, azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünü yok etme, bölge ve ırk esasına dayanan partiler kurma yoluna gidemeyecekleri vurgulanıyor.

Milletiyle bölünmezlik ilkesi ile; Türk ulusu ve Türk devleti arasında bir ayrılık olmadığı, aynı şeyler oldukları, bunların bir bütünü oluşturdukları dile getiriliyor.

Hukuk açısından, Türk Devletinin farklı ulusları biraraya getiren bir devlet olmadığı ve Türkiye Cumhuriyetinde egemenliğin yalnız Türk Milletinde olduğu; Anayasanın 6 ncı maddesinde "Egemenlik kayıtsız şartsız Milletindir. Türk Milleti, egemenliğini Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanır." denilerek belirtiliyor.

Görüldüğü üzere, bu maddenin dışa dönük yanı, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bağımsızlığı yani Türk milletinden başka bir milletin iradesine tabi olmayacağını; içe dönük yanı da devletin temeli olarak millet gerçeğinden başka bir topluluğun olmayacağını, iktidarlarının kaynağının millette olduğunu ortaya koyuyor.

Özetle, ülke ve millet bölünmezliği Devletin tek yapılı olduğunu, çok uluslu olmadığını ve partiler açısından da millet bütünlüğünü bozucu amaç güdülemeyeceğini, vatandaşlar arasındaki etnik farklılıklardan hareketle ayrı bir toplum oluşturarak bunlarda ulusçuluk bilinci yaratılıp, millet bütünlüğünden ayrılmalarına yönelik amaç güdülemeyeceğini belirliyor.

Nitekim Anayasamızın 66 ncı maddesi de "Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür." diyerek Türk Milletinden sayılabilmek için vatandaşlıktan başka bir unsura yer vermemek suretiyle hukuksal planda millet bütünlüğünün özünü gözler önüne sermiş bulunuyor.

Siyasi Partiler Kanununun 81 inci maddesi "Siyasi partiler Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde milli veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler, Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak milli bütünlüğün bozulması amacını güdemezler ve bu yolda faaliyette bulunamazlar." diyerek Anayasa'da yeralan kurallara uygun biçimde bir hüküm getirmiş oluyor.

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

b- 1982 tarihli şimdiki Anayasamızın yürürlüğe girmesinden önce Anayasa Mahkemesi'nce verilmiş iki ayrı karardan alıntılar yapılmasının konuya daha fazla açıklık getireceği düşünülmüştür.

1- Yüce Mahkemenizin 20.7.1971 gün ve 3-3 sayılı kararı ile;

"... TİP 4. büyük kongresi kararının 6. bendinde şöyle denilmektedir: "Türkiyenin Doğusunda Kürt halkının yaşamakta olduğunu, Kürt halkı üzerinde, baştan beri hakim sınıfların faşist iktidarlarının, zaman zaman kanlı zulüm hareketleri niteliğine bürünen baskı, terör ve asimilasyon politikasını uyguladıklarını,

Kürt halkının yaşadığı bölgenin, Türkiye'nin öteki bölgelerine oranla, geri kalmış olmasının temel nedenlerinin birini, kapitalizmin eşitsiz gelişme kanununa ek olarak, bu bölgede Kürt halkının yaşadığı gerçeğini gözönüne alan hakim sınıf iktidarlarının, güttükleri ekonomik ve sosyal politikanın bir sonucu olduğunu;

Bu nedenle, (Doğu sorununu) bir bölgesel kalkınma sorunu olarak ele almanın, hakim sınıf iktidarlarının şövenmilliyetçi görüşlerinin ve tutumunun bir uzantısından başka bir şey olmadığını,

Kürt halkının anayasal vatandaşlık haklarını kullanmak ve diğer tüm demokratik özlem ve isteklerini gerçekleştirmek yolundaki mücadelesinin, bütün anti demokratik, faşist, baskıcı, şöven, milliyetçi akımların amansız düşmanı olan Partimiz tarafından desteklenmesinin olağan ve zorunlu bir devrimci görev olduğunu,

Kürt halkının gelişen demokratik özlem ve isteklerini ifade ve gerçekleştirme mücadelesi ile, işçi sınıfının ve onun öncü örgütü Partimiz öncülüğünde yürütülen sosyalist devrim mücadelesini tek bir devrimci dalga halinde bütünleştirmek için, Kürt ve Türk sosyalistleri parti içinde omuz omuza çalışmalarını gerektirdiğini,

Kürt halkına karşı uygulanan ırkçımilliyetçi şöven-burjuva ideolojisinin partililer, sosyalistler ve bütün işçi ve diğer emekçi yığınlar arasında yerle bir edilmesini sağlamanın, partinin ideolojik mücadelesinin ve gelişmesinin temel ve devamlı bir davası olduğunu,

Partinin, Kürt sorununa, işçi sınıfının sosyalist devrim mücadelesinin gerekleri açısından baktığını kabul ve ilan eder."

4. Büyük Kongre kararının yukarıda açıklanan 6. bölümünde tarihsel birtakım gerçekler ters olarak yansıtılmakta ve kararın yazılışı Türklerden ayrı bir varlığa sahip olduğu bildirilen Kürtlerin Türklerden kopması ereğine yönelmiş bulunmaktadır...

Önce şu hususun belirtilmesi gerekir ki, bu kararı okuyan veya duyan kimselerin büyük çoğunluğu hukuk ve toplum-bilim öğrenimi yapmış, birçok toplumsal öğretiler incelemiş kimseler olmayıp okuma yazması olan ve belki de olmayan ve fakat çevresinde geçen olaylar üzerinde ortalama bilgisi bulunan kimselerdir. Bir partinin siyasal eyleme yönelmiş bir kararı, bilimsel bir toplantıya sunulan bir bildiri ya da bilimsel bir kurulun bilimsel açıdan incelediği bir konuda verdiği bir karar değildir; parti genel kurulunun partinin izleyeceği siyasaya ilişkin bir karardır ve bu karar hem partiye bağlı olan, hem de olmayan yurttaşlar topluluğunun okuyup ya da dinleyip parti siyasasını ve gelecekteki tutum ve davranışlarını öğrenmesi ereğiyle verilir. "Vatandaşlık hakları" deyimiyle Anayasa'nın bütün vatandaşlara tanıdığı hakların tümünün anlatılmak istendiği sonucuna varılacağı gibi, cümlede kullanılan "diğer tüm demokratik özlem ve isteklerini" sözlerinin yazılış bakımından "anayasal" sözcüğünün kapsamı dışında kaldığı ve

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

bu sözlerle hak durumunda bulunmayan birtakım konulara ilişkin özlem ve isteklerin anlatılmak istendiği sonucu ister istemez çıkarılır.

Bölücülüğün partinin işçi ve emekçi yığınların sermayeciliğe karşı savaşı ilkesine aykırı düştüğü, partinin bölücülüğü benimsemesinin kendi varlığını inkar etme anlamına geleceği savunmaları da yerinde görülmemiştir. İlk önce, kararı okuyan veya dinleyen orta bilgili bir yurttaşın bu incelikleri düşünmesi olanak dışıdır. Bundan başka ülkemizde aydın topluluğunun pek büyük bir çoğunluğunun bile uluslaşma sözünden, hele ırk özelliği de söz konusu edilen durumlarda, belli ırk özelliği taşıyan topluluğun kendi başına bir ulus niteliğini kazanmasından başka hiçbir durumu anlaması söz konusu olamaz.

Şu yön de dikkate değer ki, yüzyıllardan beri sürüp gelen tarihsel ve ruhsal birlik bir an için yok sayılsa bile, Ulusun Kurtuluş Savaşına katılıp omuz omuza dövüşerek bu ülkeyi düşmanlardan temizlemiş ve böylece alinyazısı ve gönül birliğini dosta düşmana açıkça göstermiş bulunan doğulu ve batılı yurttaşlar arasında Anayasa'nın (başlangıç) kurallarındaki düşüncelere temel tutulan ruhsal birlik ve bütünlük daha Ulusal Kurtuluş Savaşı sırasında perçinlenmiş, Türk Ulusunun siyasal ve toplumsal bütünlüğünü bir kez daha kimsenin anlamazlıktan gelemeyeceği bir biçimde duyurulmuştur. Bu gerçek gözönünde tutulmadan Doğu bölgesindeki yurttaşların Türkiye'nin öteki bölgelerindeki yurttaşlarla uluslaşma sürecine girmiş olduklarını ve sürecin tamamlanıp bütünleşmenin henüz gerçekleşmiş bulunmadığını savunma olarak ileri sürmek dahi, üzerinde durulması gereken bir davranıştır ve bölücü düşüncenin belirtisidir.

Bundan başka kararın öteki bentlerinin yazılışı ve anlamı, bu kararın 6. bendinin savunma doğrultusunda yorumuna elverişli herhangi bir dayanak sağlamakta da değildir.

Yukarıda gösterilen gerekçelere göre davalı TİP, Anayasa'nın 57. maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinin "Siyasi partilerin ... faaliyetleri Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği temel hükmüne uygun olmak zorundadır." 648 sayılı SPK'nun dördüncü kısmında yer alan 89. maddesinin "Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde milli veya dini kültür farklılıklarına yahut dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler. Siyasi partiler, Türk dilinden ve kültüründen gayri dil ve kültürleri korumak veya geliştirmek veyahut yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler." kurallarına aykırı davranmış bulunmaktadır. Bu ilkelere aykırı davranan bir partinin ise, Anayasa'nın 57. maddesinin birinci fıkrasının son tümcesinin "Bunlara uymayan partiler temelli kapatılır." kuralı ile 648 sayılı SPK'nun 111. maddesinin 2 sayılı bendinin, "Parti Genel Kongresince veya Merkez Karar Organı veya Merkez Yönetim Organınca ... bu kanunun dördüncü Kısmında yer alan maddelerin hükümlerine aykırı karar alınması ya da genelge veya bildirimler yayınlanması durumunda Anayasa Mahkemesi'nce siyasi partinin kapatılmasına karar verileceğini" bildiren kuralı uyarınca temelli kapatılması gerektiğinden, davalı parti temsilcilerinin savunmalarının reddi ile TİP'nin temelli kapatılmasına..." karar verilmiştir.

2- Yine Mahkemenizin 8.5.1980 gün ve 1-1 sayılı kararında,

"... burada, dava konusu tümce ile Siyasi Partiler Kanunu'nun 89. maddesine aykırı bir durumun yasal öğeleriyle oluşup oluşmadığının saptanması gerekmektedir.

Söz konusu 89. madde, Anayasa'nın 57/1. maddesine dayandığından sorunun incelenmesinde her iki hükmün birlikte ele alınması ve doğal olarak, anılan Anayasa maddesinin bu konudaki düşüncelerin başlangıç noktası sayılması gerekmektedir.

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1991/1

Anayasa'nın 57. maddesi siyasi partilerin "tüzüklerinin", "programlarının" ve "faaliyetlerinin" her birinin ayrı ayrı, devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmezliği ilkesine aykırı bulunmaması zorunluğunu hüküm altına almıştır. Bu durum karşısında, sözü geçen hükümde sayılanlardan birinin, örneğin parti programının Anayasa'nın ülke ve ulus bütünlüğü temel hükmüne aykırılığı, başka bir koşul aramaksızın partinin kapatılmasına karar vermek için yeterli bir nedendir. Yani tüzük ya da programın anayasa'nın sözü geçen temel hükmüne aykırılığı durumu, bu metinlerin kendi içerikleriyle oluşur; parti yetkili organlarının faaliyetleri, olsa olsa bu aykırılık durumunun varlığından duyulan kuşkuyu ortadan kaldırmada yardımcı bir kanıt sayılabilir. Bu nedendir ki, örneğin, programda dile getirilen bir amaç Anayasa'nın söz konusu temel hükmüne açıkça aykırı düşüyorsa, parti kurucularının gerçekten bunu amaçlayıp amaçlamadıklarını ve parti yetkili organlarının faaliyetlerinin bu amacın gerçekleştirilmesine yönelik olup olmadığını ayrıca araştırmaya gerek yoktur. Yine maddede yalnızca "aykırı olmak"tan söz edildiğine göre, bu amacın gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini saptamak zorunlu da bulunmamaktadır.

Anayasa'nın 57. maddesiyle tam bir uyum içinde bulunan SPKnun 89. maddesini de dayandığı bu hüküm doğrultusunda anlamak gerekmektedir.

89. maddenin ikinci fıkrasına göre, "Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlık yaratma" amacı güdüldüğü ya tüzük ya da program metinlerinden veya partinin faaliyetlerinden yahut her ikisinden anlaşılabilir. Bunun kesinlikle anlaşılması o partinin ulus bütünlüğünün bozulmasını da amaçladığını ortaya koyar. Bir kesim vatandaşta, kendilerinin azınlık oldukları düşüncesini yaratmaya çalışmak, Devletin ülkesi ve ulusuyla bütünlüğü temel ilkesine kesinlikle aykırı düştüğünden, böylece azınlık yaratma amacı güden bir siyasi partinin ulus bütünlüğüne ters düşmeyebileceği, hele bu yoldan ulus bütünlüğünü sağlamayı amaçlayabileceği biçimindeki savların, Anayasamızın belirtilen yapısı içinde kabulüne olanak yoktur.

Bu bakımdan, 89. maddenin ikinci fıkrasında geçen "... millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler." sözcüklerinin, davada ulus bütünlüğünün bozulması amacının ayrıca kanıtlanması zorunluluğunu belirtmek için değil, yalnızca azınlık yaratmayı amaçlamanın Anayasa'nın 57. maddesindeki anlamda "ulus bütünlüğünün bozulması" sonucunu doğuracağını kesin biçimde göstermek için maddeye konuldukları kuşkusuzdur...

Lozan Barış Antlaşması gereğince azınlık haklarından yararlanan kimi Türk vatandaşlarıyla anadili Türkçe olmayan öteki Türk vatandaşları arasında Anayasa'nın 12. maddesiyle bağdaşmayan bir eşitsizlik bulunduğu işaret etmek ve Partice bu eşitsizliğin ortadan kaldırılmasının amaçlandığını vurgulamak için yapıldığı anlaşılmaktadır. Oysa, SPKnun 89. maddesinin Anayasa'nın 12. maddesine aykırı bir yönü bulunmamakta ve dolayısıyla (azınlık yaratma) durumu Anayasa'nın bu hükmüne de aykırı düşmektedir.

Anayasa'nın 57/1. maddesi, bir bakıma, Anayasa'nın 11. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları hükümlerinin siyasi partilere özgü bir uygulama biçimini meydana getirdiğinden, SPKnun 89/2. maddesine aykırı eylemlerin dolaylı olarak Anayasa'nın 11. maddesiyle de bağdaşmadığında kuşku yoktur.

Bütün bu nedenlerle, TEP Programı, (H) bölümünün (2) sayılı bendinde yer alan "Anadili Türkçe olmayan okul çağındaki TC. vatandaşlarına Milli Eğitim Bakanlığı yönetiminde anadil ve kültür eğitiminin sağlanması (Anayasa Madde 12)" tümcesi yönünden SPKnun 89/2. maddesiyle Anayasa'nın 57/1. maddesi hükümlerine aykırı bulunmaktadır.

Parti programının gerekçesinin "V" sayılı bölümünün üçüncü bendindeki "Emperyalizmin özellikle Kürt halkı ile ilgili olarak oynamaya çalıştığı (böl ve yönet) oyununu

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

bozacak; nerede belirirse belirsin, gerçek yurtseverliğin karşısı olan şoven eğilimleri etkisiz kılacak, bütün çağdışı uygulamaları (asimilasyon vb.) tasfiye edecektir." tümcesi SPKNun 89/1. maddesiyle Anayasa'nın 57/1. maddesine aykırı görülmüştür..." denilmektedir.

c- Anayasa Mahkemesinin belirtilen bu kararlarının dayanağını teşkil eden 1961 Anayasasının 57 nci maddesi ile mülga 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 89 uncu maddeleri, halen yürürlükte bulunan Anayasasının 14 ve 69 uncu maddeleri ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 81 /a, b maddelerine tekabül ettiğinden ve konuya ilişkin olarak aynı unsurları içerdiğinden işbu kararlarda kabul edilmiş bulunan esaslar bugün için de emsal teşkil etmektedir.

İddianamede geniş olarak açıklandığı şekilde, davalı siyasi partinin programının birçok yerinde "Kürt ulusunun varlığı"ndan, "Kürt dili ve kültürü"nden bahsedilmekte ve hatta programının dördüncü sahifesinde "Kürt sorununun adil, demokratik, barışçı çözümü için" başlıklı bölümünde ise daha da ileri gidilerek "... Kürt halkının varlığının ulusal kimliğinin ve haklarının tanınması ... her halkın doğal ve devredilmez hakkı olan kendi gelceğini tayin hakkı ..." vurgulanmaktadır.

Bu durumda davalı siyasi partinin programının, Anayasa'nın 3, 14 ve 69 uncu maddelerine uygun olarak düzenlenmiş olan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 78/a ve 81 /ab maddelerine aykırı bulunduğu açık olarak anlaşılmaktadır.

D- KAPATILAN BİR SİYASİ PARTİNİN DEVAMI OLDUĞUNU BEYAN VE İDDİA ETMEK :

İddianamede açıklandığı gibi, Türkiye İşçi Partisi (TİP) 2533 sayılı Siyasi Partilerin Feshine Dair Kanun uyarınca kapatılmıştır. Anılan kanunda partilerin feshinden sözedilmekte olmasına karşılık 2820 sayılı Kanunun 96/1. maddesi ise 2533 sayılı Kanunla feshedilmiş olan partiler için "kapatılmış" deyimini kullanmaktadır.

2820 sayılı Kanunun 96/2. maddesi, "Kurulacak siyasi partiler kapatılan siyasi partilerin devamı olduklarını beyan edemez ve böyle bir iddiada bulunamazlar." emredici hükmünü ihtiva etmektedir. Yüce mahkemenizin 28.9.1984 gün ve 1-1 sayılı kararında, buradaki "kapatılmış" deyimini içerisine 2533 sayılı kanunla feshedilmiş olan siyasi partilerin de girebileceği belirtilmiştir.

Davalı siyasi partinin programının giriş bölümünde iki ayrı partinin birliğinden sözedilmekte ve davalı siyasi partinin Türkiye Komünist Partisi (TKP) ve Türkiye İşçi Partisi (TİP)'nin birleşmesi ile oluştuğu açıkça belirtilmektedir. Bu husus aynı zamanda kurulan bu partinin, kapatılmış bulunan Türkiye İşçi Partisi'nin devamı niteliğinde olduğu beyan ve iddiasını da içermektedir.

SONUÇ :

Yukarıda açıklandığı şekilde, davalı siyasi partinin tüzük ve programı ilgili bölümlerde belirtilen Anayasa hükümleri ile bu doğrultuda düzenlenmiş bulunan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun dördüncü kısmında yeralan 78, 81 , 96 nci maddeleri hükümlerine aykırılık teşkil etmektedir.

2820 sayılı Kanunun 101 /a. maddesi, parti tüzüğü ve programının bu kanunun dördüncü kısmında yer alan hükümlerine aykırı olması halinde partinin Anayasa Mahkemesince kapatılmasını amir bulunduğundan,

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1991/1

Davalı Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin kapatılmasına karar verilmesini arz ve talep ederim.

15/10/1990"

IV- DAVALI PARTİNİN SON SAVUNMASI :

A- Usul Yönünden :

Geçici madde kavramı, bizzat adından da anlaşılacağı gibi yeni bir hukukî düzene geçişi sağlayan, bu geçiş tamamlandıktan sonra artık uygulama değerini yitiren maddelerdir.

Anayasanın diğer maddelerine ve özellikle de temel ilkelerine açıkça aykırı olan bir yasanın, başka bir Anayasa maddesinin üstelik de geçici bir maddenin varlığı nedeniyle iptal edilmemesi düşünülemez.

Anayasaların bağlayıcılığı ve üstünlüğü ilkesi karşısında, Anayasa'ya aykırı bir yasanın Anayasa Mahkemesi'nce denetlenememesi gibi bir sonuç kabul edilemez.

Bilindiği üzere Anayasanın 177. maddesi anayasanın yürürlüğe girmesini düzenlemiştir. Geçici 15. madde yalnızca bir dönemi düzenleyen (12 Eylül 1980-7.12.1983 tarihleri arasında) geçici bir maddedir. Bu geçici dönemin sonu ise TBMM Başkanlık Divanının oluştuğu tarih olan 7.12.1983'dür. İşte Anayasa'nın 177. maddesine göre bu tarihten itibaren Anayasa, bütünü ile yürürlüğe girecektir.

B- Esas Yönünden :

1- Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini savunmak ve yerleştirmeyi amaçlamak isnadı :

Marksizmi içinde oluştuğu 19. yüzyılın koşullarının değişmeye başlamasıyla birlikte yeniden gözden geçirip geliştirme yönünde birçok girişim olmuş, özellikle Batı Avrupa'da bu yönde önemli adımlar atılmıştır. Aynı zamanda marksizmi değişmez bir görüşler toplamı, adeta dünyevi bir din olarak, bir dogma olarak anlayan yaklaşımlar söz konusudur.

Esas hakkında görüş TBKP'nin marksizme yaklaşımını değerlendirme konusu yapmamakta, her marksist düşünürün ve her komünist partinin mutlaka marksizmin Stalinist yorumunu benimsemesi gerektiğini varsaymakta, bunu iddia etmekte, kapatılma istemini bu anlamsız ısrara dayandırmaktadır.

Bir komünist partisinin mutlaka proleterya diktatörlüğünü benimseyeceği, savunacağı iddiası günümüz dünyasının gerçekleriyle derinden çelişmektedir.

TBKP, marksizmi kendine göre yorumlayan bir partidir. Bu yoruma göre, TBKP, programında belirtildiği gibi, "sömürüye, savaş tehlikesine, silahlanmaya, her türlü baskı ve eşitsizliğe, ırk ve cins ayrımcılığına, doğanın tahribine, toplumsal yaşamın her alanında şiddete karşı mücadele" eden bir partidir.

TBKP, bu tanımlamaya, 19. yüzyıl marksizminden ve 20. yüzyıldaki Leninizmden farklı olarak, yalnızca sınıf gerçeğini, "endüstri alanındaki gelişmelerin doğurduğu ekonomik ve sosyal problemleri" değil, son on yıllarda bütün dünyada ve bu arada ülkemizde öne çıkan ekonomi dışı problemleri, nükleer yok oluş tehlikesini, bütün insanlığın adeta bir kanser gibi saran çevre kirlenmesini, erkek egemenliğine dayalı cinsler arasındaki eşitsizliği de politik mücadelesinde

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

temel almakta ve her türlü şiddet uygulamasının insanlık yaşamından çıkarılmasını savunmaktadır.

TBKPNin şiddet karşısındaki tutumu, marksizmin bu alandaki geleneksel yaklaşımının köklü bir revizyonuna dayanmaktadır. Karl Marx'a göre "şiddet her türlü yeninin ebesi" olmuştur. Tarih bu saptamayı sayısız örnekle doğrulamıştır. Büyük Fransız Devrimi'ni, bizzat Cumhuriyetimizin kuruluşunu hatırlamak bile yeterlidir. Ne var ki, yirminci yüzyılın ikinci yarısındaki köklü değişiklikler bu saptamayı da eskitmiştir. Günümüzde şiddet, gelişme için zorunlu olmaktan çıkmış, tam tersine gelişmeyi tehdit eden bir nitelik kazanmıştır.

Programından da görüleceği gibi, TBKP bugün olduğu gibi, kendi iktidarında da şiddet, baskı ve tahakküm uygulamalarına, baskıcı otoriter bir devlete karşı olacak, sınıfların, grupların ve bireyin politik yaşama özgür katılımından, çoğulcu demokrasiden yana olacak ve geniş mutabakatları gerçekleştirmeye çalışacaktır.

Programımızda daha ileri olarak şunlar da söyleniyor: "TBKP, emekçi iktidarının, sosyalizmi amaçlayan diğer politik ve toplumsal güçlerle birlikte, geniş demokratik bağışıklık ilişkileri içinde ve geniş toplumsal mutabakatlar zemininde, çoğulcu demokratik rejim kuralları içinde kurulması için çalışılacaktır" ve ekleniyor: "Sosyalizmde çoğulculuk sosyalizmi benimsemeyen partileri de içerecektir."

Bütün bunlar TBKPNin proleterya diktatörlüğünü reddettiğini, egemenliğini kaynağını bütün millette gördüğünü, en önemlisi, temel hak ve özgürlükleri, demokrasiyi ortadan kaldırmaya değil, tam tersine eksiksiz gerçekleştirmeye yöneldiğini açıkça kanıtlanmaktadır.

O nedenle, Anayasa'nın "hürriyeti yok etme hürriyetini ya da demokrasiyi ortadan kaldırma hürriyetini kabul etmemesi"ne dayanılarak TBKPNin kapatılmasını talep etmek, olanaksızdır. Tam tersine, TBKPNin kapatılmasını talep etmek, "hürriyeti yok etme ve demokrasiyi ortadan kaldırma" anlamına gelmektedir.

Esas hakkında görüş, TBKPNin devletçi, mülkiyet düşmanı bir parti olduğunu düşünmektedir. Buna karşılık TBKP programında "insanların mülkiyete yabancılaşmasına son verilmesi"nden, "ekonominin gelişmesinde piyasanın rolünün vazgeçilmez" olduğundan söz edildiği ise hiç dikkate alınmamaktadır.

2- Kullanılması yasaklanmış adla siyasi parti kurulduğu isnadı :

İddianame Anayasa'nın 68. maddesinin gerekçesini 2820 sayılı Yasa'nın 96. maddesinin son fıkrasının konuluşuna dayanak olarak gösteriyorsa da gerekçelerden hareket ederek yorum yapmak dinamik Anayasa anlayışının bir sorunu olarak geçerli bir yöntem değildir. Anayasada "komünist" adıyla parti kurulamayacağına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Anayasa'nın 68. maddesi sınıf ve zümre egemenliğini veya herhangi bir diktatörlüğü amaçlayan siyasi partileri yasaklamıştır. Anayasa Mahkemesi'nin 1988/2-1 sayılı kararında da belirtildiği gibi "sosyalist bir partinin Anayasa ve yasalarca yasaklanıp yasaklanmadığı konusunu sadece adına bakarak çözüme bağlamaya olanak yoktur..." Bir partinin adının "komünist" olması, dünyadaki son gelişmeler de gözetilirse, sınıf egemenliği ve diktatörlüğünü savunduğunu göstermez. Bu yasak İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesiyle de bağdaşmaz. İleride sözleşmeye aykırılık nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Komisyonunu'na başvurmak durumunda kalındığında çıkacak kararın davalının lehine olacağı açıktır. Anayasa'nın 13. maddesinin açık hüküm karşısında bu yasaklama hem öngörüldüğü amaç dışında kullanılmaktadır, hem de demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırıdır. Dolayısıyla da Anayasa'nın 13. maddesine aykırıdır. Anayasa'ya aykırı yasa hükmünün bu gibi durumlarda ihmal edilmesi bir hukuki çözüm olarak düşünülmesi

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

gereken yol olmakla birlikte biz esasen geçici 15. madde kapsamındaki yasaların da iptal edilebileceği görüşündeyiz. Anayasa'nın temel ilkelerine aykırı bir yasanın geçici bir maddenin varlığı nedeniyle iptal edilmemesi düşünülemez. Böyle bir düzeltme hukuk devleti ilkesine ve Anayasa Mahkemesi'nin varlık nedenine ters düşmektedir. Anayasa bütünüyle değerlendirilmelidir. Geçici 15. madde, 177. maddeyle birlikte değerlendirilirse, yasağın TBMM Başkanlık Divanının oluştuğu tarih olan 7.12.1983'le son bulduğu anlaşılır.

3- Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak isnadı :

Gerek 1982 Anayasası gerekse 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası, siyasi partilerin ülke ve millet bütünlüğüne aykırı amaçları olamayacağını ve bu yönde faaliyette bulunamayacaklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle, Türkiye Cumhuriyeti ülkesinin topraklarının bir bölümü üzerinde başka bir devlet kurulmasını amaçlayan partiler kapatılacaktır.

Suçlamaya esas olarak alınan bölümler, program bütünlüğü için de değerlendirildiğinde, ülke toprakları üzerinde başka bir devletin kurulmasının istenmesinin söz konusu olmadığı görülür. Aksine ülke toprakları üzerinde, Türk ve kürtlerin birlikte yaşamaları amaçlanmaktadır. Esasen, esas hakkındaki görüşte dolaylı olarak belirtildiği gibi, suçlama ülke bütünlüğüne aykırı amaç güdülmesi değil, bizzat kürtlerin varlığının kabul edilmesidir.

Anayasa'nın 66. maddesinde kullanılan Türk kelimesinin etnik kökeni ifade etmediği; aksine Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olunmasını ifade eden, kısaltılarak "Türk" diye nitelendirilen tamamen hukuki bir kavram olarak kullanıldığı açıktır.

Esasen artık sosyal, siyasal ve toplumsal gelişmeler çoktan kürtlerin varlığının tartışılması olgusunu geride bırakmıştır. Bugün, artık tartışılan "Kürtlerin varlığı ya da yokluğu" değil, ana dillerinde eğitim yapıp yapmayacakları, kültürel olanakların tanınıp tanınmayacağı ve benzeri gibi konulardır.

Kürt sorunuyla diğer partiler de ilgilenmişlerdir. Kürtlerin varlığı ve sorunun çözümü konusunda öneri getiren kişi ve kuruluşlardan yalnızca TBKP hakkında kapatma davası açılmasının kabul edilemeyeceği, bunun hukuk devleti ilkesi ile adalet ve hakkaniyet kavramları ile bağdaştırılamayacağı açıktır.

TBKP, hukuki bir kavram olan Türkiye milletinin bir parçasını oluşturan Kürt halkının ayrılığını değil, eşit haklılık ve gönüllülük temelinde birliğini savunmaktadır. Bir başka anlatımla, milli bütünlüğüne aykırı değil, milli bütünlüğü sağlayıcı çözüm önermektedir. Siyasal iktidarın bu sorun konusundaki politikasını eleştirmekte, bu politikanın millet bütünlüğünü bozacağı belirtilmektedir. Türkiye Birleşik Komünist Partisi programında bu konuda; uygar dünyanın kabul ettiği en temel ilkelerden birisi olan halkların kendi kaderini tayin hakkının, bugüne kadar uygulanan yanlış politikalar sonucu birlik değil, ayrılık şeklinde kullanılması sonucunu doğuracağı tesbit edildikten sonra, birliğin, yani milli birliğin sağlanması için sorunun adil, demokratik ve barışçı bir yoldan çözülmesi gerektiği belirtilmektedir.

Ayrılığın değil birlikte yaşamının amaç edinildiği, iddianamedeki görüşün aksine TBKP'nin Türk ve Kürt marksistlerin partisi olduğunun programda belirtilmesinden de açıkça belli olmaktadır.

Milli birliğin sağlanması, milletin bölünmez bütünlüğünün korunması açısından önem taşıyan konu, ülkede birbirinden farklı, kendilerine özgü dilleri, örf ve adetleri, kültürleri olan bir takım halkın bulunup bulunmaması değil, bu değişik özellikler taşıyan halk gruplarının, birleştirici "üst" ve "hukuksal" kavram olan "Türkiye Cumhuriyetine vatandaşlık bağıyla bağlılık

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

duygusu" taşıyıp taşımadıklarıdır. Ayrı etnik grupların varlığı toplumsal bir olgudur ve toplumsal olgulara işaret edilmesi, millî bütünlüğe ve birliğe aykırı sayılmaz. Millî birliğin gerçek anlamda kurulup korunması, Türkiye Cumhuriyeti toprakları üzerinde yaşayan herkesin özgürlüklerini tam anlamıyla kullanabilmesine bağlıdır. Dil, örf ve adet yasaklanarak millî birlik kurulmaz, korunmaz.

Anayasa'nın 3. maddesi, "resmî dil"in "Türkçe" olduğunu belirtmektedir. Bazı etnik grupların ve azınlıkların kendi dillerini konuşmak istemelerinin, Türkçenin resmî dil olmaktan çıkarılması istemini ifade etmeyeceği açıktır. 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın TBKP'ne uygulanması istenen hükmü (sözü itibariyle) siyasi partilere "azınlık yaratma yasağı" koymaktadır. Siyasi partilerin tamamen toplumsal, sosyolojik bir olgu olan azınlıklar yaratabileceğini düşünmekteki mantığı kavrayabilmek mümkün değildir. Esas olan ülke-millet bütünlüğünün korunmasıdır. 2820 sayılı Yasa da bu amaçla sınırlı olmak zorundadır.

4- Kapatılan siyasi partilerin devamı olduğunun davalı partice iddia ve beyan olduğu isnadı :

Programda TBKP'nin TİP ve TKP'nin birleşmesinden oluşan bir parti olması ile kastedilen nedir' Bu çok açıktır. Bu tümce ile TBKP'yi oluşturan insan unsurunun, kadroların TİP ve TKP'deki insan unsuru, daha önce TİP ve TKP'de çalışan kadrolar olduğu anlatılmaktadır. Yoksa bu tümceden, TBKP'nin kapatılan bir siyasi partinin (TİP) devamı olduğu anlamı çıkarılmaz. TBKP programıyla, dünyaya bakış açısıyla, yeni marksizm yorumuyla, sorunların çözümüne ilişkin çağdaş demokratik ve barışçı görüşleriyle ülkemiz politik yaşamındaki yerini almış ve toplumsal meşruiyeti tartışılmaz hale gelmiş yeni bir partidir.

TBKP'nin, Siyasi Partiler Yasası'nın 96/2. maddesine aykırılığı söz konusu değildir. Kaldı ki, Siyasi Partiler Yasası'nın bu hükmü de Anayasa'nın 2, 13/2, 68 ve 69. maddeleriyle, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9, 10, 11 ve 17. maddelerine açıkça aykırıdır.

V- DAVANIN EVRELERİ :

Dava, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 14.6. 1990 günlü, SP. 30. Hz: 1990/34 sayılı iddianamesiyle açılmıştır.

Anayasa Mahkemesi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca düzenlenen iddianamenin onaylı bir örneğinin, almalarından başlayarak onbeş gün içinde gerekli görürlerse dosyayı da inceleyip hazırlayacakları ön savunmayı yazılı olarak bildirmeleri gerektiğinin davalı Parti Genel Başkanlığına tebliğine, tebligatın 7201 sayılı Yasa'nın 2. maddesi uyarınca memur eliyle yapılmasına, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca davalı Partiye 2820 sayılı Yasa'nın 9. maddesi gereğince uyarıda bulunulmamış olmasının eksiklik sayılmamasına 28.6.1990 gününde oybirliğiyle karar vermiştir.

Davalı Parti, bu karar uyarınca süresi içinde verdiği 3.7.1990 günlü ön savunmada, sözlü açıklamada bulunmak üzere çağırılmaları isteminde bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi, sözlü açıklama isteminin kabûlü ile davalı Parti Genel Başkanı Ahmet Nihat Sargin'a Partinin Merkez Yürütme Kurulu'nca seçilecek iki ilgili ile birlikte sözlü açıklamada bulunmak üzere 2.10.1990 günü gelmeleri için çağrı yazısı çıkarılmasına, sözlü açıklama çözümlerinin ve dosyadaki tüm belge örneklerinin esas hakkındaki düşüncesini bildirmek üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın esas hakkındaki görüşü geldikten sonra bunun onanlı bir örneğinin alınma tarihinden başlayarak onbeş gün içerisinde son savunmasını yazılı olarak bildirmesi için davalı

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

partiye yollanmasına, 7201 sayılı Yasanın 2. maddesi uyarınca tebligatın memur eliyle yapılmasına, 11.9.1990 gününde oybirliğiyle karar vermiştir.

Bu karar uyarınca, Türkiye Birleşik Komünist Partisi Genel Başkanı Ahmet Nihat Sargın ve Parti Merkez Yürütme Kurulu'nun 18.9.1990 günlü, 13 sayılı kararı ile görevlendirilen Avukat Turgut Kazan, 2 Ekim 1990 gününde Anayasa Mahkemesi huzurunda sözlü açıklama yapmışlar, toplantıda, Parti Genel Sekreteri Nabi Yağcı da hazır bulunmuştur.

Sözlü açıklama sırasında davalı Parti temsilcilerince Anayasa'ya aykırılık savında bulunulması üzerine Anayasa Mahkemesi, öne sürülen Anayasa'ya aykırılık savlarını da içerecek biçimde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'ndan esas hakkında görüş istenmesine 2.10.1990 gününde oybirliğiyle karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin 11.9.1990 ve 2.10.1990 günlü kararları uyarınca, öne sürülen Anayasa'ya aykırılık savlarını da içeren esas hakkındaki düşüncenin bildirilmesi için belgeler, Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmiştir.

Cumhuriyet Başsavcılığı'nın hazırladığı 15.10.1990 günlü görüş bildirme yazısının bir örneğinin onbeş gün içerisinde yazılı savunmasını bildirmesi için 16.10.1990 gününde kendisine tebliği üzerine davalı Parti, bu sürenin yetersiz olduğundan bahisle, 15 günlük ek süre istemiş bu istem yerinde görülerek Anayasa Mahkemesi'nin 25.10.1990 günlü kararıyla ek süre verilmiştir. Davalı Parti, süresi içinde, 15.11.1990 gününde savunmasını sunmuştur.

VI. İNCELEME :

A. USÛL YÖNÜNDEN :

Davalı partinin savunmaları ile Genel Başkanı ve vekili tarafından yapılan sözlü açıklamalarda Siyasi Partiler Yasası'nın kimi maddelerinin Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülerek iptali, savları kabul edilmezse belirtilen kuralların Anayasa Mahkemesi'nce ihmali yoluna gidilmesi istenmiştir. Bu konu, davada ön sorun olarak ele alınmıştır.

1- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu :

Davalı Parti adına, 22.4.1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun kapatma davasına dayanak yapılan maddelerinin Anayasa'ya aykırılığı konusunda, Anayasa'nın geçici 15. maddesi yorumlanarak sözedilen nedenler özetle şunlardır:

Geçici 15. madde kapsamındaki yasaların Anayasa'ya aykırı olması durumunda bunların iptali istenebilir. Geçici madde kavramı, yeni bir hukuk düzenine geçişi sağlayan ve bu geçiş tamamlandıktan sonra uygulanma değerini yitiren maddelerdir.

Geçici 15. madde, Anayasa'nın öbür maddeleriyle birlikte değerlendirilmelidir. Anayasa'nın temel ilkelerine açıkça aykırı olan bir yasanın bu geçici madde yüzünden iptal edilmemesi düşünülemez. Geçici 15. maddenin denetime engel kabul edilen üçüncü fıkrası, birinci fıkrayla birlikte ele alınmalıdır. Üçüncü fıkra yer alan " bu dönem ..." sözcükleri birinci fıkraya bağlıdır ve onu açıklayıcı niteliktedir. Anayasa'ya aykırılık savı 12 Eylül 1980 tarihinden, ilk genel seçimlerden sonra toplanacak TBMM.'nin Başkanlık Divanı oluşuncaya kadar geçen dönemde ileri sürülemez. Geçici 15. maddenin üçüncü fıkrası, TBMM Başkanlık Divanı'nın oluşması ile işlerliğini yitirmiştir ve Anayasa'ya uygunluk denetimini önleyici hükmü kalmamıştır.

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1991/1

Buna karşılık Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının esas hakkında görüş bildirme yazısında, "Öncelikle, Anayasa'nın geçici 15. maddesi karşısında ve Siyasi Partiler Kanunu'nun açık hükümlerine göre davalı Siyasi Partinin Anayasa'ya aykırılık iddiası ciddi görülmediğinden reddi gerektiği düşünülmüştür" denilmektedir.

1982 Anayasası'nın geçici 15. maddesindeki benzeyen bir hükmün yer aldığı 1961 Anayasası'nın geçici 4. maddesinde; 27 Mayıs 1960 tarihinden Kurucu Meclisin toplandığı 6 Ocak 1961 tarihine kadar çıkarılan yasalar hakkında Anayasa'ya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesi'ne iptal davası açılmayacağı ve itiraz yoluyla dahi mahkemelerde öne sürülemeyeceği öngörülmüştü.

1982 Anayasası'nın geçici 15. maddesinin son fıkrası, 1961 Anayasası'ndaki geçici 4. maddede yer alan açık anlatımdan uzaklaşmış ve "Bu dönem içinde çıkarılan kanunlar, kanun hükmünde kararnameler ile 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Kanun uyarınca alınan karar ve tasarrufların Anayasaya aykırılığı iddia edilemez" biçiminde bir metni benimsemiştir.

Anayasa'nın kimi maddelerinde Anayasa Mahkemesi'nce yapılacak denetimi kısıtlayan ve engelleyen benzer hükümler mevcuttur. 90. maddenin son fıkrası, usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası anlaşmalar hakkında Anayasa'ya aykırılık savı ile Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamayacağını; 148. madde, olağanüstü durumlarda çıkarılan kanun hükmünde kararnamelerin biçim ve öz bakımından Anayasa'ya aykırılığı savıyla Anayasa Mahkemesi'nde dava açılmayacağını; 152. madde, ret kararlarının yayımlanmasından sonra 10 yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı savıyla yeniden başvuruda bulunamayacağını; 105. madde, Cumhurbaşkanının re'sen imzaladığı kararlar ve emirler aleyhine Anayasa Mahkemesi dahil yargı mercilerine başvurulamayacağını öngörmüştür. 125. ve 159. maddelerde de bu tür sınırlamalar vardır. Buna karşılık, Anayasa'nın geçici 15. maddesi, "... Anayasaya aykırılığı iddia edilemez", devrim yasalarının korunması ile ilgili 174. maddesi ise "... Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılabilir ve yorumlanamaz." biçimindeki anlatımları yeğlemiştir.

Anayasa'nın geçici 15. maddesinin son fıkrası ile birinci fıkrası arasında, belirli bir dönemde çıkarılan yasalar hakkında Anayasa'ya aykırılıklarının iddia edilememesi yönünden bir bağ vardır. Son fıkra, Anayasa'ya aykırılığı ileri sürememe yönünden bir zaman sınırlaması yapmamış, üçüncü fıkrada yer alan "bu dönem" sözcükleri birinci fıkrada açıklanmıştır. Böylece, belirli bir dönemde çıkarılan yasalar için Anayasa'ya aykırılık savında bulunulamayacağı öngörülmüştür. Nitekim, 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Yasa'nın "Anayasaya aykırılığı iddia edilemeyecek diğer metinler" başlıklı 25. maddesi, Anayasa'nın geçici 15. maddesinin son fıkrasındaki "Bu dönem" deyişini aynı biçimde yorumlamış, geçici maddenin birinci fıkrasındaki belirli bir dönemi açıklayan sözcükler ile son fıkrayı birleştirip düzenlemeye açıklık kazandırmıştır.

Davalının savunmasında ayrıca, geçici 15. maddenin, geçici bir madde olması nedeniyle artık hükmünü doldurduğu ve geçerliğini yitirdiği, Anayasa'nın diğer kuralları ile uyum içinde bulunmadığı ileri sürülmüştür.

Geçici maddelerin geçerliği, uygulama süreleriyle değil, geçici olarak düzenledikleri hukuksal ilişki ve kurumlarla kendisi ve bağlı olduğu temel metinlerin içerikleri ve verdikleri anlam ile değerlendirilir. Geçici maddeler, değişik hukuksal düzenlemeler arasında bağlantı kurar, kazanılmış hakların saklı tutulmasını, uygulamanın daha geniş bir zaman dilimine yayılarak yapılmasını sağlarlar. Bu yönden de geçici maddeler ile temel hükümler arasında farklılıklar bulunması doğaldır. Geçici maddelerin taşıdıkları hukuksal değer, diğer maddelerden

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

farklı değildir. Hattâ temel düzenlemeden ayrı hükümler getirmesi yönünden uygulama önceliğine ve etkinliğine sahiptirler. Anayasa'nın açık olarak düzenlediği bir konunun haklı hukuksal nedenler de olsa Anayasa yargısı tarafından uygulanmaması düşünülemez. Sonuç olarak, Anayasa'nın geçici 15. maddesinde, 12 Eylül 1980'den ilk genel seçimler sonucu toplanacak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Başkanlık Divanı'nı oluşturuncaya kadar geçen süre içinde çıkarılacak yasaların Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülemeyeceğinden bu ara dönemde çıkarılan 22.4.1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun Anayasa'ya aykırılığı savında bulunulamaz.

"Anayasa'ya aykırılık iddiasının incelenmesi gerektiği" oyuyla Güven DİNÇER bu görüşe katılmamıştır.

2. Siyasi Partiler Yasası'nın İlgili Kurallarının İhmali Sorunu :

Davalı Partinin savunmasında, Anayasa'ya aykırı yasa kurallarının iptali, eğer iptal olanağı yoksa Anayasa'ya aykırı yasa hükmünün uygulanmayarak ihmali gerektiği ileri sürülmüştür. Ayrıca, davalı Parti vekili, sözlü açıklamasında Anayasa'nın 68. maddesiyle 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 96. maddesinin üçüncü fıkrasının çatıştığını; bu yüzden sözü edilen fıkranın ihmal edilerek üstün hukuk kuralının uygulanmasını istedikten sonra,

"Anayasa'ya aykırı yasaların ihmal edilerek, Anayasa Mahkemesi'nce doğrudan doğruya Anayasa hükümlerinin uygulanması olarak tanımlanabilecek "İhmal", Anayasa'da ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Yasa'da yer almamış olmasına karşın, Anayasa Mahkemesi kararlarında ele alınmış ve işlenmiş bir kurumdur.

Anayasa Mahkemesi'nin 3.7.1964 günlü, Esas 1964/22, Karar 1964/54 sayılı kararında "... Anayasa Mahkemesi'nin iptal davaları, itiraz başvuruları, Yüce Divan işleri ve parti kapatma davaları dışında Anayasa'ya aykırı bir kanun hükmünü iptaline karar vermesi mümkün değildir.

Böyle bir durumda Anayasa Mahkemesi'ne düşen görev nedir' Anayasa Mahkemesi'nin yapısının niteliği ve Anayasa'nın 8 inci maddesinde anlatımını bulan üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkesi karşısında Anayasa'ya aykırı kanunu bir yana bırakarak doğrudan doğruya Anayasa hükmünü uygulaması gerekir. Nitekim 44 sayılı kanun tasarısı halinde iken, Millet Meclisi Anayasa Komisyonu'nca hazırlanan raporda da bu görüşe açıkça yer verilmiştir." denilmektedir.

Anayasa Mahkemesi, 28.9.1984 günlü, Esas 1984/1 sayılı siyasi parti kapatma kararında ise, geçici 15. madde kapsamına giren yasalar yönünden "ihmal" konusunu incelemiş ve şu sonuca varmıştır :

"... Geçici 15. maddenin, Anayasa'ya aykırı hükümlerin sığınabileceği bir yer olarak değil, 12 Eylül harekâtının zedelenmesine imkân verilmemesi için ve tıpkı 1961 Anayasası'nın Geçici 4. maddesindeki gibi bir düzenlemeden ibaret olduğu kabul edilmelidir. Bahis konusu geçici maddenin kapsamında olan ve böylece anayasal korunma altında bulunan yasa hükümlerinin, sırf bu nedenle Anayasa'ya aykırı oldukları ileri sürülemeyeceği gibi, bunların Anayasa Mahkemesi'nce ihmal edilebilmesinden de söz edilemez. Bu durumdaki hükümlerin ancak, Anayasa'nın temel ilkelerine ve bu ilkelere egemen olan hukukun ana kurallarına olabildiğince uygun düşecek biçimde yorumlanmaları düşünülebilir."

Bu kararda da açıkça belirtildiği gibi Anayasa'nın geçici 15. maddesi, olağanüstü koşullar altında ve siyasal bir geçiş döneminde çıkarılan yasaların Anayasa Mahkemesi'nce

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

denetlenmesini ve Anayasa'ya aykırı olduklarının ileri sürülmesini önleyici, açık bir Anayasa hükmüdür.

Öte yandan, yasaların yorumlanmasında ve uygulanmasında bir yasa kuralının ihmalinin söz konusu olabilmesi için aynı konuyu düzenleyen ve birbirleri ile çelişen bir yasa ve Anayasa kuralının bulunması gerekir. Bu durumda, çözümün Anayasa kuralları yönünde aranması doğaldır.

Anayasa'nın geçici 15. maddesinin uygulanmasında Anayasa hükümleri arasında da bir çelişme yoktur. Sözü edilen geçici madde, Anayasa'nın temel maddelerine bilinçli olarak getirilmiş bir ayrıklıktır.

Anayasakoyucunun belli bir dönemde çıkarılan yasaların Anayasa Mahkemesi'nin denetimi dışında kalması yolunda yaptığı siyasal tercihin ifadesi olan geçici 15. madde, konuyu açık bir biçimde ortaya koymuştur. Anayasa Mahkemesi'nin herhangi bir nedenle de olsa bu kuralı yok sayması olanaksızdır. Bu yüzden Siyasi Partiler Yasası'nın kimi kurallarının ihmal edilerek konunun incelenmesi ve karar verilmesi yolundaki istem kabul edilmemiştir.

B. ESAS YÖNÜNDEN

Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin kapatılması istemiyle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca Anayasa Mahkemesi'ne 14.6.1990 günü açılan davanın iddianamesinde, kapatılma istemi dört nedene dayandırılmıştır.

1. Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini savunmak ve yerleştirmeyi amaçlamak,

2. Kullanılması ve kurulması yasaklanmış adla siyasi parti kurmak,

3. Devletin Ülkesi ve Milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak,

4. Kapatılan siyasi partilerin devamı olduğunu beyan ve iddia etmek,

Bu iddialar sırasıyla ele alınmıştır :

1. "Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini savunmak ve yerleştirmeyi amaçlamak :

a. Bu konuda Başsavcılık iddianamesinde özetle şöyle denilmektedir:

Davalı siyasi partinin düşünce ve çalışma aracı olan "marksizm" ve "diyalektik yöntem", komünizmi nihai olarak gerçekleştirme aşamalarında "sınıf diktatoryası"nı kendiliğinden kapsar. Partinin niteliği ve ereği de budur.

Davalı siyasi parti tarafından sosyalist devrim amaçlanmakta ve sosyalist devrim sürecinin bir dizi aşamayı içerdiği ifade edilmektedir. "Devrim"e yaklaşımdan söz edilmekte ve barışçı yol önerilmektedir.

Bu aşamalı yollar sonunda "TBKP emekçi iktidarı" kurulacak ve "komünist toplum"a ulaşılabilecektir. Böylece marksist görüşten hareketle emekçi Sınıfın egemenliğinde komünizm öngörülmüş ve amaçlanmıştır.

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1991/1

"Sosyalist devrim"e yaklaşma aşamasında barışçıl yol öngörülse bile teorileri gereği, kendi görüş ve ideolojilerine göre belirledikleri komünist düzeni yerleştirmek için ideolojilerine aykırı gördükleri demokrasiyi ortadan kaldırmayı amaçladıkları kuşkusuzdur.

Parti'nin, düşünce yapısına bütünüyle sahip çıktığı, komünist ve marksist hareketin ilk kurucusu Mustafa Suphi'den bu yana, bu hareketin üye ve yöneticileri ve özellikle partinin oluşumuna vücut veren Türkiye İşçi Partisi ve Türkiye Komünist Partisi'nin görüş ve düşünceleri doğrultusunda faaliyette bulunan kişiler, farklı örgütler içinde çeşitli zamanlarda yargılanmışlar ve Türk Ceza Kanunu'nun 141. maddesinden mahkûm olmuşlardır.

Böylece davalı siyasi partinin Anayasa'nın 6. , 10. , 14. ve 68. maddeleriyle 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 78. maddesine aykırı olarak Sınıf egemenliğini amaçlayıp savunduğu anlaşılmaktadır.

b. Davalı siyasi partinin, konuya ilişkin olarak ön savunmasında, sözlü açıklamasında ve son savunmasında özetle şu görüşlere yer verilmektedir:

Anayasa'nın 14. maddesinde "Kişi ve zümre" yönetimi yasaklanmakta, Sınıf iktidarı yasaklanmamakta, yalnızca sınıf diktası ile sınıf egemenliği yasaklanmaktadır. 2820 sayılı Yasa'nın aynı doğrultudaki 78. maddesi, egemenliğin bir "Sınıfa" bırakılamayacağını belirtmiş, buna karşılık, sınıf esasına dayalı parti kurulması konusunda bir yasak öngörmemiştir. Mutlak, bölünmez, sürekli, sınırsız, aslî nitelikteki egemenlik kavramı ile bölünebilir olan ve mutlak, aslî, sürekli ve sınırsız olmayan iktidar kavramı karıştırılmamalıdır.

İddianame, Partirun adında "Komünist" sözcüğü bulunduğuna göre sınıf tahakkümü ile suçlanması gerektiği önyargısından hareket etmiştir. Ancak, böyle bir durum yoktur. O kadar ki, iddianame yalnızca partinin sınıf esasına dayalı ve Marksist olmasının belirtilmesini suçlamanın nedeni saymıştır.

Marksizmi, içinde olduğu 19. yüzyılın koşullarının değişmeye başlamasıyla birlikte yeniden gözden geçirip geliştirme yönünde birçok girişim olmuştur. Özellikle Batı Avrupa'da bu yönde önemli adımlar atılmış, aynı zamanda marksizmi değişmez bir görüşler toplamı, âdetâ dünyevî bir din olarak, bir doğma olarak anlayan yaklaşımların değişmesi söz konusu olmuştur.

Objektif bir yaklaşım, her marksist düşünür ve partiyi, kendi marksizm yorumunu esas alarak değerlendirmek olmalıdır. Esas hakkında görüş, TBKP'nin marksizme yaklaşımını değerlendirme konusu yapmamakta, her Marksist düşünürün ve her komünist partinin mutlaka Marksizmin Stalinist yorumunu benimsemesi gerektiğini varsaymakta, bunu iddia etmekte, kapatılma istemini bu anlamsız ısrara dayandırmaktadır.

Bir komünist partisinin mutlaka proleterya diktatörlüğünü benimseyeceği, savunacağı iddiası günümüz dünyasının gerçekleriyle derinden çelişmektedir.

TBKP, marksizmi kendine göre yorumlayan bir partidir.

TBKP, bu tanımlamayla, 19. yüzyıl Marksizminden ve 20. yüzyıldaki Leninizmden farklı olarak, yalnızca sınıf gerçeğini, "endüstri alanındaki gelişmelerin doğurduğu ekonomik ve sosyal problemleri" değil, son on yıllarda bütün dünyada ve bu arada ülkemizde öne çıkan ekonomi dışı problemleri, nükleer silahları ve onların varlığının neden olabileceği bir nükleer yok oluş tehlikesini, bütün insanlığı adeta bir kanser gibi saran çevre kirlenmesini, erkek egemenliğine dayalı cinsler arasındaki eşitsizliği politik mücadelesinde temel almakta ve her türlü şiddet uygulamasının insanlık yaşamından çıkarılmasını savunmaktadır.

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

TBKP'nin şiddet karşısındaki tutumu, Marksizmin bu alandaki geleneksel yaşamının köklü bir revizyonuna dayanmaktadır.

Programından da görüleceği gibi, TBKP bugün olduğu gibi, kendi iktidarında da, şiddet, baskı ve tahakküm uygulamalarına, baskıcı otoriter bir devlete karşı olacak, sınıfların, grupların ve bireyin politik yaşama özgür katılımından, çoğulcu demokrasiden yana olacak ve geniş mutabakatları gerçekleştirmeye çalışacaktır. "Sosyalizmde çoğulculuk, sosyalizmi benimsemeyen partileri de içerecektir."

Bütün bunlar TBKP'nin proleterya diktatörlüğünü reddettiğini, egemenliğin kaynağını bütün millette gördüğünü, en önemlisi, temel hak ve özgürlükleri, demokrasiyi ortadan kaldırmaya değil, tam tersine eksiksiz gerçekleştirmeye yöneldiğini açıkça kanıtlamaktadır.

O nedenle, Anayasa'nın "hürriyeti yok etme hürriyetini ya da demokrasiyi ortadan kaldırma hürriyetini kabul etmemesi"ne dayanılarak TBKP'nin kapatılması isteminde bulunmak olanaksızdır. Tam tersine, TBKP'nin kapatılmasını istemek, "hürriyeti yok etme ve demokrasiyi ortadan kaldırma" anlamına gelmektedir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, esas hakkındaki görüşünde TBKP'nin devletçi, mülkiyet düşmanı bir parti olduğunu düşünmektedir. Buna karşılık TBKP programında "insanların mülkiyete yabancılaşmasına son verilmesi"nden, "ekonominin gelişmesinde piyasanın rolünün vazgeçilmez" olduğundan söz edildiği ise hiç dikkate alınmamaktadır.

C- Konuyla İlgili Temel Kavramlar :

Gerek iddianame ve esas hakkındaki görüşte, gerek savunmada "Sosyal sınıflar", "sınıf mücadelesi", "proleterya diktatörlüğü", "sosyalizm" ve "eurokomünizm" gibi kavramlar ile bu konudaki çeşitli görüş ve düşüncelere ve açıklamalara yer verilmektedir.

Savda ve savunmalarda yer alan Marksist öğretisi ve politika uygulamalarının temel kavramlarının genel kabul gören açıklamalarla belirlenmesi, iddia ve savunmaların değerlendirilmesi yönünden gereklidir.

c1) Sosyal sınıflar : Sosyal sınıf kavramı klâsik marksist öğretinin temel dayanak noktasını oluşturmuş ve sosyalist düşünceler, toplumun geleceği konusundaki varsayımlarını, kapitalist dönemdeki sınıflar ile bu sınıfların çatışması üzerine kurmuşlardır.

Marksist öğretilerde iki temel sosyal sınıf vardır :

- Çalışan sınıf : (Proleterya) geçimini sermayeden elde edilen kârdan değil, tamamıyla ve yalnızca kendi emeğiyle sağlayanlar,

- Burjuvazi.

Ancak, gerçekte sınıf ayrımı sanıldığı gibi açık ve kesin olmayıp ölçüt ve kapsam yönünden tartışmalıdır.

2) Sınıf mücadelesi : Klasik Marksist öğretisi, toplumsal yaşamın çelişkilerle dolu olduğunu, toplumlar arasında ve bunların kendi içinde savaşlar yapıldığını, devrim ve karşı devrim, barış ve savaş, ilerleme ve gerileme dönemlerinin birbirini izlediklerini ve bütün bunların sınıf mücadelesini gösterdiğini, burjuvazinin üstünlüğü ele geçirdiği her yerde feodal ilişkiler yerine insanla insan arasında çıkar ilişkisini egemen kılarak bu ilişkinin üretim araçlarının mülkiyetine dayandığını kabul etmektedir.

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1991/1

Marksist görüşe göre, diyalektik yönden sınıf mücadelesinin üç temel ögesi, ekonomik ögelerin oluşturduğu ve belli bir üretim biçimi altında kendini gösteren "alt yapı", inanç ve ideolojilerden oluşan "üst yapı" ve birbirine düşman karşıt "sosyal sınıflar"dır. Üst yapı, alt yapının zorunlu yansımasıdır. Çünkü, alt yapının arkasında onun sürekliliğini sağlamak ya da onu topluma egemen kılmak isteğinde bilinçli bir sınıf vardır. Sosyal sınıfın üst yapıyı yerine göre yürürlükteki alt yapıyı sürdürmek ya da yeni bir alt yapıyı getirmek amacıyla kullanacağı, yürürlükteki üretim biçimi içinde gelişen yeni üretim güçlerinin bu güçlere uygun yeni bir üretim biçimi ve bu yeni üretim biçimine bağlı yeni bir üst yapıyı da birlikte getireceği benimsenmiştir. Böylece, yürürlükteki üretim biçimiyle getirilmek istenen üretim biçimi arasındaki çelişkinin bu üretim biçimlerinin yansımaları olarak üst yapıda ve ideolojik plânda kendisini göstereceği, toplumun biri var olan üretim biçimini korumaya, öbürü yeni bir üretim biçimini getirmeye çalışan iki karşıt sınıfa ayrılacağı ve bu iki sınıf arasındaki düşmanlığın gittikçe artarak bir sınıf mücadelesinin ve devrimin kaçınılmaz duruma geleceği kabul edilmiştir.

c3) Proleterya diktatörlüğü: Marksist anlayışta, kapitalist düzende üretim araçlarını elinde bulunduran burjuvazi egemen sınıf olarak nitelendirilip, bunların proleterya üzerinde egemenlik kurmasının yıkılması amaçlanır. Bu görüşten kalkılırsa yapılacak bir devrimle, bu kez proleteryanın, diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini kurmak olgusu, Marksistlerin kendi felsefeleriyle çelişkiye düşmeleri biçiminde yorumlanabilir. Bu çelişki, sosyalistlerce de açıkça yadsınmamakta, devrimin başarısı için ilk yıllarda işçi egemenliğinin kaçınılmazlığından, sınıf egemenliğinin ortadan kaldırılmasının sosyalizmin ileri bir aşamasında gerçekleşebileceğinden söz edilmektedir.

Marksist öğretiye göre, geçiş dönemindeki proleterya egemenliği, proleterya diktatörlüğü biçiminde kendini gösterecektir. Proleterya politik üstünlüğünden burjuvazinin elindeki sermayeyi yavaş yavaş söktüp almak ve tüm üretim araçlarını devletin, yani egemen Sınıf olarak örgütlenmiş proleteryanın ellerinde toplamak ve hızla üretim güçlerini çoğaltmak için yararlanacaktır. Marx'a göre Sınıf savaşımı zorunlu olarak proleterya diktatörlüğüne götürür. Bu diktatörlük tüm sınıfların ortadan kaldırılmasına ve sınıfsız bir topluma doğru, bir geçiş dönemi oluşturur.

Proleterya diktatörlüğü konusu, özellikle Lenin tarafından işlenmiş ve görüşleri 1917 devriminden sonra Sovyetler Birliği'nde uygulanma olanağı bulmuştur. Lenin'e göre proleterya diktatörlüğü, işçi devriminin asıl özü, proleterlerin sınıf savaşlarının temel sorunu niteliğindedir.

Sınıf diktatörlüğünün çeşitli tanımları yapılmıştır :

"Diktatörlük doğrudan doğruya zora dayanan ve hiçbir yasaya bağlı olmayan bir iktidardır."

"Proleteryanın devrimci diktatörlüğü, burjuvaziye uygulanan zorla kazanılıp sürdürülen, hiçbir yasaya bağlı olmayan bir iktidardır."

"Diktatörlük, diktatörlüğü diğer sınıflar üzerinde uygulayan sınıf için demokrasinin zorunlu olarak ortadan kalkması anlamına gelmez; ancak, kendisine diktatörlük uygulanan sınıflar için demokrasi ortadan kalkmış ya da geniş ölçüde sınırlandırılmış demektir."

Proleterya diktatörlüğü bir geçiş dönemi olarak tasarlanmıştır. Nitekim, Stalin döneminde çıkarılan 1936 Sovyet Anayasası'yla sınıf savaşımının ve buna bağlı olarak işçi sınıfı diktatörlüğünün son bulduğu, devletin bütün halkın devleti olduğu ilan edilmiştir. Ne var ki, bu tarihten sonra da Sovyetler Birliği, bizzat Stalin tarafından kanlı biçimde yürütülen dikta yönetimine sahne olmuş rejim, proleteryanın değil, proleterya üzerinde bürokrasinin

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

diktatörlüğünü sağlamaya yaramıştır. Böylece sınıfsız topluma geçişte devletin de ortadan kalkacağı yolundaki teori pratikte devletin daha da güçlenmesi sonucunu doğurmuştur. Yapılan eski Sınıfları yıkıp yeni sınıflar kurmaktan ibaret kalmıştır.

c4) Sosyalizm : "Sosyalizm sözcüğünün tek anlamı yoktur. Sosyalist akımlar, bir yelpazenin dilimleri gibi değişik derecelerde sola açılmış düşünceyi anlatır. Bu bakımdan genel olarak "Üretim ve mübadele araçlarının kollektifleştirilmesi yoluyla sosyal sınıfları ortadan kaldırarak insan toplumlarının teşkilatlanmasında köklü reform yapma amacını güden doktrin" olarak tanımlanabilir.

Marksizm zamanla değişik yorumlara konu olmuştur. Demokratik sosyalistler, sosyalistlerin meşru yollardan iktidara gelmesini savunurlar. Bunlara göre sosyalist mücadele, parlamenter sistem içinde ve meşrû zeminde yürütülecektir.

Bertrand Russel'e göre, "sosyalizm, toprak ve sermayenin demokratik bir yönetim çerçevesinde ortak mülkiyetidir". Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sosyalistler, görüşlerini teknik ve pratik çözümler üzerinde yoğunlaştırmışlar ve toplumsal refahın artmasıyla etkisini yitiren mülkiyet ve servet konuları yerine, paylaşım ve yönetim sorunlarına eğilmişlerdir. Demokratik sosyalistler, seçimi ve çoğulcu demokrasiyi benimsemişlerdir.

c5) Eurokomünizm: Sınıf savaşımı ve sınıf diktatörlüğü gibi kavramların inandırıcılığını yitirmeleri, 1970'li yıllarda Avrupa komünist partilerini, başta bu kavramlar olmak üzere, Marksizm'e yeni bir yorum getirme arayışı içine çekmiştir. İlk kez 1975 yılı sonlarında "eurokomünizm" sözcüğü ile anlatılan bu kavramın özelliği, uygulamak istediği stratejiden kaynaklanmaktadır. Bu strateji, gelişmiş kapitalizmden sosyalizme geçişin demokrasi yoluyla yapılmasını amaçlar.

Eurokomünizm akımının doğuşuna İtalyan Komünist Partisi önderlik etmiştir. Bu partinin 1973 yılında Hıristiyan Demokrat Parti'yle uzlaşma girişimi bu hareketin başlangıcı olmuştur.

İtalyan Komünist Partisi'nin yeni bir sosyalist model arama yolundaki gayretleri Fransız ve İspanyol Komünist Partilerince de desteklenmiştir. Kasım 1975'te İtalyan ve Fransız Komünist Partisi Genel Sekreterleri Eurokomünizmin temel ilkelerini içeren bir bildiri yayımlamışlardır. Bu bildiri özetle şöyledir:

- Sosyalizm, demokrasi ve özgürlüğün en üst aşaması, demokrasinin en ileri sonuçlarına erişmesi evresidir,
- Sosyalizm yolunda ilerleme ve sosyalist bir toplum kurulması, ekonomik, sosyal ve politik yaşamın sürekli demokratikleşmesi içinde gerçekleşmelidir,
- Toplumun, sosyalist bir topluma dönüşmesi, başlıca üretim ve değişim araçları üzerinde kamu denetimi, bunların kademeli olarak sosyalleştirilmelerini ve ulusal düzeyde demokratik bir plânın ortaya konmasını gerektirir,
- Çok partili siyasi rejim ve siyasi partilere demokratik yollardan iktidar ve muhalefet yollarının açık olması ilkesi kabul edilmiştir,
- Sendikaların özerkliği ve bağımsızca eylemlerini sürdürmeleri sağlanacaktır;
- Halkların büyük savaşımı sonucu elde ettiği, düşünce ve ifade özgürlüğü gibi tüm özgürlüklerin, geliştirilmesi güvence altına alınacaktır;

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

-Sosyalist dönüşüm, ancak işçi sınıfının ve onun çevresindeki halk çoğunluğunun oluşturduğu kitlelerin gerçekleştireceği, geniş çaptaki güçlü hareketin ve savaşımın eseri olabilir. Böyle bir dönüşüm, halk egemenliğinin gerçek olarak temsil edildiği demokratik kuruluşların varlığına ve yetkilerinin genişletilmesine ve genel oy hakkının özgürce kullanılmasına bağlıdır. Genel seçim sonuçlarını her zaman saygıyla karşılayan ve karşılayacak olan bu iki parti, ancak belirtilen koşullar içinde emekçi sınıfın devlet yönetimine girebileceği kanısındadır.

Bu ortak bildiri, Şubat 1976'da toplanan Fransız Komünist Partisi XXII. Kongresi'nce onanmıştır. Öte yandan, daha 1975 Temmuzunda, İtalyan ve İspanyol Komünist Partileri, aynı ilkeler çevresinde birleşip, bu ilkeleri yansıtan ortak bir bildiri yayımlamışlardır.

Eurokomünizmin sınıf savaşımı, proleterya diktatörlüğü gibi kavramlar karşısındaki anlayışına gelince:

Yayımlanan ortak bildirimlerde sosyalizmin demokrasinin en üst aşaması olduğunu, çok partili rejimin gerekliliğini, genel oy hakkını ve genel seçim sonuçlarını her zaman saygıyla karşıladıklarını, sosyalizme giden tek yolun demokrasi olduğunu vurgulayan bu partiler için, hiç olmazsa ilerlemiş kapitalist ülkelerde, proleteryanın iktidara gelmesinde Sınıf savaşımı, artık geçerli bir yol olmaktan çıkmış gözükmektedir. Komünist partilerin, iktidara, işçi Sınıfının yapacağı bir devrimle değil, bu sınıfın oylarıyla geleceği ilkesi benimsenmiştir.

Aynı biçimde, özgürlükten yana olduklarını belirten eurokomünist partiler proleterya diktatörlüğünü de kabul etmezler. Nitekim, Şubat 1976'da toplanan XXII. Fransız Komünist Partisi Kongresi'nde, proleterya diktatörlüğü kavramının terk edilmesine oybirliğiyle karar verilmiştir. İspanyol Komünist Partisi Genel Sekreteri, 1976 yılı Komünist Partiler Berlin Konferansı'nda bu konuda şöyle demektedir: "Kırk yıl faşist diktatörlüğe tabi olan bizler özgürlüğün değerini ve enerjik olarak savunulması gerektiğini çok iyi anladık; hiç bir anlayış hiç bir sosyal rejim, hele sosyalizm bunların yitirilmesi düşüncesini bize kabul ettiremez".

İtalyan ve İspanyol Komünist Partisi liderlerinin Temmuz 1975'de yaptıkları toplantı sonunda yayımladıkları ortak bildiride, bu partilerin demokrasiye ve özgürlüklere bağlılıkları şu sözlerle anlatılmaktadır: "Batı ülkelerinde sosyalizm, ancak tam olarak gelişmiş ve gerçekleştirilmiş demokrasi içinde kendisini kabul ettirebilir. Kişisel ve toplumsal özgürlüklerin değerinin ve demokratikliğinin, karşıt görüşleri özgürce savunan çok partili rejimin, sendika özerkliğinin, din özgürlüğünün, ifade özgürlüğünün, sanat ve bilim özgürlüğünün teyit ve tasdiki sosyalizmin temelidir."

Görülüyor ki, bu yeni akımda, Marksizmin klâsik kalıplarına yer yoktur. İşçi sınıfı iktidarının, sınıf mücadelesi yerine, demokrasi içinde özgürce yapılacak seçimlerle kurulması ilkesi benimsenmiştir. Aynı biçimde sosyalizm, özgürlükler rejimi olarak algılanmakta, dogmatik proleterya diktatörlüğü kavramına karşı çıkmaktadır.

Bu konuda Fransız Komünist Partisi Genel Sekreteri Georges Marchais şu açıklamaları yapmıştır.

"Sosyalizm, özgürlükle anlamdaştır".

"İç savaş reddediyoruz... Her aşamada, çoğunluk seçimler yoluyla kendini dile getirecektir".

"... Her aşamada halkımızın genel oy ile özgürce dile getirdiği tercihlerini saygıyla karşılayacağız".

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

Diktatörlük "Hitler'in, Mussolini'nin, Salazar ve Franko'nun faşist rejimlerini yani demokrasinin inkârını otomatik olarak akla getirir. Bizim istediğimiz bu değil".

Bu partilerin ortak bildirimlerinde de, demokrasi ve özgürlükler savunulmakla yetinilmemiş, ayrıca komünist partilerin eski tutumları eleştirilmiştir. Devrimci komünist partiler, demokrasiyi burjuva egemenliğiyle eş anlamlı saymakla, burjuva demokrasisini proleter demokrasinin karşıtı olarak görmekle, burjuvazinin demokratik olabileceği kanısını yaratmışlardır. Ancak, uygulamada bununla da kalmamış, proleterya demokrasisi olarak gösterilen rejimlerde, geniş halk kitlelerine, en temel özgürlükler bile tanınmayıp, sonunda demokrasi fikri, tümüyle terkedilmiş ve demokrasinin ancak kapitalist rejimlerle bağdaşabileceği öne sürülmüştür. Klâsik komünist partiler, demokratik kuruluşlar ve demokrasi mekanizmasını iktidara gelebilmek için bir araç olarak kullanmak istemişler, iktidara geldiklerinde, demokrasiyi yok edip yerine proleter demokrasisini kurmayı tasarlamışlardır.

d. İlgili Anayasa ve Yasa Kuralları :

Anayasa'nın 6. maddesinde egemenliğin kullanılmasının hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye ya da sınıfa bırakılmayacağı, 10. maddesinde hiç bir sınıfa imtiyaz tanınmayacağı, 14. maddesinde, Anayasa'da yer alan hak ve özgürlüklerden hiç birinin sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak amacıyla kullanılmayacağı öngörülmektedir.

Anayasa'nın siyasi partilerle ilgili 68. maddesinin beşinci fıkrasında da "Sınıf veya zümre egemenliğini veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayan siyasi partiler kurulamaz" açıklığı bulunmaktadır.

Yukarda anılan anayasal kurallara göre hazırlanan 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 5. maddesinde, siyasi parti kurma hakkının sosyal bir Sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak ya da herhangi bir diktatörlük türüne dayanan devlet düzeni kurmak amacıyla kullanılmayacağı, 78. maddesinin (c) bendinde, siyasi partilerin, sosyal bir sınıfın diğer sosyal Sınıflar üzerinde egemenliğini veya zümre egemenliğini veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamayacağı ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamayacağı öngörülmüştür.

e- Davalı Siyasi Partinin Tüzük ve Programının Açıklanan Kurallarına Göre Değerlendirilmesi :

Konuyla ilişkin olarak bu kurallar birlikte ele alındığında siyasi partilere iki temel yasağın getirildiği anlaşılmaktadır :

e1- Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğinin savunulması ve yerleştirilmesinin amaçlanması,

e2 - Herhangi bir tür diktatörlüğün savunulması ve yerleştirilmesinin amaçlanması,

Davalı siyasi partinin yapısı, amacı ve uygulamayı benimsediği yöntem Parti Tüzüğü ile Programında belirtilmiştir.

Türkiye Birleşik Komünist Partisi Tüzüğü'nde Parti'nin niteliğini belirleyen "Karakter ve amaç" başlıklı 2. maddede aynen şöyle denilmektedir :

"Türkiye Birleşik Komünist Partisi, Türkiye işçi sınıfının, aydınların, Türk ve Kürt bütün çalışanların partisi, Türkiyeli komünistlerin gönüllü birliğidir. Türkiye Birleşik Komünist Partisi,

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

işçi sınıfının devrimci partisi, barışın ve demokratizmin partisi, yurtseverlik ve enternasyonalizmin partisi, aklın hümanizmin ve sosyalizmin partisidir.

Türkiye Birleşik Komünist Partisi, yaratıcı marksist teori temelinde politikasını çizer. Bunu Türkiye ve dünya kültürünün, çağdaş düşünce ve bilimin demokratik, insancıl değerleriyle zenginleştirerek sürekli geliştirmeyi görev bilir. Parti'nin düşünce ve çalışma aracı yaratıcı marksizm, diyalektik yöntemdir.

Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin amacı, demokrasiyi kazanma, geliştirme, ulusal baskı ve eşitsizliğe son verme ve demokrasinin güçlendirilmesi yoluyla kapitalizmi aşarak sosyal adaletin ve sosyal barışın sağlanması, sosyalizmin kurulmasıdır.

Türkiye Birleşik Komünist Partisi, barışı ve demokrasiyi sürekli güçlendirme yoluyla çoğunluğa dayalı devrimci bir süreçle köklü dönüşümleri gerçekleştirerek barışçıl yoldan sosyalizme geçmeyi öngörür. Sosyalizm de barışı ve demokrasiyi güçlendirerek geliştirecektir.

Türkiye Komünist Partisi, sosyalizmi, bir bütün olarak insanlığın özgürce ve doğal çevre ile uyum içinde geliştiği, bunun önkoşulu olarak kişinin barış içinde, insancıl ve özgür gelişme koşullarının sağlandığı, toplum yaşamının her alanında halkın kendi kendini yönettiği, üreticilerin üretim araçlarına yabancılaşmasının son bulduğu herkesin sosyal güvenlik içinde olduğu, insanlar arası ilişkilerin dayanışmaya, herkes için daha nitelikli yaşam koşulları temeline dayandığı bir düzen olarak görür.

Türkiye Birleşik Komünist Partisi, ırk, dil, din, mezhep, kadın-erkek ayrımı gözetmeksizin hangi sınıf ve katmandan gelmiş olursa olsun, Parti'nin tüzük ve programını benimsemiş bütün yurttaşlara saflarını açık tutar."

Davalı Partinin Programı'nda nasıl bir sosyalizm amaçlandığı da, ayrıntılı bir biçimde anlatılmaktadır :

"TBKP'nin temel amacı sosyalizmdir. Sosyalizm, işçi ve öteki emekçilerin, aydınların, genel olarak toplumun iktidara ve mülkiyete yabancılaşmasına ve bu yolla insanın insan tarafından sömürülmesine son verildiği, halkın kendisinin ve ülkenin geleceği konusunda özgürce karar verebildiği ve emeğinin karşılığını alabildiği, kendini çok yönlü geliştirebildiği bir düzendir." (Program-TBKP'nin temel amacı Sosyalizm).

"Kapitalizmden sosyalizme geçiş için, sosyalist devrimin başarılması zorunludur. Bir dizi ara aşamadan oluşan sosyalist devrim süreci ile kapitalizmden sosyalizme geçilmesi, ancak işçi sınıfının ve geniş halk yığınlarının özgür isteği, bilinçli, kararlı ve örgütlü gücüyle gerçekleşebilir. Devrime demokratik ve barışçı yolla, yani geniş demokratik bağlaşıklık ilişkileriyle, çoğunluğun kazanılmasıyla, politik demokrasi zemininde köklü dönüşümler için mücadele yoluyla yaklaşılacaktır. Bugünden yaratılacak katılımcı, özyönetimsel her oluşum sosyalizme yakınlaşmaya hizmet edecektir.

İşçi sınıfının öncülüğünde tüm emekçilerin, tüm çalışanların iktidarıyla kurulacak olan sosyalizm, işçi ve emekçilerin eseri olacaktır.

TBKP, emekçi iktidarının, sosyalizmi amaçlayan diğer politik ve toplumsal güçlerle birlikte, geniş demokratik bağlaşıklık ilişkileri içinde ve geniş toplumsal mutabakatlar zemininde, çoğulcu demokratik rejim kuralları içinde kurulması için çalışacaktır.

Demokrasiyi güçlendirerek sosyalizme geçilecek, sosyalizmi güçlendirerek demokrasi geliştirilecektir. Sosyalizmde çoğulculuk, sosyalizmi benimsemeyen partileri de içerecektir.

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1991/1

Sosyalizmin bütün potansiyelinin seferber edilmesi ancak azami demokrasiyle olanaklıdır. Bu koşullarda, toplum, kendi üretim ve paylaşım tarzını, yaşama ve çalışma koşullarını özgürce belirleyebilecektir."

Program'da dünyadaki son gelişmeler ve gelecekte beklenenler açıklanmakta, sosyalist ülkelerde uygulanan baskıcı rejimler, açık biçimde kınanmaktadır :

"Dünya sosyalizmi, nesnel etkenler ve öznel yanlışların yol açtığı derin bir bunalım yaşamakta, demokratik ve insancıl bir sosyalizm yönünde kendini yenilemeye çalışmaktadır.

Genel olarak bütün insanlığın ve tek tek her halkın karşı karşıya bulunduğu sorunların, ancak farklı sistemler, devletler, Sınıflar, sosyal gruplar, cinsler ve bireyler arasındaki ilişkilerin demokratikleştiği, eşit haklılık ve geniş katılım sağlandığı ve şiddetin dışlandığı koşullarda çözülebileceği giderek belirginleşmektedir.

Dar grup ya da sınıf çıkarları için, insanı ve doğayı tahakküm altında tutma, baskı ve dayatmayla toplumsal gelişmeyi denetim altına alma politikalarına karşı, bütün dünyada özgürlük ve katılım, sosyal adalet, doğayı koruma ve onunla uyum içinde yaşama mücadelesi yükseliyor.

Bugün eski soğuk savaş dönemine göre tanımlanmış devlet ve zümre çıkarları için, her türlü demokratik gelişmeyi, sınıfların, grupların ve bireyin politik yaşama özgür katılımını engelleyen geleneksel baskıcı otoriter devlet anlayışı ve politikaları, toplumsal gelişmenin önündeki en önemli engeli oluşturuyor.

Karşı karşıya bulunduğu ağır ekonomik, politik, sosyal, kültürel ve ekolojik sorunları çözebilmesi için Türkiye'nin her şeyden önce, geniş mutabakatlara dayalı çağdaş, katılımcı ve çoğulcu bir demokrasiye ihtiyacı var. Türkiye dünya gelişmesine de ancak bu yolla katılabilir.

TBKP, ancak çağdışı baskı, şiddet ve tahakküm ilişkilerine karşı, toplumsal yaşamın her alanında evrensel demokratik değerleri bizzat yaşama geçiren bir mücadele anlayışıyla, demokrasinin bir yaşam tarzına, kalıcı bir kültüre dönüşebileceği görüşündedir. TBKP, muhalefette ya da iktidarda, her zaman halkı bu yönde esinlendirecektir."

Program'da özgürlüklere de geniş yer verilerek, "Toplumsal yaşamın bütün alanlarında ve ülkenin bütün bölgelerinde demokratikleşme için yurttaşlar kendilerini özgür hissetmeli, insan hakları, temel özgürlükler tam olarak yürürlükte olmalıdır. Bunun için :

Kişi ve konut dokunulmazlığı, düşünce ve örgütlenme özgürlüğü, bilgilenme özgürlüğü, vicdan ve din özgürlüğü; kadınların eşit haklılığı, sosyal haklar eksiksiz sağlanmalıdır." denilmekte ve temel özgürlükler konusunda ayrı ayrı dilekler belirtilmektedir.

Program'da ayrıca klâsik marksist ekonomi anlayışından da vazgeçildiği, anlaşılmakta, örneğin; "ekonominin gelişmesinde piyasanın rolünün vazgeçilmez olduğu, "Türkiye için piyasanın rolünü, planlamanın rolüyle birleştirebilecek bir ekonomik politikaya ihtiyaç bulunduğu" ve "mülkiyetin yaygınlaşması" gereği savunulmaktadır.

Parti Tüzüğü'nün ve Programı'nın, Anayasa'nın ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 78. maddesinin yasakladığı Sınıf ve zümre egemenliğini ya da herhangi bir diktatörlüğü savunur nitelikte olmadığı açıktır.

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1991/1

Anayasa Mahkemesi, siyasi partilere ilişkin 8.12.1988 günlü, Esas:1988/1 ve Karar 1988/2 sayılı kararında, sınıf ve zümre egemenliği ile sosyal sınıflara dayalı parti kurulması konusundaki görüşlerini aşağıdaki biçimde açıklamıştır :

"Siyasi partiler, toplumun belirli ya da çeşitli kesimlerinin çıkarlarını temsil ettiklerine göre, toplumda çeşitli Sınıflar bulunduğu gerçeği yadsınamaz. Nitekim Anayasa'nın 14. ve 2820 sayılı Yasa'nın 78. ve 5. maddelerinde "Sosyal bir sınıfın, diğer sosyal sınıflar üzerinde" denilerek, toplumsal sınıflar sosyal bir olgu olarak kabul edilmektedir. Sınıfların varlığı kabul edildiğinde, siyasi partilerin tabanlarını belirli bir sınıfa veya sınıflara dayandırmaları doğal olur. Böylece iktidarlar da, siyasal bilim açısından belirli bir sınıfın ya da sınıfların iktidarları olabilirler. 1961 ve 1982 Anayasalarında, sınıf gerçeğini ya da bunun iktidara yansımaları önleyici bir hüküm yoktur. Yasaklanan, bu iktidarın bir sınıf egemenliğini kurmak yolunda kullanılması ve bir tek sınıfın öteki sınıflar üzerinde egemenlik kurmasıdır. "Egemenlik" ve "İktidar" kavramları birbirlerine karıştırılmamalıdır. Anayasa'nın 6. maddesine göre, "Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz" ama, iktidar, bir süre için siyasal partiler yoluyla ağırlıklarını duyuran zümre ya da sınıfların eline geçebilir. Bu maddede yasaklanan, egemenliğin kullanılmasının sürekli ve değişmez bir biçimde bir kişi, zümre veya sınıfa bırakılmasıdır.

Sınıf egemenliği, siyasi iktidarın ve siyasi faaliyetin belli bir sınıfın tekeline geçmesi, toplumdaki diğer sınıfların ve partilerin siyasi hayatın dışına itilmesi, onlara iktidar olma hak ve imkanının tanınmaması olarak tanımlanabilir. Anayasa'nın yasakladığı da budur. Diğer sınıflar üzerinde tahakküm kurmak amaçlamadığı, hukuk devleti ilkesine, çok partili çoğulcu sisteme ve iktidarların seçimlerle değişebilirliği kuralına aykırı bir tutum alınmadığı sürece, sınıf iktidarını istemek ya da bu yolda çalışmak yasalara aykırı düşmez.

Yukarıdaki açıklamaların ışığında Anayasa'da ve özellikle 2820 sayılı Yasa'nın siyasi partilerin hangi esaslara dayanamayacaklarını öngören 78. maddesinin (b) bendinde, "zümre", "cemaat" vb. yanında sosyal sınıftan söz edilmemesi karşısında, Siyasi Partiler Yasası'nda, sosyal sınıf esasına dayalı parti kurulmasını engelleyen bir kuralın bulunmadığı kabul edilmelidir."

Anayasa Mahkemesi'nin kararında açıklanan görüşler ve yapılan yorumlar değinilen konuda davalı parti ve programı için de geçerlidir.

Diğer yandan, önce Batı Avrupa komünist partilerinde başlayan eurokomünizm akımı ve daha sonra doğu Avrupa ülkeleri ile Sovyetler Birliği'nde başlayan demokratikleşme hareketlerinin dünya komünist hareketi ve komünist partileri üzerinde önemli etkileri olmuştur. Son yılların bu önemli ideolojik ve siyasal değişikliklerin etkisi davalı partinin programında ve savunmalarında açıkça görülmektedir.

Davalı Parti, savunmasında, "TBKP kurucuları ve yöneticileri geçmişte farklı partilerde yer almış, marksizm konusunda farklı görüşler savunmuş kişiler olmakla, birlikte, TBKP'nin kurulması, programının belirlenmesi aşamasında yeni bir yorumda birleşmiş kişilerdir.", "TBKP'nin şiddet karşısındaki tutumu marksizmin bu alandaki geleneksel yaklaşımının köklü bir revizyonuna dayanmaktadır." denilerek bir tür ideolojik özeleştirisi yapılmaktadır.

Parti tüzüğü ve programı ile bu konudaki sözlü ve yazılı savunmaları bir bütün olarak çağdaş gelişmelerin ışığında değerlendirildiğinde, davalı Partinin çoğulcu, katılımcı, çok partili ve halk oyuna dayanan demokratik siyasal kurumları benimsediğini ortaya koymaktadır.

Bu nedenlerle davalı siyasi Parti program ve tüzüğünde sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliği ve herhangi bir diktatörlüğü savunulmadığı ve amaçlanmadığı

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

anlaşıldığından bu konuda yasaklar koyan Anayasa'nın 6., 10., 14. ve 68. maddelerine, 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 5. maddesiyle 78. maddesinin (c) bendine aykırılık yoktur.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın yerinde görülmeyen bu konudaki isteminin REDDİ gerekir.

2. Kullanılması Yasaklanmış Adla Siyasi Parti Kurulduğu Suçlaması:

İddianamede, Anayasa'nın 68. maddesinin gerekçesindeki, Anayasa ... Türkiye'de bundan böyle sınıf ve zümre esasını, komünizmi, faşizmi, teokrasiyi ve herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi esas alan siyasi partilerin kurulamayacağına ilişkin görüşünden hareketle "... komünist adı kullanılmak suretiyle kurulacak siyasi partilerin, sınıf egemenliğini amaçladıklarını var sayarak, partilerin bu adla kurulmasını yasaklamış ve yasakoyucu da bu yasaklama doğrultusunda konuyu 2820 sayılı Kanun'un 96/son maddesinde düzenlendiği" belirtilmiştir. Aynı sav, esas hakkındaki görüşte yinelenmiştir.

Davalı Parti'nin Tüzüğü'ndeki "Ad" başlıklı 1. madde şöyledir: "Parti'nin adı Türkiye Birleşik Komünist Partisi'dir. Kısaltılmış adı TBKP'dir. Merkezi Ankara'dadır."

2820 sayılı Yasa'nın 96. maddesinin son fıkrası da şöyledir:

"Komünist, anarşist, faşist, teokratik, nasyonal sosyalist, din, dil, ırk, mezhep ve bölge adlarıyla veya aynı anlama gelen adlarla da siyasi partiler kurulamaz veya parti adında bu kelimeler kullanılamaz."

Anayasa tasarisinin 77. maddesinde de, "Sınıf ve zümre esasını komünizmi, faşizmi, teokrasiyi ve herhangi bir diktatörlüğü Türkiye'de savunmaya ve yerleştirmeyi esas alan siyasi partiler kurulamaz" denilmekteydi Tasarının 13. maddesinden, "komünizmi, faşizmi, teokrasiyi" sözcüklerinin çıkartılmasına koşut olarak yapılan değişiklikle bu sözcükler 77. maddeden de çıkartılmıştır. İddianamede dayanak olarak gösterilen gerekçe, maddenin değişiklikten önceki durumuna ilişkindir. Anayasa'da "komünist" adıyla parti kurulmasını açıkça yasaklayan bir kural bulunmamasına karşın geçici 15. madde kapsamına giren 2820 sayılı Yasa'nın 96. maddesinin son fıkrası bu adla parti kurulmasına engeldir. Fıkra, yalnızca doğrudan komünist adıyla parti kurulmasını değil, aynı anlama gelen adlarla parti kurulmasını ya da parti adında bu sözcüklerin geçmesini de yasaklamıştır. Davalı Parti'nin adında "Komünist" sözcüğü bulunduğu göre 96. maddenin son fıkrasına aykırılık açıktır. 2820 sayılı Yasa "komünist" adının kullanılmasını sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlamak konusundan bağımsız olarak düzenlenmiştir. Çünkü, bu sonuncu yasaklar aynı Yasa'nın 5. ve 78. maddeleriyle kurala bağlanmıştır. Başka bir anlatımla, Sınıf egemenliği ya da diktatörlük amaçlanmasa da bir parti 96. maddenin sonuncu fıkrası gereği "komünist" adını alamaz ya da bu sözcüğü adında kullanamaz.

Anayasa'nın 69. maddesinin öngördüğü Siyasi Partiler Yasası'nın açık kuralına aykırı ad taşıdığı belirgin olan ve bu Yasa'nın 96. maddesinin açıklığına karşın adında "komünist" sözcüğüne yer veren "Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin aynı Yasa'nın 101. maddesinin (a) bendi gereğince kapatılmasına karar verilmesi gerekir.

3. Devletin Ülkesi ve Milletiyle Bölünmez Bütünlüğünü Bozmak:

a. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın iddianamesinde, davalı Partinin Tüzük ve Programı'ndan alıntılar yapıldıktan sonra, özetle:

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

Tüzük ve programda ayrı "dili" ve "kültürü" olan ve özellikle "kendi geleceğini tayin hakkına sahip" Türkiye Cumhuriyeti ülkesi toprakları üzerinde yaşayan bir "kürt ulusunun" varlığı açık ve seçik bir biçimde kabul edilmiştir.

Bir siyasi partinin Türkiye ülkesi üzerinde Türkçe'den başka dil konuşan azınlık bulunduğunu ileri sürerek ve o azınlığı erek edinerek onun için kendi geleceğini tayin hakkı da dahil olmak üzere kimi haklar ve yetkiler tanınmasını istemesi ulusal yapıda gitgide kopmalara, bölünmelere yol açması anlamını taşıdığından bu eylem, Anayasa'nın 2., 3. ve 14. maddelerinin birinci fıkralarıyla, 68. maddesinin Siyasi Partiler Yasası'nın 78. maddesinin (a), 81 . maddesinin (a) ve (b) bentlerine aykırıdır.

b. Ön savunmada, bu suçlamaya ilişkin olarak herhangi bir açıklama yer almamakta buna karşılık sözlü açıklamada özetle şu konulara değinilmektedir:

Hakkımızdaki temel sav, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmaktır. Anayasa'mızın öngördüğü "millet" kavramı içinde yer alan "Türk vatandaşı" sözcükleri, Anayasa'mıza vatandaşlık bağıyla bağlı olan herkesi kapsamaktadır. Bu, etnolojik kökeni anlatan "Türk" kavramından başka bir şeydir. Anayasa'mızın 10. maddesinde "dil, ırk ..." denildiğine göre Türk Milleti içinde ırk farkı olabilir. Kürt halkı da Türk vatandaşıdır. Türk Milletine dahildir ama kürttür. TBKP göre sorunun çözümünde her türlü şiddet kullanımının reddi konusunda öncelikle mutabakat sağlanmalıdır. Şiddetin ayrıca, ayrılıkçılığı da körükleyeceğinin bilincindedir. şiddet kullandıkça ayrılıklar körüklenir, derinleşir, arada köprü kurulamaz duruma gelir. İstedığımız bu değildir. Sorun politiktir, politik olarak çözümlenmelidir. Bu, ancak bir süreç içinde olanaklıdır. Bizim görüşümüz, çeşitlilik içinde birliktir.

2820 sayılı Yasa'nın 81. maddesinin (a) bendi, siyasi partilerin, ırk ya da dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremeyeceklerini, (b) bendi, Türk dilinden ya da Türk kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek, yaymak yoluyla azınlık yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemeyeceklerini öngörmektedir. Uygulanması hiç bir koşula bağlı olmayan (a) bendi ile bütünlüğü bozmak koşulu arayan (b) bendi arasındaki dengesizliğin, Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü fıkrası çerçevesinde giderilmesi gerekir.

Parti Program ve Tüzüğü'nün 81. maddenin (b) bendine aykırılığı söylenemez. Böyle bir sav, iddianamede yer almamaktadır. Tüzükte, Program'da ülke bütünlüğünü bozmak amacından da söz edilmemiştir.

Anayasa'nın koyduğu kural, birliği ve bütünlüğü korumaktır. O halde, birlik ve bütünlüğün nasıl korunacağını araştırmak, bu konuda değişik öneriler sunmak ve bütünlüğü sağlayabilmek konusunda farklı düşünceleri tartışmak herkesin hakkıdır. İktidar başka, muhalefet başka yollar önerebilir, önermesi gerekir; demokrasi budur.

c. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın esas hakkındaki görüş yazısında bu konuda özetle şu hususlara yer verilmektedir :

Anayasa'da, ülke millet bölünmezliğiyle, Devletin tek yapılı olduğunu, çok uluslu olmadığını ve partiler açısından da millet bütünlüğünü bozucu ve vatandaşlar arasındaki etnik farklılıklardan hareketle ayrı bir toplum oluşturarak bunlarda ulusçuluk bilinci yaratılıp, millet bütünlüğünden ayrılmalarına yönelik amaç güdülemeyeceği belirtilmiştir.

Nitekim Anayasamızın 66. maddesinde "Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür." denilip Türk Milleti'nden sayılabilmek için vatandaşlıktan başka bir öğeye yer verilmeyerek hukuksal plânda millet bütünlüğünün özünü gözler önüne sermiş bulunmaktadır.

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

2820 sayılı Yasa'nın 81. maddesiyle Anayasa'da yer alan kurallara uygun biçimde bir hüküm getirilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin siyasi partilere ilişkin 20.7.1971 günlü, Esas 1971/3, Karar 1971/3 ve 8.5.1980 günlü, Esas 1979/1, Karar 1980/1 sayılı kararlarından alıntılar yapan esas hakkındaki görüşte ayrıca, "... davalı siyasi partinin programının birçok yerinde "Kürt ulusunun varlığı"ndan, "Kürt dili ve kültürü"nden söz edilmekte ve hattâ Programı'nın dördüncü sayfasında "Kürt sorununun âdil, demokratik, barışçı çözümü için" başlıklı bölümünde ise daha da ileri gidilerek "... Kürt halkının varlığının ulusal kimliğinin ve haklarının tanınması ... her halkın doğal ve devredilmez hakkı olan kendi geleceğini tayin hakkı..." vurgulanmaktadır. Bu durumda davalı siyasi partinin programının, Anayasa'nın 3., 14. ve 69. maddelerine uygun olarak düzenlenmiş olan 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 78/a ve 81/ab maddelerine aykırı bulunduğu açık olarak anlaşılmaktadır" denilmektedir.

d. Davalı Parti'nin son savunmasında ise, aynı suçlamaya ilişkin olarak başlıca şu görüşler yer almaktadır :

Gerek 1982 Anayasası, gerek 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası, siyasi partilerin ülke ve millet bütünlüğüne aykırı amaçları olamayacağını ve bu yönde faaliyette bulunamayacaklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle, Türkiye Cumhuriyeti ülkesinin topraklarının bir bölümü üzerinde başka bir devlet kurulmasını amaçlayan partiler kapatılacaktır.

Suçlamaya esas olarak alınan bölümler, program bütünlüğü içinde değerlendirildiğinde, ülke toprakları üzerinde başka bir devletin kurulmasının istenmesinin söz konusu olmadığı görülür, Aksine, ülke toprakları üzerinde, Türk ve Kürtlerin birlikte yaşamaları amaçlanmaktadır. Esas hakkındaki görüşte dolaylı olarak belirtildiği gibi, suçlama ülke bütünlüğüne aykırı amaç güdülmesi olmuş olup, bizzat kürtlerin varlığının kabul edilmesidir.

Anayasa'nın 66. maddesinde kullanılan "Türk" sözcüğünün etnik kökeni anlatmadığı; aksine "Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı" olunmasını öngören, kısaltılarak "Türk" diye nitelendirilen, tamamen hukuksal bir kavram olarak kullanıldığı açıktır.

Esasen artık sosyal, siyasal ve toplumsal gelişmeler çoktan Kürtlerin varlığının tartışılması olgusunu geride bırakmıştır. Bu gün, artık tartışılan "Kürtlerin varlığı ya da yokluğu" değil, ana dillerinde eğitim yapıp yapamayacakları, kültürel olanakların tanınıp tanınmayacağı ve benzeri konulardır.

Kürt sorunuyla diğer partiler de ilgilenmişlerdir. Kürtlerin varlığı ve sorunun çözümü konusunda öneri getiren kişi ve kuruluşlardan yalnızca TBKP hakkında kapatma davası açılmasının kabul edilemeyeceği, bunun hukuk devleti ilkesi ile adalet ve hakkaniyet kavramları ile bağdaştırılamayacağı açıktır.

TBKP, hukuksal bir kavram olan "Türk milletinin" bir parçasını oluşturan "Kürt halkı"nın ayrılığını değil, eşit haklılık ve gönüllülük temelinde birliğini savunmaktadır. Bir başka anlatımla, millî bütünlüğüne aykırı değil, millî bütünlüğü sağlayıcı çözüm önermektedir. Siyasal iktidarın bu sorun konusundaki politikasını eleştirmekte, bu politikanın millet bütünlüğünü bozacağı belirtilmektedir. TBKP programında bu konuda; uygar dünyanın kabul ettiği en temel ilkelerden birisi olan halkların kendi kaderini tayin hakkının, bugüne kadar uygulanan yanlış politikalar sonucu birlik değil, ayrılık şeklinde kullanılması sonucunu doğuracağı tesbit edildikten sonra, birliğin, yani millî birliğin sağlanması için sorunun âdil, demokratik ve barışçı bir yoldan çözülmesi gerektiği belirtilmektedir.

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

Ayrılığın değil birlikte yaşamının amaç edinildiği, iddianamedeki görüşün aksine TBKP'nin "Türk ve Kürt marksistlerin partisi olduğunun" programda belirtilmesinden de açıkça belli olmaktadır.

Anayasa'nın 66. maddesinde belirtilen "Hukuksal Türklük bağı" toplumsal olguların ve etnik, azınlık gruplarının varlığının inkâr edilmesi sonucunu doğuramaz. "Türk devletine vatandaşlık bağı ile bağlı bulunmak" hukuksal durumunu inkâr etmeden ve bu hukuksal bağımlılığın koparılmasını öngörmeden, etnik farklılık iddiasında bulunulabilir.

Anayasa'nın 3. maddesi, Resmî dilin "Türkçe" olduğunu belirtmektedir. Kimi etnik grupların ve azınlıkların kendi dillerini konuşmak istemelerinin, Türkçe'nin resmî dil olmaktan çıkarılması istemini anlatmadığı açıktır. 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın TBKP'ne uygulanması istenen hükmü (sözü itibarıyla) siyasi partilere "azınlık yaratma yasağı" koymaktadır. Siyasi partilerin tamamen toplumsal, sosyolojik bir olgu olan azınlıklar yaratabileceğini düşünmekteki mantığı kavrayabilmek olanaksızdır. Esas olan, ülke-millet bütünlüğünün korunmasıdır. 2820 sayılı Yasa da bu amaçla sınırlı olmak zorundadır.

e. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca davalı partinin Tüzük ve Programında yer alan görüşlerin, Anayasa hükümlerine uygun olarak düzenlenmiş bulunan 2820 sayılı Yasa'nın 78. maddesinin (a) ve 81. maddesinin (a) ve (b) bentlerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2820 sayılı Yasa'nın 78. maddesinin (a) bendinin ilgili bölümü şöyledir: "Siyasi Partiler :

a- Türkiye Devletinin Cumhuriyet olan şeklini; Anayasanın başlangıç kısmında ve 2 nci maddesinde belirtilen esaslarını; Anayasanın 3 üncü maddesinde açıklanan Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, diline ... dair hükümlerini.... değiştirmek;

Amacını güdemezler veya bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar, başkalarını bu yolda tahrik ve teşvik edemezler."

Anayasa'yla bağlantılı olan bu kuralın yollama yaptığı Anayasa'nın Başlangıç kısmında, "Hiçbir düşünce ve mülahazanın Türk Millî menfaatlerinin, Türk varlığının Devleti ve Ülkesiyle bölünmezliği" esası karşısında korunamayacağı, 3. maddesinde Türkiye devletinin, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün ve dilinin Türkçe olduğu belirtilmiştir.

Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği ilkesi, değişik yönleriyle Anayasa'nın bir çok maddesinde düzenlenmiş olup, Devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmış (madde: 5), bu ilkeyi korumak için temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanabileceği (madde: 13, 14) kabul edilmiş, aynı amaçla basın ve dernek kurma özgürlüklerine özel sınırlamalar getirilmiş (madde: 28, 30, 33), gençlerin bu bütünlüğü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı gelişmelerini sağlayıcı önlemler alınması Devlete görev olarak verilmiş (madde: 58), bu alanda bilimsel araştırma özgürlüğüne sınırlama konulmuş (madde: 130), radyo ve televizyon yayınlarının ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünü koruyacak biçimde yapılması öngörülmüş (madde: 133), kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına bu nedenlerle yönetimin müdahalesi kabul edilmiş (madde: 135), bu alanda işlenecek suçlar için özel mahkemeler öngörülmüş (madde: 143), aynı konu TBMM üyeleri ve Cumhurbaşkanı yeminlerinin temel öğelerinden birisini oluşturmuş (madde: 81, 103), siyasi partilerin uyacakları esasların başlıcaları arasında yine "bölünmez bütünlük" ilkesi yer almıştır.

Anayasa, "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" kavramıyla ilişkili gördüğü dil konusunda da kurallar koymuştur.

Anayasa'nın 3. maddesine göre:

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

"Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir."

Aynı biçimde, Anayasa'nın 26. maddesinin üçüncü fıkrasında "Düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil kullanılamaz." denilmekte, 42. maddesinin son fıkrasında ise Türkçe'den başka hiçbir dil eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulup öğretilmeyeceği, uluslararası anlaşma hükümlerinin saklı olduğu kurala bağlanmıştır.

Dil konusunda bir başka düzenleme de Anayasa'nın 14. maddesinin ilk fıkrasıdır. "Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiç biri ... dil, ırk, din ve mezhep ayrımı yaratmak ... amacıyla kullanılamazlar."

Dil ve bütünlük konusundaki kurallar, yaptırımsız değildir. Her şeyden önce bu konularda genel ilkeyi koyan 3. madde, Anayasa'nın 4. maddesine göre "Değiştirilemez ve değiştirilmesi, teklif edilemez" bir kuraldır.

Öte yandan, Anayasa'nın 69. maddesi, bu kavramlar hakkında düzenleme yapan 14. maddedeki yasaklara aykırı davranan siyasi partilerin temelli kapatılacağına öngörmektedir.

2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın ilgili kuralları bu anayasal çerçevede değerlendirilmelidir. Yasa'nın 78. maddesinin (a) bendi, Anayasa'nın 4. maddesi doğrultusunda daha kapsamlı bir kural koymuş, siyasi partilerin, diğer yasaklar yanında, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne ve diline ilişkin Anayasa'nın 3. maddesini değiştirmek amacıyla güdemeyeceklerini belirtmiştir. Gerek Anayasa, gerek Siyasi Partiler Yasası, ülke ve millet bütünlüğünü, Devletin bölünmezliğinin temel öğeleri olarak almışlardır. Eylem, ister ülke bütünlüğüne, ister, millet bütünlüğüne yönelik olsun sonuçta, Devletin bölünmez bütünlüğünün tehlikeye girmesi söz konusudur. Ülke bütünlüğünün hedef alınmasının, millet bütünlüğünü; millet bütünlüğünün hedef alınmasının, ülke bütünlüğünü zedeleyeceği kuşkusuzdur. Anayasa ve Yasa, bu değerleri birlikte ve ödünsüz mutlak olarak korumayı amaçlamıştır.

2820 sayılı Yasa'nın 78. maddesinin (a) bendi, siyasi partilerin-devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü yanında, dilinin Türkçe olduğuna ilişkin kuralı da değiştirmek amacıyla güdemeyecekleri açıklığını taşımaktadır. Dil konusunda, 1961 Anayasası'nın 3. maddesinde "Resmî dili Türkçe'dir" tümcesi yer alırken, bu hüküm Millî Güvenlik Konseyi Anayasa Komisyonu'nca, "Değişik yorumlara sebebiyet verilmemesi için", "Dili Türkçe'dir" biçimine dönüştürülmüştür. Yapılan değişikliğin Türkçenin yalnızca bir resmî dilden ibaret olduğu yolundaki yorumları haksız çıkarmayı amaçladığı anlaşılmaktadır.

Davalı Parti'nin, aykırı davrandığı öne sürülen, 2820 sayılı Yasa'nın 81. maddesinin (a) ve (b) bentlerine de kısaca değinilmesi yerinde olacaktır.

Yasa'nın sözü edilen bu maddesinin;

(a) bendinde "Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde millî veya dinî kültür veya mezhep veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler."

(b) bendinde de "Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacıyla güdemezler ve bu yolda faaliyette bulunamazlar." denilmektedir.

Maddenin gerekçesinde :

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

"Ülkemizde Lozan Andlaşması ile kabul edilen azınlıklar dışında bir azınlık yoktur. Herhangi bir ülkede resmî dilin dışında bazı dillerin bilinmesi veya yer yer konuşulması azınlık yaratmaz. Hele siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda olduğu gibi her bir alanda bütün haklara sahip ve borçlarla eşit bir şekilde yükümlü olan tek bir milletin evlâtları arasında azınlıktan söz etmek mümkün değildir.

.....

Bir memlekette resmî dilin her vatandaş tarafından bilinmesi, hangi alanlarda olursa olsun eşitlik ilkesinin hakkıyla uygulanabilmesi ve adlî ya da idarî işlerin çabukluk ve selâmetle yürütülmesi bakımından yararlı, hatta zorunludur. Bu itibarla resmî dili, genç ihtiyar, kadın, erkek her vatandaşın bilmesini sağlamak Devletin görevidir" düşüncesi yer almaktadır.

Maddenin (a) bendinde, siyasi partilerin millî ya da dini kültür, mezhep, ırk ya da dil ayrılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremeyecekleri öngörülmektedir. Lozan Andlaşması ile kabul edilen azınlıklar kuşkusuz, bu bendin kapsamı dışındadır. Nitekim, bu husus gerekçede de belirtilmiştir.

Özellikle belli büyüklükteki ülkelerin hemen tümünde, din, ırk, dil ve mezhepleri farklı toplulukların bulunması doğaldır. Bu farklılık, kimi ülkelerde büyük boyutlara ulaşabilir. Bunların her birine azınlık statüsü tanımak ülke ve millet bütünlüğü kavramıyla bağdaşmaz. Öte yandan, başlangıçta kabul edilebilir istekler gibi görünen kültürel kimliğin tanınması istemleri zamanla bütünden kopma eğilimine girer. Bu nedenle yasakoyucu konuya özel bir özen göstermiştir.

Türkiye'de azınlıklar konusu Lozan Barış Andlaşmasıyla düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin belirgin iki özelliği vardır. Birincisi, ancak Müslüman olmayanlar azınlık olarak kabul edilmiştir. İkincisi, böyle bir düzenlemenin amacı, Müslüman olmayanlara da müslümanların yararlandıkları medenî ve siyasi haklardan yararlanma olanağı sağlanıp, yasalar önünde din ayrımı yapılmaksızın herkesin eşit olduğu belirtilmiştir. Andlaşma'dan bir kaç örnek vermek gerekirse :

"Gayri müslim ekalliyetler, bütün Türk tebaasına tatbik edilen ... serbestii seyrü sefer ve hicretten tamamiyle istifade edeceklerdir" (Madde 38, Fıkra: 2),

"Gayri müslim ekalliyetlere mensup Türk tebaası ... masrafları kendilerine ait olmak üzere her türlü müessesatı hayriye, diniye veya içtimaiyeyi, her türlü mektep ve sair müessesatı talim ve terbiyeyi tesis, idare ve murakabe etmek ve buralarda kendi lisanlarını serbestçe istimal ve âyini dinîlerini serbestçe icra etmek hususlarında müsavî bir hakka malik bulunacaklardır" (Madde 40).

Müslüman topluluk arasındaki değişik gruplara, azınlık statüsü tanınmasının söz konusu olmadığı, Lozan Barış Konferansı tutanaklarında birkaç kez belirtilmiştir:

"Alt komisyon, önce, bütün etnik azınlıkların, başka bir deyimle, Müslüman olmayan azınlıklar gibi Müslüman azınlıkların da örneğin; Kürtlerin, Çerkeslerin ve Arapların tasarındaki koruma tedbirlerinden yararlanmalarında direnmişti. Türk Temsilci Heyeti, bu azınlıkların korunmaya ihtiyaçları olmadığını ve Türk yönetimi altında bulunmaktan tamamiyle memnun olduklarını söylemiştir.. Ne olursa olsun, Alt komisyon, bu inandırıcı sözler üzerine, koruma tedbirlerini yalnız, Müslüman olmayan azınlıklara sınırlamayı kabul etmiştir".

Barış görüşmeleri sırasında Komisyon'da söz alan İsmet Paşa :

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

"Türkiye'de hiç bir Müslüman azınlık yoktur; çünkü kuramsal yönden olduğu kadar uygulamada da Müslüman nüfusun çeşitli unsurları arasında hiç bir ayırım gözetilmemektedir" demiştir.

Aynı Konferans'ın 20 Kasım 1922 günlü oturumunda, Rıza Nur Bey tarafından okunan bildiride şu görüşler yer almıştır :

"Müttefiklerin tasarısı Müslüman azınlıklardan söz etmektedir; oysa Türkiye'de bu gibi azınlıklar söz konusu olamaz; çünkü, tarihsel gelenekler, moral düşünceler, görenekler, yapılagelişler, Türkiye'de yaşayan Müslüman arasında en tam bir birlik yaratmaktadır."

Türk Delegasyonu'nun bu görüşleri Konferans'ca benimsenmiş ve "Müttefik Temsilci Heyetlerince Sunulan Azınlıkların Korunmasına İlişkin" 15 Aralık 1922 günlü Tasarının 4., 6., 7. ve 8. maddelerinde geçen "din ya da dil", "soy, din ya da dil" azınlıkları sözcükleri yerini "gayri müslim ekalliyetler" sözcüklerine bırakmıştır. Böylece Türkiye'de değişik bir dil kullanmanın ya da soy unsurunun bir grubun azınlık sayılmasında ölçü olarak kabul edilemeyeceği Lozan Barış Andlaşması ile kabul edilmiştir. Aynı Konferans'ta, Kürt azınlığın yaratılması yönünde, özellikle, Lord Curzon tarafından gösterilen çabalar Türk Delegasyonu'nun, "Kürtler, kaderlerinin Türklerin kaderiyle ortak olduğu görüşündedirler; azınlık haklarından yararlanmak istememektedirler" yolundaki açıklamalar karşısında kabul görmemiştir.

Dava konusu sorunun çözümlenebilmesi için Anayasa'nın Başlangıcı'nda ve bir çok maddelerinde yer alan "millet" ve "milliyetçilik" kavramları üzerinde durmak gerekir.

"Millet" kavramı, insanlığın gelişme süreci sonucunda vardığı en ilerlemiş birlikteliği oluşturan toplumsal yapıyı anlatır. "Ulus" sözcüğüyle de anlatılan bu yapı bir gelişme düzeyini, bilinçli ve kişilikli bireyler olgusunu gösterir.

"Milliyetçilik" ise, büyük bir toplumsal gerçek ve "millet düşüncesi" üzerine kurulu olan çağın en etkin kültür ve politik anlayışıdır. Milliyetçilik, Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Türk Devrimi'nin temel ve önde gelen ilkelerinden biridir. Cumhuriyet döneminde "millet" ve "milliyetçilik" kavramları, başta yüce Atatürk olmak üzere Cumhuriyetin kurucuları ve onların koyduğu temel ilkeler üzerinde Cumhuriyeti yöneten kuşaklarca yorumlanmış ve 1924, 1961, 1982 Anayasalarında yer almışlardır. 1982 Anayasası'nın Başlangıç'ında "... Atatürk'ün belirlediği milliyetçilik anlayışı ...", 2. maddesinde "... Atatürk milliyetçiliği ...", 42. maddesinde "... Atatürk ilkeleri ..." ve 134. maddesinde "Atatürkçü düşünce ..." sözcükleri kapsamında Atatürk milliyetçiliği güçlü biçimde yer almaktadır. Bu, ırkçı bir kavram değil, Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türk halkını, kökeni ne olursa olsun Devlet yönünden tartışmasız eşitliği, içtenlikli birliği ve birlikte yaşama istencini içeren çağdaş bir olgudur. Ayrımcılığı dışlayıp "ulus" yapısı içinde kaynaşmayı öngören bu kavram, etnik kökenlerin, kimliklerin bir tanım belirtisi olarak söylenmesini de engellemektedir. Dil ve din birliği yanında önemli toplumsal bağlar kurmuş toplulukların devletle olan hukuksal bağlarını koparacak bir girişimi kışkırtma, Anayasa'nın ve Siyasi Partiler Yasası'nın hoş göreceği bir tutum değildir. Türk Ulusu içinde "Kürt" kökenli yurttaşlarla değişik boylardan gelen "Türkler" ve değişik kökenliler ayrımsız biçimde yer almakta, devletin temel ögesi olan "tek ulus" olgusu böylece somutlaşmaktadır.

Millet tarihsel ve sosyolojik yönden belirli aşamaları geçmiş ve belirli nitelikleri kazanmış bir topluluktur. Millet, sınırları kanlı mücadele ile çizilmiş "vatan" kavramına dayanır. Millet, vatan üzerinde yaşayan geçmişten geleceğe doğru bir zaman akışı içinde ortak yaşam istek ve amacına dayanan kültür ve ülkü birliğine dayanır.

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1991/1

"Millet" kavramı, dar çerçeveli ırk, kavim ve ümmet kavramlarından çok farklıdır. Millet, tarihsel ve sosyal gelişmenin yarattığı birlikte yaşama olgusudur. Irk gibi antropolojik ve filolojik niteliklere dayanan dar bir kavram değildir. Millet, ortak bir tarih bilinci yaratmamış göçebe, yerli dil ve soy gruplarından oluşan ilkel sosyolojik bir yapı olan kavim de değildir. Ümmet ise, dinden başka toplumsal bir bağ olmayan ve başka öge aramayan topluluklardır.

Etnik ve dinsel esasa dayanan topluluklar, "millet" kavramının dayandığı geniş ögelere göre basit, ilkel ve tek yönlü yapılardır. Bu esaslar içinde "Türk Milleti" ve "Atatürk milliyetçiliği" kavramlarını ele aldığımızda aşağıdaki tarihsel ve toplumsal gerçeklerle karşılaşırız.

"Misakı Millî" sınırları içinde Türkiye Cumhuriyeti'nin üzerinde kurulduğu topraklar bin yılı aşan uzun bir tarihsel gelişme sonunda üzerinde yaşayan müşterek geçmişe, tarihe, ahlâka, hukuka ve eşit haklara sahip değişik kökenden gelen insanlarla birlikte bir vatan ve ulus oluşturmuştur.

Onuncu yüzyılda yoğunlaşan Türk göçü ile öncelikle Anadolu'daki insanlar, birlikte, çeşitli devletlerin siyasal çatısı altında yaşamışlar ve Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşundan sonra ise Kafkaslar, Balkanlar ve Arap Ülkelerine uzanan büyük bir birlik yaratmışlardır. Daha sonra, diğer imparatorluklar gibi Osmanlı İmparatorluğu da parçalanarak Trakya ve Anadolu'ya çekilmiştir. Siyasal hükümlanlık, Balkan, Kafkas ve Arap halkıyla uzun yıllar birlikte yaşama, Anadolu insanını yeni yeni kültür ve insanlarla birleştirip kaynaştırmıştır. Bugün, Türkiye Cumhuriyeti içinde yaşayan insanların bir kesimi değişik kaynaklardan gelse bile kültürleriyle tek bir yapı oluşturmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nde dil ve kültürün bugünkü düzeye gelmesinde ülkenin her karşı toprağında, her kökenden ve soydan gelen vatandaşlarımızın payı vardır. Bu nedenle de Türkiye'de etnik ayrılığa dayanan çoğunluk ve azınlık düşüncesiyle görüşler geliştirmenin tarihsel ve bilimsel temelleri yoktur. Ülkenin her yeri her yurttaşındır.

Kurtuluş Savaşı'ndan önce, Anadolu'nun yer yer işgal edildiği bütün güç ve olanaklarına el konulduğu bilinmektedir. Bu çok kötü koşullar içinde Anadolu'nun bir kısım topraklarının parçalanması için yoğun çabaların sürdürüldüğü sıralarda, 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkan Atatürk'ün 18.6.1919 günü, 1. Kolordu Komutanı Cafer Tayyar Paşa'ya çektiği telgrafta;

"Bütün Anadolu halkının millî bağımsızlığı kurtarmak için baştan aşağı tek bir vücut gibi birleşmiş" olduğu belirtilmektedir.

Atalarımız, tarihin geçmiş günlerinde olduğu gibi, o karanlık günlerinde de bölücü propaganda ve desteklere kapılmadan, kendi özgür istençleriyle ve ortak istekleriyle çağların yarattığı ortak kültürde birleşmeyi ve Türk Ulusu'nu oluşturmayı sağlamıştır. Bu olgu, bugün de Ulusça bağlı olduğumuz bir tür ulusal ant ve toplumsal bir uzlaşmadır. Yasama, yürütme ve yargı organlarıyla yönetim görevlerinde, yerleşimde, çalışma yaşamında, temel hak ve özgürlüklerde eşitliği kabûl eden bu tarihsel dayanışma, kaynaşma ve oluşum, Kurtuluş Savaşı'nda zafere ulaşmayı, ülkesi ve ulusuyla bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni kurmayı başarmıştır.

Türk devletinin vatandaşları arasında etnik ya da diğer herhangi bir nedenle siyasal veya hukuksal ayrılık söz konusu değildir. Atalarımız bireysel düzeyde toplumun bütün kesimlerinde gerçekleştirdiği bu kutsal, tarihsel mirasın korunmasına yönelik önlemler, toplumun huzur ve refahı, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin güvenliği ve varlığı ile ilgilidir. Nitekim, Türk Milleti içinde yer alan her kökenden vatanş, hiçbir ayırım gözetilmeksizin istek ve başarılarına göre her görev ve işte çalışmış, Türkiye'nin her yerinde, köyünde, şehrinde yaşama, yerleşme, okuma, evlenme, gelişme ve yükselme ile Türk dil ve kültüründen faydalanma ve katkıda bulunma

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

olanağına kavuşmuştur. Bu tarihsel oluşum; "Ülke ve Millet bütünlüğü", tüm anayasalarımızda vazgeçilmez ve ödün verilmeyen temel kural olarak yer almıştır. Tarihin çok uzun bir gelişme süreci içinde gerçekleştiği bu kaynaşma ve bütünleşmeye dayanan Türk Ulusu gerçeği ve olgusuna karşı, ayrıcalığa, bölücülüğe ve sonuçta yok olmaya yol açacak davranışları insan hakları kapsamında görmek olanaksızdır.

Türkiye'de; Türk Ulusu'nun dengeli, tutarlı tutumu, hoşgörüsü, insan sevgisi ve değerbilirliği, millî bütünlüğü adaletli biçimde sağlamıştır. Millî bütünlüğümüzün temeli, ortak kültüre, lâiklik ilkesi ile akla, mantıklı düşünceye, sağduyuya, adalete dayanan "Atatürk Milliyetçiliği"dir.

Anayasamız, Türk Devleti'ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesi Türk sayan birleştirici ve bütünleştirici bir milliyetçilik anlayışına sahiptir. Devletin, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, bu çağdaş milliyetçilik anlayışının belirgin niteliklerinden birini oluşturmaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin yine siyasal partilere ilişkin 20.7.1971 günlü, Esas 1971/3, Karar 1971/3 sayılı kararında bu konuda şöyle denilmiştir.

"1921 Anayasası'ndan 1961 Anayasası'na değin sürekli olarak üzerinde durulmuş bir ilke olan (Türk Devleti'nin ulusu ve ülkesi ile bölünmezliği) ilkesi, Erzurum ve Sivas Kongreleri'nde saptanan biçimi ile Misakı Millî kurallarında dayanağını bulmaktadır. Misakı Milli'nin gösterdiği sınırlar içinde birbiriyle kaynaşmış olarak yaşayanların gerçekten ve hukuka aykırılık kabul etmez bir bütün oldukları kesinlikle belirlenmiş ve bu bütünlük içinde kürt halkının hiçbir zaman söz edilmemiş olduğu gibi, Lozan Barış Andlaşması görüşme ve kararlarında da, Misakı Milli'nin çizdiği sınırlar içindeki azınlıklar sayılırken kürt ayırımına yer verilmemiştir.

Bu durum yalnızca bir olayın değil, doğrudan doğruya bir gerçeğin de anlatımı olmaktadır. Bu gerçeği de en aydınlık anlamıyla doğrudan doğruya Atatürk'ün ulus anlayışında bulmaktayız. Atatürk'ün kendi el yazısı ile düzenlediği notlarında: "Bugünkü Türk Milleti, siyasi ve içtimai camiası içinde kendilerine Kürtlük fikri, Çerkezlik farkı ve hatta Lâzlık fikri veya Boşnaklık fikri propaganda edilmek istenmiş yurttaş ve millettaşlarımız vardır. Fakat mazinin istibdat devirleri mahsulü olan bu yanlış göstermeler hiçbir millet ferdi üzerinde üzüntü ve kınamadan başka bir tesir hâsıl etmemiştir. Çünkü bu millet efradı da umum Türk Camiası gibi aynı müşterek maziye, tarihe, ahlâka ve hukuka sahip bulunuyorlar" demiş ve "Ulus"u "Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına Türk Milleti denir."

Anayasa Mahkemesi'nin 27.11.1980 günlü, 1980/59 sayılı kararında da "... Anayasa'da ırkçılık, Turancılık ya da din veya mezhep doğrultusunda bütünleşmeyi amaçlayan inanışları reddeden, Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesi Türk sayan birleştirici ve bütünleştirici bir milliyetçilik anlayışının" benimsendiği vurgulanmıştır.

2820 sayılı Yasa'nın 81. maddesinin (a) bendi, Anayasa ilkeleri çerçevesinde Devletin kuruluşu aşamasıyla uluslararası alanda gösterilen azınlık yaratmama yolundaki duyarlılığın siyasi partilerce de paylaşılmasını sağlamayı amaçlamıştır.

2820 sayılı Yasa'nın 78. maddesinin (a) bendi siyasi partilerin Anayasa'nın 3. maddesiyle konulan, Devletin bütünlüğüne ve diline ilişkin ilkeyi değiştirme amacını güdemeyeceklerini öngörmektedir. 81. maddenin (a) bendi, siyasi partilerin, dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunun ileri süremeyecekleri kuralını koymuştur. Aynı maddenin (b) bendi ise, siyasi partilerin Türk dili ve kültüründen başka dil ve kültürlerini korumak, geliştirmek ya da yaymak

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)
Karar Sayısı:1991/1

yoluyla ülkede azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemeyeceklerini belirtmiştir.

Siyasi Partiler Yasası'nın 81. maddesinin (a) ve (b) bentleri, kimi küçük değişikliklerle önceki 648 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 89. maddesinden alınmıştır. Anayasa Mahkemesi, 648 sayılı Yasa'nın yürürlükte olduğu dönemde iki kez bu maddeyi uygulayıp kapatma kararı vermiştir. Bunlardan 20.7.1971 günlü, Esas : 1971/3, Karar : 1971/3 sayılı kararında konuyla ilgili şu bölümler dikkat çekmektedir.

"... Türkiye'nin her bölgesinde gelişmiş ve gelişmemiş yerlere rastlandığına göre geri kalmışlığın doğuya özgü ve oradaki birtakım yurttaşların Türkçe'den başka bir dil konuşmalarıyla bağlantılı bir siyasanın sonucu olarak halka sunulması bu yurttaşların bütünden soğutulması ve ayrılması gereğine yönelmiş bir tutumdan başka nitelik göstermez".

Türkiye Emekçi Partisi'nin kapatılmasına ilişkin 8.5.1980 günlü, Esas:1979/1, Karar :1980/1 sayılı karardan da ilgili bölümlerin alınması yararlı olacaktır. Adı geçen Parti'nin programında yer alan "Anadili Türkçe olmayan okul çağındaki TC. vatandaşlarına Millî Eğitim Bakanlığı yönetiminde anadil ve kültür eğitiminin sağlanması" tümcesine ilişkin olarak kararda şu görüşler yer almaktadır:

"... Bir kesim vatandaşta kendilerinin azınlık oldukları düşüncesini yaratmaya çalışmak ... devletin ülkesi ve ulusuyla bütünlüğü temel ilkesine kesinlikle aykırı düşüğünden, böylece azınlık yaratma amacı güden bir siyasal partinin ulus bütünlüğüne ters düşmeyebileceği hele bu yoldan ulus bütünlüğünü sağlamayı amaçlayabileceği biçimindeki savların, Anayasamızın belirtilen yapısı içinde kabulüne olanak yoktur.

Bu bakımdan, 89. maddenin ikinci fıkrasında geçen "... millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler." sözcüklerinin, davada ulus bütünlüğünün bozulması amacının ayrıca kanıtlanması zorunluluğunu belirtmek için değil, yalnızca azınlık yaratmayı amaçlamanın Anayasa'nın 57. maddesindeki anlamda "ulus bütünlüğünün bozulması" sonucunu doğuracağını kesin biçimde göstermek için maddeye konuldukları kuşkusuzdur."

Bu belirmeler kapsamında Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin Tüzük ve Programının ilgili kurallarının incelenmesine gelince :

Tüzüğün 2. maddesinde, Parti'nin, "Türk ve Kürt bütün çalışanların" partisi olduğu, Program'ın giriş bölümünde, Parti'nin "Türk ve Kürt Marksistlerin" partisi olduğu belirtilmektedir. "Kürt sorununu âdil, demokratik, barışçı bir çözüme kavuşturmak" davalı partinin hedefleri arasında sayılmakta ve "Kürt sorununun Âdil, Demokratik, Barışçı Çözümü için" başlıklı bölümde de şu görüşler yer almaktadır :

"Ulusal kurtuluş savaşı birlikte yürütüldüğü halde, Kürtlerin ulusal varlığı ve meşru hakları Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana inkâr edilmiştir. Gelişen Kürt ulusal bilincine, egemen güçler yasaklarla, baskı ve terörle yanıt vermiştir. Irkçı, şoven, militarist politikalar, Kürt sorununu keskinleştirmektedir. Bu, aynı zamanda, Türkiye'nin demokratikleşmesinin önünde büyük bir engel oluşturmakta ve uluslararası emperyalist ve militarist odakların, Ortadoğu'da gerginlikleri artırma, halkları birbirine düşman etme, Türkiye'yi askerî maceralara sürükleme planlarına hizmet etmektedir."

"Kürt sorunu, Kürt halkının varlığının, ulusal kimliğinin ve haklarının tam tanınmamasından kaynaklanan politik bir sorundur. O nedenle bu sorun, baskı ve terörle, askerî yöntemlerle çözülemez. Şiddet, her halkın doğal ve devredilemez hakkı olan kendi geleceğini

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

tain hakkının, birlik değil, ayrılık biçiminde tek yönlü kullanılmasına yol açar. Sorunun çözümü politiktir. Kürt halkı üzerindeki ulusal baskı ve eşitsizliğin ortadan kalkması için, Türk ve Kürtlerin birliğine ihtiyaç vardır."

"Kürt sorununu çözümü Kürtlerin özgür iradesini temel almalı, Türk ve Kürt uluslarının ortak çıkarlarına dayanmalı, Türkiye'nin demokratikleşmesine ve Ortadoğu'da barışa hizmet etmelidir."

"Kürt sorunu ancak bir süreç içinde çözülebilir. Bugün öncelikle Kürtler üzerindeki politik ve askerî baskıya son verilmeli, Kürt yurttaşların can güvenliği sağlanmalı, olağanüstü hal durumuna son verilmeli, korucu sistemi dağıtılmalı, Kürt dili ve kültürü üzerindeki yasaklar kalkmalı. Sorun özgürce tartışılabilir. Anayasada Kürtlerin varlığı tanınmalıdır."

Programın "Demokratik Bir Kültür ve Eğitim Politikası İçin"başlıklı bölümünde ise, "Kültürel yenilenme, Türk ve Kürt ulusal değerleri, Anadolu uygarlıklarının mirası, İslam Kültürünün insancıl öğeleri, halkımızın çağdaşlaşma mücadelesinde yarattığı tüm değerlerin evrensel çağdaş kültür ile karşılıklı etkileşimi ile gerçekleşecektir." denilmektedir.

Her şeyden önce belirtmek gerekir ki, davalı Parti'ye yüklenen suç Tüzük ve Programın, Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü paragrafında ifadesini bulan "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne" aykırı olmasından ibaret değildir. Yasakoyucu, bu bütünlüğü korumak amacıyla, bütünlüğü zedelemesi olasılığı bulunan her girişime set çekmek istemiştir. 2820 sayılı Yasa'nın 78. maddesinin (a) bendi, siyasi partilerin, Anayasa'nın 3. maddesinde anlatılan, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne ve diline ilişkin kuralı da değiştirmek amacı güdemeyeceklerini öngörmektedir. Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin programında yeralan, "Anayasada Kürtlerin varlığı tanınmalıdır", "... Türk ve Kürt halkının Türkiye Cumhuriyeti devleti sınırları içinde gönüllülük ve eşit haklılık temelinde birlikte yaşamaları ve devletin ortak çıkarlar temelinde yeniden yapılanması için çalışılacaktır", "Kürt sorununun çözümü Kürtlerin özgür iradesini temel almalı, Türk ve Kürt uluslarının ortak çıkarlarına dayanmalı" "Şiddet, her halkın doğal ve devredilmez hakkı olan kendi geleceğini tayin hakkının, birlik değil ayrılık biçiminde tek yönlü kullanılmasına yol açar" biçimindeki anlatımlarla, bu kurala aykırı davranılmakta, Kürt halkının kendi geleceğini belirleme yolunda özgür istenciyle Anayasa'daki millet bütünlüğü ilkesinden uzaklaşıp, Türk ve Kürt ulusları ayırımına gidilmek istendiği anlaşılmaktadır. TC. Devleti'nde birden fazla ulus olamaz. Türk Ulusu içinde değişik kökenli bireyler olsa da hepsi Türk yurttaşdır. Tarihsel bir gerçek olan "Türk Milleti" olgusu yerine ırkçılığa dayanan ayrılıklar ve Türk vatandaşlığı niteliğini değiştiren savlar dinlenemez.

81. maddenin (a) bendi siyasi partilerin ülke üzerinde ırk ya da dil ayrılığına dayanan azınlıklar bulunduğunun ileri sürülemeyeceğini öngörmektedir. Programda yer alan, "Kürtlerin ulusal varlığı ve meşrû hakları, Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana inkâr edilmiştir", "Gelişen Kürt ulusal bilincine, egemen güçler yasaklarla, baskı ve terörle yanıt vermiştir.", "Kürt sorunu, Kürt halkının varlığının, ulusal kimliğinin ve haklarının tanınmasından kaynaklanan politik bir sorundur", "Kürt halkı üzerindeki ulusal baskı ve eşitsizliğin ortadan kalması için, Türk ve Kürtlerin birliğine ihtiyaç vardır." gibi tümcelerle, anılan kurala aykırı davranılmıştır.

Yine programda yer alan "Kültürel yenilenme, Türk ve Kürt ulusal kültürel değerleri, Anadolu uygarlıklarının mirası, İslam Kültürünün insancıl öğeleri, halkımızın çağdaşlaşma mücadelesinde yarattığı tüm değerlerin evrensel çağdaş kültür ile karşılıklı etkileşimi ile gerçekleşecektir" biçimindeki anlatımlarla 2820 sayılı Yasa'nın 81. maddesinin (b) bendine aykırı davranılmakta, Türk dili ve kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek,

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

yaymak yoluyla azınlık yaratılarak millet bütünlüğünün bozulması amaçlanmaktadır. Bölgelerin ulusal kimliği olamaz. Anayasa, özerklik ve özyönetim yöntemlerine-biçimlerine kapalıdır.

Kimi siyasal nedenlerle dış etkenlerden kaynaklanan, kimi varsayım, yorum ve bahanelere dayanan, insan hakları ve özgürlük savlarıyla yoğunlaştırılan sakıncalı amaçlara geçerlik tanınmaz. Devlet "TEK"dir, ülke "TÜM"dür, ulus "BİR"dir. Ulusal birlik, devleti kuran, ulusu oluşturan toplulukların ya da bireylerin etnik kökeni ne olursa olsun, yurttaşlık kurumu içinde ayrımsız birliktelikleriyle gerçekleşir. Anayasa'da ve yasalarda yurttaşlar arasında ayrımı öngören hiçbir kural bulunmadığı gibi, kimsenin soy kökeninin yadsınması ya da kabul edilebilecek yeni bir savı da yoktur. Lozan Barış Antlaşmasıyla 18 Ekim 1925 günlü "Türkiye ve Bulgaristan Arasındaki Dostluk Antlaşması"nda sayılanlar dışında Türkiye'de "azınlık" ya da "ulusal azınlık" bulunmamaktadır. Diğer kökenli yurttaşlar gibi Kürt kökenli yurttaşların da kimliklerini belirtmeleri yasaklanmamış, azınlık ve ayrı ulus olmadıkları, Türk Ulusu dışında düşünölmeyecekleri devlet bütünlüğü içinde anlatılmıştır. 21 Kasım 1990 günlü Paris Şartı'nın bağlayıcılığı ve bu Şart'ta Kürt kökenli yurttaşların azınlık sayılmasını gerektiren bir kural yoktur. Ulusal ve tekil devlet etnik ayrılıklarla tartışılmaz. Herkesin, her zaman karşılaşabileceği ve giderilerek hukuk devletinde karşılığı istenebilecek aykırılık, çelişki, haksızlık ve yanlışlıklar insan hakları alanında sömürü nedeni yapılarak, gerçekler saptırılıp çarpıtılarak, üstü kapalı biçimde, ayrı ulus yoluyla ayrı devlet amaçlanamaz. Tartışılmaz kavramlar ve değerlerle, ödün verilmesi olanaksız ilke ve niteliklerin kaynağı Türkiye Cumhuriyeti'dir. Türkiye Cumhuriyeti'nin de taraf olduğu yeni bir Avrupa için Paris Yasası, ırkçılığı, etnik düşmanlığı ve terörizmi kınamış ve "Güvenlik" ve "Ek-1" bölümlerinde de açık olarak ülke bütünlüğü ve demokratik düzeni yıkmayı amaçlayan hareketlere girişen kişi, grup ve örgütlere karşı koruma ve kollama sorumluluğunu milletlerarası bir çağrı olarak kabul etmiştir. Yasa, kürt kimliği, kürt adı yoluyla kürtçülükle bölücülük yapılmasına olur vermemektedir.

Ülkenin her köşesinde değişik kökenli yurttaşlar aynı koşullar içinde yaşamaktadır. Parti'nin tutumuyla gösterdiği doğrultu ve getirdiği ölçü, ulusu bölmektedir.

Yukarıdaki açıklamalar göre; Anayasa'nın 3. ve 14. maddelerinin ilk fıkraları, 68. maddenin dördüncü fıkrası ile Siyasi Partiler Kanunu'nun 78. maddesinin (a) bendi, 81. maddesinin (a) ve (b) bentlerine aykırılık nedeniyle davalı siyasi parti, Siyasi Partiler Kanunu'nun 101. maddesinin (a) bendi gereğince kapatılmalıdır.

4- Kapatılan Siyasi Partilerin Devamı Olduğunu İddia ve Beyan Etmek Suçlaması :

a. İddianamede bu konuya ilişkin olarak, "Davalı siyasi parti programının giriş bölümünde, TBKP'nin Türkiye İşçi Partisi ve Türkiye Komünist Partisi'nin birleşmesi ile oluştuğu ve Türkiye İşçi Partisi'nin devamı olduğu anlamını taşıyan ibareler yer almaktadır" denilmektedir.

b. Sözlü açıklama sırasında bu konuda özetle şu görüşler savunulmuştur: Mustafa Suphi'den bu yana komünist ve marksist hareketler ve örgütlenmeler farklıdır. Konu bütün olarak sahip çıkmaktır. Bundan bir partinin devamı olma iddiasını çıkarmak mümkün değildir. Türkiye, dünlerden bugüne geliyor; doğal olarak bir miras üzerine oturmaktadır. Yasaklanan bu değildir. Yasaklanan bir partinin devamı olduğunu söylemektir. TBKP, birlik, yasallık, yenilenme esası üzerine kurulan çağdaş bir marksist parti oluşturmak amacıdadır.

Öte yandan, Anayasa'daki siyasi partilerle ilgili sınırlamaları aşan bir sınırlama Yasa yoluyla getirilmiştir. Türkiye İşçi Partisi, Millî Güvenlik Konseyince çıkarılan bir yasayla feshedilmiştir. Kullanılan deyim "fesih"tir, "kapatılma" değildir. Bu bakımdan Siyasi Partiler Yasası'nın 96. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan, kapatılan siyasi parti kapsamı içinde

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

düşünülmemesi gerekir. 2533 sayılı Yasa 12 Eylül 1980 günü faaliyetleri durdurulan partileri topluca feshetmiştir. Partilerin varlığına son veren bu yasayı çıkarmakla Milli Güvenlik Konseyi, kendi üzerine almamasına karşın yargı erkini kullanmıştır. Bunun da bir takım sonuçları olması gerekir. İddianamede "birleşme" denildiğine göre artık yeni bir şey doğmuştur. Birleşme, bir partinin devamı olmadığını göstermek içindir.

Kullanılan ifadeler kapatılan bir partinin devamı olduğunu belirtmek için değil tarihsel süreç içinde hareketin dünya ölçüsündeki kazanımlarını kucaklamak içindir.

c. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın esas hakkındaki görüş yazısında özetle şöyle denmektedir :

Türkiye İşçi Partisi 2533 sayılı Yasa uyarınca kapatılmıştır. Anılan kanunda partilerin feshinden sözedilmekte olmasına karşılık 2820 sayılı Yasa'nın 96/7. maddesi ise 2533 sayılı Yasa'yla feshedilmiş olan partiler için "kapatılmış" deyimini kullanmaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin 28.9.1984 günlü, 1-1 sayılı kararına göre, buradaki "kapatılmış" deyimini kapsamına 2533 sayılı Yasa'yla feshedilmiş olan siyasi partiler de girmektedir.

Davalı siyasi partinin programının giriş bölümünde iki ayrı partinin birliğinden sözedilmekte ve davalı siyasi partinin Türkiye Komünist Partisi (TKP) ve Türkiye İşçi Partisi (TİP)'nin birleşmesi ile oluştuğu açıkça belirtilmektedir.

d. Son savunmada aynı konuya ilişkin olarak özetle şu görüşler ileri sürülmektedir:

Programda TBKP'nin, TİP ve TKP'nin birleşmesinden oluşan bir parti olması ile kastedilen nedir' Bu çok açıktır. Bu tümce ile TBKP'yi oluşturan insan unsurunun, kadroların TİP ve TKP'deki insan unsuru, daha önce TİP ve TKP'de çalışan kadrolar olduğu anlatılmaktadır. Yoksa bu tümceden, TBKP'nin kapatılan bir siyasi partinin devamı olduğu anlamı, çıkarılamaz. TBKP programıyla, dünyaya bakış açısıyla, yeni marksizm yorumuyla, sorunların çözümüne ilişkin çağdaş demokratik ve barışçı görüşleriyle ülkemiz politik yaşamındaki yerini almış ve toplumsal meşruiyeti tartışılmaz hale gelmiş yeni bir partidir.

TBKP'nin Siyasi Partiler Yasası'nın 96/2. maddesine aykırılığı söz konusu değildir. Kaldığı, Siyasi Partiler Yasası'nın bu hükmü de Anayasa'nın 2., 13/2., 68. ve 69. maddeleriyle, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9., 10., 11. ve 17. maddelerine açıkça aykırıdır.

e. Davalı Parti'nin, programında, Türkiye İşçi Partisi'nin devamı olduğunu beyan ettiği ileri sürülerek Siyasi Partiler Yasası'nın 96. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca kapatılması istenmektedir.

2820 sayılı Yasa'nın uygulanması söz konusu 96. maddenin ikinci fıkrası, "Kurulacak siyasi partiler, kapatılan siyasi partilerin devamı olduklarını beyan edemez ve böyle bir iddiada bulunamazlar" hükmünü içermektedir.

Savunmada, Türkiye İşçi Partisi 2533 sayılı Yasa'yla feshedildiğine göre "kapatılan siyasi partiler kavramı içinde düşünülmemesi gerekir" denilmektedir. Siyasi Partiler Yasası'ndaki "kapatılan siyasi parti" kavramı, yasaya aykırı davranışları yargı organı tarafından saptanan ve yargı organınca kapatılan siyasi partilerle 2533 sayılı Yasa ile feshedilmiş siyasi, partileri kapsar.

Öbür yandan, siyasi partiler toplumun siyasal yaşamında yalnız hukuksal değil, aynı zamanda sosyolojik bir gerçeğin yapısıdır. İmparatorluk döneminin 1908 yılından sonraki çalkantılı yaşamında siyasal gruplaşmaların ve toplulukların cumhuriyet dönemindeki siyasal

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

yapılaşmaya etkileri açıktır. Cumhuriyet dönemindeki yasal veya yasal olmayan örgütlerin arkasında bulunan siyasal görüşler ve gruplar, etkinliklerini ve varlıklarını bugüne kadar değişik adlarla sürdürmüşlerdir. Cumhuriyet dönemine ilişkin bu siyasal gelişimin akışı, Cumhuriyet Halk Partisi, Serbest Fırka ve Terakkiperver Fırka ile başlamış ve çeşitli siyasal kesintilere karşın bugüne kadar gelmiştir. Marksist hareketlerin çeşitli biçimde temsil edildiği yasal veya yasal olmayan bir çok siyasi parti de, bağlı bulunduğu felsefi düşüncenin benzeri veya değişik yorumlarına bağlı bir gelişme süreci göstermişlerdir.

Ülkemizdeki bir kısım marksist hareketlerin daha önce çoğulcu, çok partili ve seçime dayanan demokratik devlet düşüncesine sahip olmamaları, hattâ Stalinist yorumları benimseyerek Sovyetler Birliği'nde bir dönemdeki katı diktatörlüğü ve insanlık dışı uygulamaları eleştirmemeleri ve Sovyetler Birliği'nin komşu ülkelere askerî müdahalelerini desteklemeleri; bunların düşünce ve eylem boyutunda birbirleri ile ilişkilerini ve tarihin akışında doğal halefiyetle ilgili sosyal ve tarihsel gerçeği değiştiremez. Davalı siyasi partinin daha önce düşünce, siyasal eylem ve hukuksal örgütlenme bağlamında varlık gösteren çeşitli siyasal hareketlerin kültürel mirasına talip olması yada böyle bir savda bulunması son derece doğal ve demokratiktir.

Bundan, davalı partinin kapatılan bir partinin devamı olduğunu beyan ettiği anlamını çıkarma olanağı yoktur. Yalnızca iki partinin birleşmesi ile yetinilmeyip marksist hareketin farklı örgütlenmelerine, siyasal kültürüne ve partilerine ve bunların kültürel mirasına sahip çıkılması, kapatılan bir siyasi partinin devamı olmak değil marksist örgütlenmenin birikim ve deneyiminden yararlanıp yeni bir parti oluşturmaktır.

Bu nedenlerle davalı partinin programında yazılanlar, 2820 sayılı Yasa'nın 96. maddesinin ikinci fıkrasına aykırılık oluşturmamaktadır.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın yerinde görülmeyen bu konudaki isteminin REDDİ gerekir.

VII- SONUÇ :

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 14.6.1990 günlü, SP. 30. Hz.1990/34 sayılı İddianamesi'nde; Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin Anayasa'nın 6., 10., 14. ve 68. maddeleriyle 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 78. maddesine aykırı olarak sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini kurmayı, Anayasa'nın 2., 3., 14. 68. maddeleriyle 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 78. ve 81. maddelerine aykırı olarak Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı amaçladığı, aynı Yasa'nın 96. maddesine aykırı olarak kullanılmasına yasal olanak bulurılmayan bir adla kurulduğu ve kapatılan bir siyasi partinin devamı olduğunu beyan ve iddia ettiği ileri sürülerek, Siyasi Partiler Yasası'nın 101. maddesinin (a) bendi gereğince kapatılmasına karar verilmesi istenmekle gereği görüşülüp düşünüldü:

1- Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin adıyla birlikte Tüzük ve Programının Anayasa ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'na aykırı olduğuna ve 2820 sayılı Yasa'nın 101. maddesinin (a) bendi uyarınca davalı Parti'nin kapatılmasına,

2- Davalı Parti'nin bütün mallarının 2820 sayılı Yasa'nın 107. maddesi uyarınca Hazine'ye geçmesine,

3- Gereğinin, Bakanlar Kurulu'nca yerine getirilmesi için karar örneğinin, 2820 sayılı Yasa'nın 107. maddesine göre Başbakanlığa ve ayrıca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesine,

Esas Sayısı:1990/1 (Siyasi Parti Kapatma)

Karar Sayısı:1991/1

16.7.1991 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	Servet TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Mustafa ŞAHİN	İhsan PEKEL	Selçuk TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Ahmet N. SEZER	Erol CANSEL	Erol CANSEL
Üye		Üye
Haşim KILIÇ		Yalçın ACARGÜN